

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

The Development of the Capacity of Creative Community
Based Tourism in Ethnographic Mekong Basin

โดย นายศราวุธ ผิวแดงและคณะ

มีนาคม 2559

สัญญาเลขที่ RDG5750043

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

The Development of the Capacity of Creative Community
Based Tourism in Ethnographic Mekong Basin

คณะผู้วิจัย

สังกัด

นายศราวุธ ผิวแดง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ปณิธาน เมฆกมล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.พนา ดุลยพัชร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ชุดโครงการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำโขง
บนฐานความเดิมแท้เพื่อตอบรับแผนการท่องเที่ยวของอาเซียน

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก เครือข่ายองค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) งบประมาณแผ่นดิน ปี 2557 และได้รับการส่งเสริมด้านเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวกจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ในโอกาสนี้คณะวิจัยพระขอบคุณอย่างสูงต่อหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนชาติพันธุ์ทั้ง 8 ชาติพันธุ์ ที่ได้สละเวลาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และ ข้อคิดเห็นซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย และขอขอบพระคุณ ดร.ดลฤทัย โกวรรณะกุล ผู้อำนวยการ แผนงานวิจัยที่ให้โอกาสร่วมทำงานวิจัยและความอนุเคราะห์ด้วยบรรยากาศการทำงานวิจัยที่อบอุ่นตั้งแต่ เริ่มต้นโครงการจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สืบชาติ อันทะไชย ที่ให้ความกรุณาแนะนำที่ดีในการทำงานด้านสังคมวิทยาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชัดเจนและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ข้อคิดเห็นในการค้นคว้าวิจัยอันเป็นประโยชน์แก่คณะผู้วิจัย

คุณค่าและประโยชน์อันใดที่บังเกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบให้เป็นคุณความดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาและสร้างสรรค์การท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ยั่งยืนต่อไป

นายศราวุธ ผิวแดงและคณะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้า เลือกรวบรวมข้อมูลและอัตลักษณ์ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเรียกว่า มรดกวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงกับแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทดำ จังหวัดเลย พวน จังหวัดหนองคาย แสก ข่า ญ้อ กะเลิง โส้ จังหวัดนครพนม และภูไท จังหวัดมุกดาหาร ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในระหว่างการศึกษาได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เกิดเป็นการทำงานร่วมกันที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ ภาคราชการ นักวิชาการ และเครือข่ายชุมชน ร่วมศึกษาหาอัตลักษณ์สิ่งที่เป็น มรดกวัฒนธรรม เป็นเสน่ห์ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้ประสบการณ์ ทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านโดยคำนึงถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งเน้นให้มีความคิดสร้างสรรค์โดยการพัฒนา “คน” และมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เรียกว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) นำไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยนอกจากจะทำให้ชุมชนสร้างความเข้มแข็งได้ด้วยตัวเองแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนได้เข้าใจถึงคุณค่าของ มรดกวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว ยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับชุมชนได้เข้าใจถึงกระแสโลกาภิวัตน์ที่จะเข้ามากระทบกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับ และพัฒนาสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้สามารถปรับตัวและลดช่องว่างให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสรรพสิ่งที่กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 2) เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 4) เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) จากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทดำ (ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย) พวน (ตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย) แสก (ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม) กะเลิง (ตำบลโนนก่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม) ข่า (ตำบลอู่หม่า อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม) ญ้อ (ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม) โส้ (ตำบลโพธิ์จาน อำเภอโพธิ์สุวรรณ จังหวัดนครพนม) และผู้ไทย (ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร) เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มและการสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์และภาครัฐ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม

กิจกรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ โดยได้นำเทคนิคการวิจัยอนาคต (EDFR) (Ethnographic Delphi Future Research) และเทคนิคการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) มาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ คือ ความเดิมแท้ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น

2. องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลักและ 24 ตัวบ่งชี้ คือ การบริการอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ได้ทั้ง 8 เส้นทาง โดยแต่ละเส้นทางจะมีรายการนำเที่ยว เบอร์ติดต่อประสานงาน และเส้นทางคมนาคมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยว เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกโดยชุมชนร่วมกันออกแบบกำหนดการนำเที่ยวของชุมชนตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

4. ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทยดำ (ตำบลเขาแก้ว อำเภอยะรัง จังหวัดเลย) พวน (ตำบลบ้านหม้อ อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย) แสก (ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม) กะเลิง (ตำบลโนนก่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม) ข่า (ตำบลอู่หม้า อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม) ญ้อ (ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม) โส้ (ตำบลโพธิ์จาน อำเภอโพธิ์สุวรรณ จังหวัดนครพนม) และผู้ไทย (ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร) โดยชุมชนเป็นผู้ค้นหากความเดิมแท้ อัตลักษณ์ต่างๆและพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

5. ได้คู่มือการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์หรือให้นักท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็น Guide book ในการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างสะดวก ซึ่งในคู่มือ จะมีรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับข้อมูล เชิงกายภาพที่ทำให้สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ข้อมูลด้านเส้นทางท่องเที่ยว รายการนำเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ

ผลการศึกษาและดำเนินโครงการวิจัยได้สร้างทางเลือกระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ผ่านการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ให้สอดคล้องและประสานเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน โดยการลงพื้นที่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 8 กลุ่ม

ชาติพันธุ์ได้สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ภาคส่วนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และเรียนรู้ไปด้วยกันในทุกๆ ขั้นตอน เช่น รายการนำเที่ยวในชุมชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจค้นหาศักยภาพที่มีอยู่จริงในชุมชนผ่านการตกลงแก้ไข เห็นชอบร่วมกัน โดยศักยภาพที่มีอยู่จริงชุมชนยังให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์และความเดิมแท้ที่สื่อถึงความเป็นมาของกลุ่มชาตินั้นๆ ที่ยังคงสืบทอดและปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งอัตลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ภูมิเอนาเสนอออกสู่สายตาและเชิญชวนนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัส นั่นก็คือ “วัฒนธรรมด้านอาหาร” เช่น การประกอบอาหาร วัตถุดิบในการประกอบอาหาร การรับประทานอาหาร โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีจุดเด่นและขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวจะต้องประทับใจ และได้เข้ามาเรียนรู้ สัมผัสได้ทั้งรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เช่น กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ มี ลาบมะเขือ จีบผัก เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทพวนมี แก้วมะเขือเทศ นึ่งปลา เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ มี กากะปู้ (หมกปู) แกงหอย แก้ว (แห้ง) น้ำพริกไทโส้ เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทย่อ เช่น หมกจ๊ก ปิ้งอั่วปลา แก้วป่น เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสกมี เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสวด) ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทขามี่ หมอน้อยย่านาง อั่วกบ เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิงมี อั่วกบและแกงไก่ใส่ หวาย เป็นต้น และกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทมี อ่อมหวายใส่ไก่ แก้วซ่อมภูไท เป็นต้น นอกจากการประกอบอาหารแล้วแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นประเพณีและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบทอดกันมาไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ การละเล่นพื้นบ้าน(มะกอน) รำแคนรำแซ่ใต้รำแซ่ปาง เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทพวน ร่วมตักบาตรข้าวเหนียวเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของชาวไทพวน การแสดงชุดไทพวนม่วนซื่น เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ เล่นหมากกระแต เดินขาโลกเถก การละเล่นเดินกะโป้ (เดินกะลามะพร้าว) รำวงย้อนยุค การแสดงโສ່ທັງບັ້ງ เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทย่อ การละเล่นพื้นบ้านขาโลกเถก การละเล่นพื้นบ้านวังกระโป้ การละเล่นพื้นบ้านยิงฝ้าแอบ รำวงสามัคคี รำวงย้อนยุคและรำวงไทย่อ เป็นต้น ชาติพันธุ์เผ่าไทแสก การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า การละเล่นพื้นบ้านขาโลกเถก การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า การละเล่นหมนลูกข่าง การละเล่นหมากเก็บ การบายศรีสู่ขวัญ การแสดงผีหมอ รำวงย้อนยุค เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง การละเล่นเต้นบักกะโลคการละเล่นเต้นเครือไม้ การละเล่นบักอ้อ พิธีสืบชะตา ต่ออายุคำโพธิ์-คำไฮ (คำโพธิ์-คำไทร) เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ภูไท การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นสะบ้า) การละเล่นหมากเก็บ การละเล่นขาโลกเถก การเต้นบาสโลบ เป็นต้น

ความเดิมแท้และอัตลักษณ์เหล่านี้ยังสื่อไปถึงวิถีชีวิตและความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อครั้งยังอาศัยในพื้นที่ของแต่ละกลุ่มชาตินั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งกิจกรรมที่ชุมชนได้ร่วมกันคิดและกำหนดรายละเอียดต่างๆ ขึ้นมา ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งอื่นๆ ที่ได้ร่วมกันสืบทอดมาอย่างช้านาน ออกสู่สายตานักท่องเที่ยว สายตาผู้ที่สนใจการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่มาพร้อมกับความมีตัวตนมีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาที่สามารถจับต้องได้และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ต่างๆ ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษสืบทอดไปยังรุ่นลูกหลานอย่างแท้จริง โดยการพัฒนาศักยภาพชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของเจ้าของพื้นที่และ

นักท่องเที่ยวยังได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งด้าน วัฒนธรรม ความรู้สึก นึกคิดของทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ ผ่านกิจกรรมที่รังสรรค์ขึ้นมา โดยคำนึงถึงความเดิมแท้ของกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน จะเป็นการพัฒนาศักยภาพของทั้งนักท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม โดยการเข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าถึงซึ่งกันและกันและร่วมกันพัฒนาไปทีละขั้น เป็นการลดช่องว่างในสิ่งที่เข้าถึงได้ยากจากการท่องเที่ยวทั้งตัวนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เรียกว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์หรือ ถ้าอธิบายในลักษณะนักจิตวิทยาก็คือ การละลายพฤติกรรมจากทั้งตัวนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ได้เป็นอย่างดีอีกทั้งประโยชน์ที่ได้จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสมัครสมานสามัคคี เกิดพลังร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองโดยใช้การท่องเที่ยวชุมชนผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาประเทศไทยสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเข้าสู่การแข่งขันในด้านต่างๆ ของเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5750043

ชื่อโครงการย่อยที่ 2 : การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ชื่อนักวิจัย : นายศราวุธ ผิวแดงและคณะ หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2557 – 31 กรกฎาคม 2558

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงเพื่อตอบสนองความต้องการทางมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันและอนาคต ทำให้คุณค่าและความหมายของความเป็นตัวตนในกลุ่มชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงไป อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ผู้คนแสวงหาผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการเผยแพร่และการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 2) เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 4) เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (Mixed Methods Research) จากชาติพันธุ์ทั้ง 8 ชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทยดำ พวน แสก ข่า ญ้อ กะเลิง โส้และภูไทในจังหวัดเลย หนองคาย นครพนมและมุกดาหาร เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มและการสังเกต จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์และภาครัฐ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมกิจกรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ร่วมกับการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) การ

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ คือ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น โดยองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลักและ 24 ตัวบ่งชี้ คือ การบริการอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ของกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 8 เส้นทาง และมีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 8 กลุ่มโดยชุมชนเป็นผู้ค้นหาอัตลักษณ์และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้

นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พร้อมกันออกแบบกำหนดการนำเที่ยวของชุมชนตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ , กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

Abstract

Sarawut Piewdang. et al. 2014 The Development of the Capacity of Creative Community Based Tourism in Ethnographic Mekong Basin. Research in Tourism, Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University.

The development of the Capacity of the creative Community Based tourism in ethnographic Mekong basin for response to the economic, social, cultural, and technological requirements within changeable globalization. Ethnic groups need to create their own values through creative tourism activities. Also, they have preserved environments along with the creative tourism. The research aimed to investigate the potential of the ethnographic Mekong basin for the management of creative tourism, to determine the factors of the management of creative tourism, and to identity paths of the management of creative tourism, and to develop the potential of the ethnographic Mekong basin for the management of creative tourism.

This paper is embedded in the mixed research method. The data were collected from 8 ethnic groups such as Black Tai in Loie province, Phuan in Nongkai province, Tai Yo, Saek, Tai Kha, So, Kaleng in NokornPhamum province, and Phuthai in Mukdahan province. The research instruments were questionnaires, interviewing forms, observation forms were used to gather the data from tourists, officers, and ethnics.

The results found from the research that the potential of 8 ethnic groups included cultural consumption, food preparation and cooking, clothing patterns, languages. The creative tourism consisted of 4 factors, which derived from 24 indicators. The dimensions of the creative tourism were creative service, creative activity, creative participation, and creative tourism. Then, 8 tourism paths were established by the ethnic groups. The paper underscored that creative activity, and food preparation and cooking are most importance for the creative tourism.

Key words: Development of the Capacity; Creative Community Based Tourism; Ethnographic Mekong Basin.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	บ
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์	4
3. ขอบเขตในการศึกษา	4
4. ทฤษฎี สมมติฐาน	7
5. กรอบแนวคิดในงานวิจัย	8
6. นิยามศัพท์	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	11
2. รูปแบบการท่องเที่ยว	20
3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน	22
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	23
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
1. วิธีการดำเนินการวิจัย	34
2. ขอบเขตงานวิจัย	35
3. กระบวนการ EDR	38
4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ	41
5. การเตรียมข้อมูลและแหล่งข้อมูล	47
6. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	49
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
1. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 1	50
2. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 2	77
3. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 3	94
4. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 4	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	128
1. สรุปผลการศึกษา	128
2. การอภิปรายผลการศึกษา	145
3. ข้อเสนอแนะ	146
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัยอนาคต (EDFR ครั้งที่ 2)	153
ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	160
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	165
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น	169
ประวัตินักวิจัย	186

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ประเภทของความจริงในการท่องเที่ยว	12
ตารางที่ 2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	13
ตารางที่ 2.3 สรุปประเด็นเปรียบเทียบค่านิยมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	18
ตารางที่ 3.1 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ	46
ตารางที่ 3.2 แหล่งที่มาของข้อมูล	48
ตารางที่ 4.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทดำ	50
ตารางที่ 4.2 บริบททั่วไปไทดำ	51
ตารางที่ 4.3 อัตลักษณ์ไทดำ	52
ตารางที่ 4.4 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทพวน	55
ตารางที่ 4.5 บริบททั่วไปไทพวน	56
ตารางที่ 4.6 อัตลักษณ์ไทพวน	57
ตารางที่ 4.7 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทโส้	59
ตารางที่ 4.8 บริบททั่วไปไทโส้	60
ตารางที่ 4.9 อัตลักษณ์ไทโส้	61
ตารางที่ 4.10 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทย้อ	62
ตารางที่ 4.11 บริบททั่วไปไทย้อ	63
ตารางที่ 4.12 อัตลักษณ์ไทย้อ	64
ตารางที่ 4.13 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทแสก	65
ตารางที่ 4.14 บริบททั่วไปไทแสก	66
ตารางที่ 4.15 อัตลักษณ์ไทแสก	67
ตารางที่ 4.16 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทข่า	68
ตารางที่ 4.17 บริบททั่วไปไทข่า	69
ตารางที่ 4.18 อัตลักษณ์ไทข่า	70
ตารางที่ 4.19 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทกะเลิง	71
ตารางที่ 4.20 บริบททั่วไปไทกะเลิง	72
ตารางที่ 4.21 อัตลักษณ์ไทกะเลิง	73
ตารางที่ 4.22 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนภูไท	74
ตารางที่ 4.23 บริบททั่วไปภูไท	75
ตารางที่ 4.24 อัตลักษณ์ภูไท	76

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.25 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	81
ตารางที่ 4.26 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	82
ตารางที่ 4.27 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	83
ตารางที่ 4.28 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	84
ตารางที่ 4.29 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	85
ตารางที่ 4.30 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ	86
ตารางที่ 4.31 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	89
ตารางที่ 4.32 ค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	90
ตารางที่ 4.33 ผลกระทบของตัวแปรแฝงแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	92
ตารางที่ 4.34 ภาพอนาคตและองค์ประกอบ	102

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
ภาพที่ 2.1 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	14
ภาพที่ 2.2 ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	16
ภาพที่ 2.3 ประเภทสินค้าและบริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	20
ภาพที่ 2.4 การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	21
ภาพที่ 2.5 ลักษณะของการพัฒนา	30
ภาพที่ 2.6 โมเดลความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับตัวกลาง	32
ภาพที่ 2.7 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ	33
ภาพที่ 3.1 การเขียนภาพอนาคต	41
ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	49
ภาพที่ 4.1 โมเดลตัวบ่งชี้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	92
ภาพที่ 4.2 องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	93
ภาพที่ 4.3 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ	94
ภาพที่ 4.4 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้	95
ภาพที่ 4.5 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน	96
ภาพที่ 4.6 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทส่วย	97
ภาพที่ 4.7 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก	98
ภาพที่ 4.8 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า	99
ภาพที่ 4.9 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง	100
ภาพที่ 4.10 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอ	101
ภาพที่ 4.11 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทดำ	106
ภาพที่ 4.12 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทพวน	109
ภาพที่ 4.13 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทส่วย	112
ภาพที่ 4.14 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทยอ	115
ภาพที่ 4.15 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทแสก	118
ภาพที่ 4.16 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทข่า	121
ภาพที่ 4.17 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไทกะเลิง	124
ภาพที่ 4.18 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ภูไท	127

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของสังคมมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและผสมกลมกลืน ผู้คนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดีและสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ในปัจจุบันจึงปรากฏหลักฐานและร่องรอยทางโบราณคดี โบราณสถาน วัตถุทางวัฒนธรรม และมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาเหลืออยู่มากมายในแต่ละภูมิภาคซึ่งมีอายุเก่าแก่มากมายแตกต่างกันไป (สายันต์ ไพเราะญจิตร, 2546)) ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้วยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมายอาทิโรงแรมและที่พักภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุนการจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งสร้างกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศจากคนไทยเที่ยวไทยนับแสนล้านบาท รวมทั้งยังช่วยกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ชนบท ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ รายได้เงินตราต่างประเทศดังกล่าวยังมีส่วนสำคัญที่ช่วยชดเชยการขาดดุลการค้าในช่วงที่การส่งออกสินค้าของไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจโลก (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ. 2555-2559, 2554)

แนวทางการพัฒนาประเทศของไทยได้ยึดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ที่ได้เดินตามแนวทางของประเทศทุนนิยม โดยเน้นความเจริญของชนบททำให้ชนบทกลายเป็นเมือง โดยไม่สนใจโครงสร้างของชุมชนว่าเป็นอย่างไร และละทิ้งภูมิปัญญา ฝึกให้ชนบทคิดและมีรสนิยมแบบคนเมือง โดยไม่ได้สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนทางเศรษฐกิจโดยผลแห่งการพัฒนาดังกล่าวนั้นด้านหนึ่งได้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความสะดวกสบายเพิ่มขึ้นในชีวิตประจำวันต่อการมีสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นผลประโยชน์ของกลุ่มทุนโลกตะวันตกที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยและการสร้างเครือข่ายถนนหนทาง ระบบการคมนาคมต่างๆ คือการขยายตลาดของโลกทุนนิยมเข้าไปในชนบทเพื่อประโยชน์ทางการค้าด้วย ทำให้ประเทศต้องการเป็นประเทศพึ่งพิงของโลกทุนนิยมเพราะความเจริญก้าวหน้าและความสะดวกสบายทั้งหลายที่เกิดขึ้นทันทีทันใด มิได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสามารถทางการผลิตที่เพิ่มขึ้น (สุนัย จุลพงศธร, 2544 อ้างถึงใน กฤตภัค ทองสุพิมพ์, 2553) ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาการให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน โดนเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ให้ความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต

สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพที่ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมิใช่เพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหา แต่เป็นกระบวนการพัฒนาความคิด ทักษะและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน มีความเข้าใจ ในศักยภาพของชุมชน มีการรวมตัวกันในการทำกิจกรรม สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง กลุ่มระหว่างชุมชน (กฤตภาค ทองสุพิมพ์, 2553) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งเน้นให้มีความคิดสร้างสรรค์โดยการพัฒนา “คน” และมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เรียกว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) นำไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิด สร้างสรรค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและ ยั่งยืน ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ ประเทศ มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายใน และต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนพื้นฐานของนวัตกรรมและความคิด สร้างสรรค์ พัฒนารัฐกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ (<http://www.nesdb.go.th> ค้นเมื่อ 8 เมษายน 2556)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ประกอบด้วย 19 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรธานี และ อุบลราชธานีมีพื้นที่ประมาณ 170,226 ตารางกิโลเมตร หรือ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช ภูมิประเทศ ทั้ง ภาคยกตัวสูงเป็นขอบแยกตัวออกจากภาคกลางอย่างชัดเจน ประกอบด้วยเทือกเขาสูงทางทิศตะวันตก และทิศใต้ เทือกเขาทิศตะวันตกมีความสูงเฉลี่ย 500-1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มียอดเขาที่สูง ที่สุดในภาคอีสานคือ ยอดภูหลวง มีความสูง 1,571 เมตร และภูกระดึงสูง 1,325 เมตร เป็นแหล่งต้น น้ำของแม่น้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำพอง แม่น้ำเลย แม่น้ำพรม แม่น้ำชีและลำตะคอง ทางด้านทิศใต้ มีเทือกเขาสันกำแพง และเทือกเขาพนมดงรัก กั้นระหว่างภาคอีสานของไทย กับกัมพูชา และลาว มี ความสูงเฉลี่ย 400-700 เมตรยอดเขาเขียวเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดอยู่ทางตอนใต้ สูงประมาณ 1,292 เมตรส่วนตอนกลางของภาคมีเทือกเขาภูพานทอดตัวจากเหนือลงสู่ทิศใต้ แบ่งภาคอีสานออกเป็น 2 ส่วน คือ แอ่งโคราช คือ บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำชี และแม่น้ำมูลมีพื้นที่ 3 ใน 4 ของภาคอีสานทั้งหมดแอ่ง สกลนครคือบริเวณตอนเหนือของเทือกเขาภูพาน(<http://student.nu.ac.th/isannu/province/isa .htm> ค้นเมื่อ 8 เมษายน 2556)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจังหวัดที่มีศักยภาพสูงที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากมีโครงการพัฒนาต่างๆ ที่โดดเด่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาฐานโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ ที่กำลังจะกลายเป็นโอกาส ในการพัฒนาให้เป็นฐานการผลิตใหม่ของ ภาคอุตสาหกรรมอันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคตลอดจนในระดับ ประเทศได้อย่างกว้างขวาง ซึ่ง 5 จังหวัดที่กล่าวถึง ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร นั่นเอง ซึ่งทั้ง 5 จังหวัด มีพรมแดนติดกับ สปป.ลาว ตามที่ได้ กล่าวมาแล้ว และหากวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว ในปี 2554 พบว่า

มูลค่าการค้าของด้านศุลกากรจังหวัดหนองคาย มีมูลค่า 46,707.41 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ ปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 8,667.45 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.79 มูลค่าการค้าของด้านศุลกากร จังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่า 27,592.61 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ ปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 5,291.64 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.73 และมูลค่าการค้าของ ด้านศุลกากรจังหวัดนครพนม มีมูลค่า 5,340.79 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ ปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 1,017.69 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.54 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและปริมาณการค้าชายแดนที่มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น (เวรดี แก้วมณี, 2555) และบริเวณ ทั้ง 3 จังหวัด ยังมีทรัพยากรวัฒนธรรมจากชาวอีสานที่อาศัยอยู่ในที่ราบสูงโคราชนี้ จะประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยอีสาน ลาว เวียดนาม(ญวน) เขมร ส่วย กูย แสก ย้อ ผู้ไท กะโล้ (โซ) รวมทั้งไทยโคราช ซึ่งแต่ละเผ่ามีความแตกต่างกันทั้งทางด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต แต่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดมั่นอยู่ในจารีตประเพณี ที่เรียกว่า "ฮีดบ้าน คองเมือง" และ "ฮีดสิบสอง คองสิบสี่" สอนให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมกิจกรรม สังคมและ งานบุญงานกุศลเป็นประจำ ทำให้การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนต่างๆ เหล่านี้มีความ สงบสุขตลอดมาตราบถึงปัจจุบัน ด้วยอุปนิสัยขยันขันแข็ง และสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ จิตใจผ่อง ใสอ่อนโยน และเวลาที่ว่างจากการทำนา จึงคิดค้นสร้าง สรรคงานศิลป์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ผ้าไหม ลายสวย ผ้าฝ้ายทอมือที่นับวันจะหายาก ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา เดิม ผลิตเพื่อใช้เองในครัวเรือนและแลกเปลี่ยนระหว่างกันในกลุ่มชน ต่อมาผลิตได้เป็นจำนวนมากจึงนำ ออกจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่สวยงามบนยอดเขาสูงหลายแห่ง แหล่งรวมอารยธรรม โบราณนับพันปี ที่ทรงคุณค่า ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิถีชีวิตที่เรียบง่าย และความมีน้ำใจของชาวอีสาน ยังคงเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนภาคอีสานอย่างต่อเนื่องซึ่งวิถีชีวิตชุมชนเหล่านี้มีความน่าสนใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ ซึ่งวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงจาก กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เหล่านี้ มี “ทรัพยากรวัฒนธรรม” ในการประกอบอาชีพตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึง ปัจจุบัน ซึ่งทรัพยากรวัฒนธรรมเหล่านี้กำลังเลือนหายไปพร้อมกับระบบทุนนิยมที่กำลังสั่งสมเป็น กระแสที่กำลังหยั่งรากฝังลึกลงไปทั่วทุกแห่งหน เกาะกินวัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมจนหมดสิ้น อย่างไรก็ตามเมื่อทรัพยากรที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตดังกล่าวเริ่มมีปริมาณจำกัดในขณะที่การแข่งขัน ทางธุรกิจและความต้องการของตลาดยังมียังอย่างต่อเนื่องประกอบกับเกิดกระแส “green world” ขึ้น ทั่วโลกจึงทำให้โลกธุรกิจเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการแข่งขันการใช้ “ความคิดสร้างสรรค์” กับ ผลิตรายทางวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกเพิ่มให้แก่ตลาดคนรุ่นใหม่ที่มีภาพลักษณ์ “อนุรักษ์วัฒนธรรม” และ “รักษ์สิ่งแวดล้อม” ในขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของ “ความทันสมัย” และ “ความเป็นผู้มีรสนิยม” ก็ยังคงดำรงอยู่พร้อมๆ กันไปด้วย สิ่งนี้เองที่กลายเป็นสาเหตุให้เกิดสิ่งที่ เรียกว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” อย่างไรก็ตามการแข่งขันด้วยความคิดสร้างสรรค์ในโลกของเศรษฐกิจ สร้างสรรค์นั้นมีสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญมากนั่นคือ “ทุนทางวัฒนธรรม” ด้วยเพราะการบริโภคสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ในโลกของเศรษฐกิจสร้างสรรค์มิได้บริโภคเพียงประโยชน์ใช้สอยทั่วไปเท่านั้น หากแต่ ยังบริโภคประวัติความเป็นมาและความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวด้วย (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2554) ที่มิวิจัยจึงมีความสนใจในการนำเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ นำมาประยุกต์ร่วมกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากรวัฒนธรรม

และส่งเสริมการอนุรักษ์ในรูปแบบอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นการอนุรักษ์โดยคำนึงถึง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี นำมาผสมผสานผ่านโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงผ่านกระบวนการจัดการ “การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน” เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดและพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงให้มีความยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

1.2.2 เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

1.2.4 เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาในแหล่งกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงภายในกรอบมิติการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและจัดความยากจนในกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ทั้งบริบททั่วไปและบริบทเฉพาะโดยใช้แบบสำรวจพื้นที่ พร้อมทั้งใช้กระบวนการสัมภาษณ์ สังเกต ประเมินศักยภาพพื้นที่ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลไปหาแนวทางหรือแผนในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวชุมชนและสร้างตัวชี้วัดในการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ ทำการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการสร้างแบบสอบถามและคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามมิติการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการ ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มเพื่อนำข้อมูลไปการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงต่อไป

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานคุณภาพและปริมาณผ่านกระบวนการวิจัยอนาคต EDFA (Ethnographic Delphi Future Research) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal

: PRA) เพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยดังนี้

1.3.1.1 กระบวนการวิจัยอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกันและนำมากำหนดแผนหรือนโยบายในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

1.3.1.2 ศึกษาบริบทของชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อในด้านการท่องเที่ยวโดยใช้การศึกษาวเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าใจและได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของชุมชนทั้งหมดตามลักษณะดังนี้

- (1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- (2) ลักษณะทางกายภาพ
- (3) ลักษณะทางสังคม
- (4) ทุนที่มีในชุมชนด้านต่างๆ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านการบริหารจัดการ (ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิเวช, 2552)

1.3.1.3 ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวและตัวชี้วัดของชุมชนใช้การศึกษาและประมวลผลข้อมูลทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด

1.3.1.4 การสร้างตัวชี้วัดโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) นำผลจากการประชุมชาวบ้าน สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำผลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม เพื่อถามนักท่องเที่ยว เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงและให้นักท่องเที่ยวยืนยันองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง จากนั้นนำองค์ประกอบที่ได้นำไปพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

1.3.1.5 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามมิติเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

(1) การมองเป้าหมายร่วมกัน (Guiding Ideas) เพื่อเป็นการสร้างความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับหลักการ เป้าหมาย และแนวทางในการทำงาน เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

(1.1) จัดประชุมชาวบ้าน

(1.2) กิจกรรมการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมการประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA)

(2) การสร้างโครงสร้าง/กลไกพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Intra-organizational learning infrastructure)

(2.1) กิจกรรมการเดินสำรวจ

(2.2) กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อค้นหากลไกพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

(3) การทำโครงการร่วมกัน (Collaborative Projects)

(3.1) การจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามมิติเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

(3.2) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและตัวแทนภาคประชาชน

1.3.2 ขอบเขตประชากร

กลุ่มที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ จังหวัดหนองคาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน จังหวัดนครพนม กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ ไทย้อ ไทข่า ไทแสก และไทกะเลิง และจังหวัดมุกดาหาร กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบขนาดของประชากรนักท่องเที่ยวโดยใช้สูตร (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 : 54 อ้างใน สิ้นพันธ์ พินิจ 2549)

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งทั้ง 5 จังหวัด มีพรมแดนติดกับ สปป.ลาว เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากมีโครงการพัฒนาต่างๆ ที่โดดเด่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่กำลังจะกลายเป็นโอกาส ในการพัฒนาให้เป็นฐานการผลิตใหม่ของภาคอุตสาหกรรมอันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคตลอดจนในระดับประเทศได้อย่างกว้างขวางโดยจะเน้นไปที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละจังหวัดโดยคำนึงถึง ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นหลัก

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

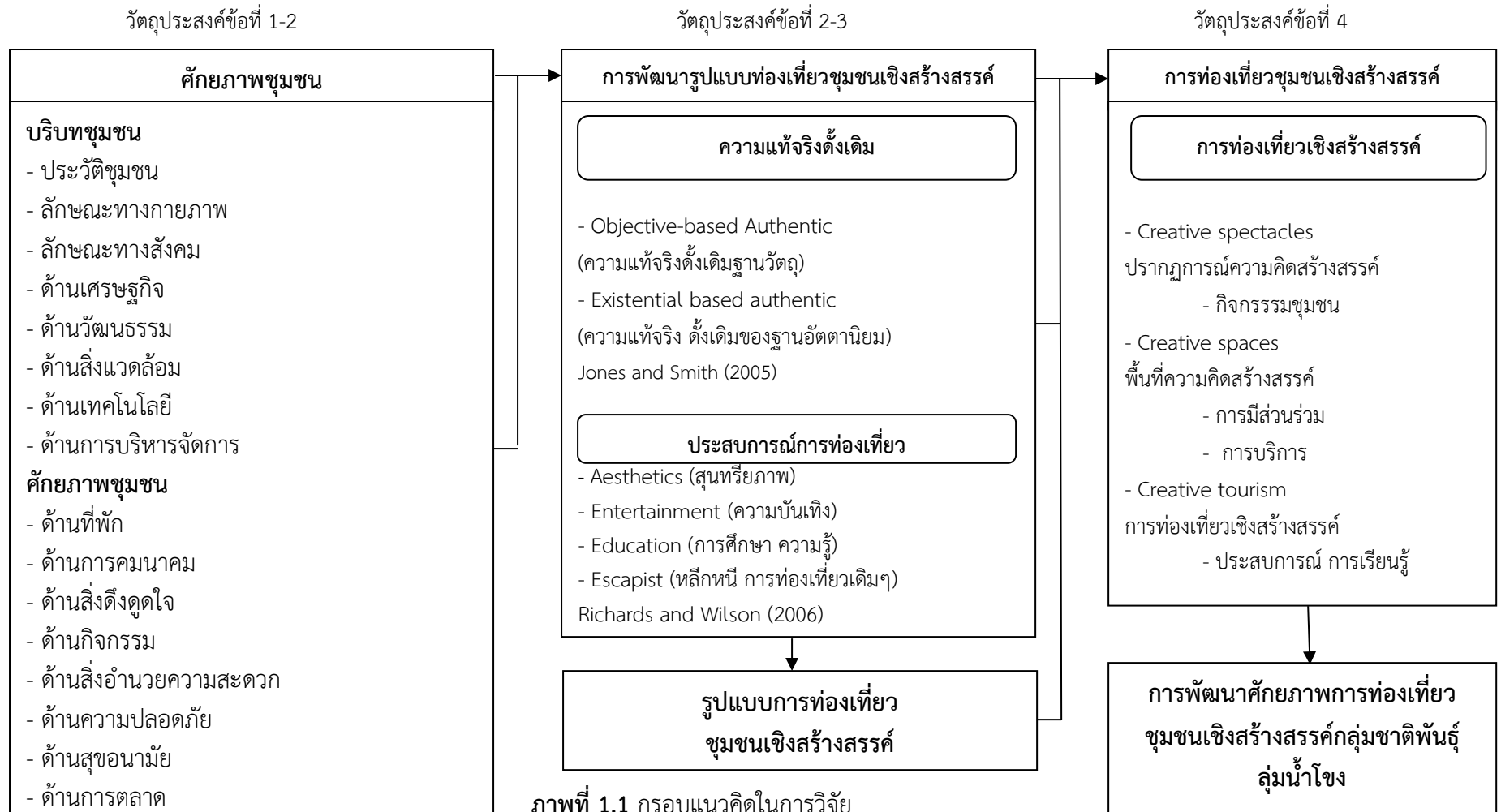
เดือนกรกฎาคม 2557 - เดือนกรกฎาคม 2558

1.4 ทฤษฎี สมมติฐาน และ / หรือกรอบแนวความคิดของการวิจัย

คณะวิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยให้สอดคล้องกับแผนงานวิจัยและมีความเชื่อมโยงกับโครงการย่อยที่ 1 โดยอาศัยการประยุกต์กรอบแนวคิดของแรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม ความแท้จริงดั้งเดิม ประสบการณ์การท่องเที่ยว นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการเลือกชุมชนที่มีขีดความสามารถถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ให้สอดคล้องกับโครงการย่อยที่ 1 คือพื้นที่ 4 จังหวัด หาดหลักชัย กลุ่มชาติพันธุ์จากโครงการย่อยที่ 1 และนำมาพัฒนาศักยภาพโดยยึดหลักของ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาพื้นที่ ควบคู่ไปกับความพอเพียงและชุมชนต้องการที่จะพัฒนาชุมชนตนเองให้มีความเข้มแข็งในด้านต่างๆ จากความพร้อมของชุมชนที่จะร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนของตนเอง คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยอนาคต EDR (Ethnographic Delphi Future Research) ผ่านกระบวนการการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) โดยนำหลักมิติการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้ำโขงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวผ่านกระบวนการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา จากกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย ตัวนำเข้า (Input) คือ capacity กระบวนการ (Process) คือ Authenticity และ Tourism experiences ผลผลิต (output) คือ Creative Tourism

1.4.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ก่อนการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์

ศักยภาพทางการท่องเที่ยว (Tourism Capacity) หมายถึง ขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ของชุมชนซึ่งมีวัฒนธรรมหรือลักษณะต่างๆของระบบวัฒนธรรม (ทั้งในอดีต หรือปัจจุบัน) ที่มีค่าหรือเป็นตัวแทนหรือสามารถสื่อถึงวัฒนธรรมต่างได้ดั่งนั้นทรัพยากรวัฒนธรรมจึงรวมถึงซากสิ่งของที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น ซากเรือจม ซากเตาเผา ขวานหิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ ลูกปัด ฯลฯ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน ศาสนสถาน เสื้อผ้าอาภรณ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์ จารึก ภาษา ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554) รวมไปถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวกและปลอดภัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว (เช่น ห้องสุขาที่สะอาด ปิมน้ำมัน ร้านสะดวกซื้อ ถนน ที่จอดรถ ร้านค้าชุมชน รถโดยสารสาธารณะ ป้ายหรือเอกสารชี้แจงเส้นทางและจุดสำคัญ) ด้านบริการท่องเที่ยว (เช่น การให้บริการขนส่ง ที่พัก อาหารและบันเทิง การนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก) ด้านการตลาดท่องเที่ยว และด้านความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549)

การท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง คือการจัดการความรู้โดยอาศัยกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว จัดการโดยชุมชนตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างที่ชัดเจนก็คือ ชุมชนอยู่ในบทบาทของเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือ (มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม อ้างถึงใน สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546)

กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic) หมายถึง การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่า สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของ ชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณะ (ethnic identity (สารานุกรมไทย, เล่มที่ 23)

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Creative economy) เป็นการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จากการเน้นที่มรดกที่จับต้องไม่ได้เปลี่ยนไปเน้นที่มรดกที่จับต้องได้ หรือวัฒนธรรมที่จับต้องได้ โดยการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องมีชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและรักษาสมดุลในด้านการเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยว โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆ ในชุมชน เช่น การละเล่นพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การประกอบอาหารที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม

ของชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ โดยเน้นให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ได้มากที่สุด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้นำไปศึกษาและประกอบการท่องเที่ยวต่อไป

1.6.2 ได้องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงเพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

1.6.3 ได้เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้กับบริษัทนำเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวเส้นทางใหม่และการท่องเที่ยวแบบใหม่

1.6.4 ได้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและหน่วยงานราชการและเอกชนที่สนใจในการเข้าไปแลกเปลี่ยนหรือศึกษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมต่างๆของชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 2) กำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 3) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 4) พัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มิวิจัยได้ ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ และเรียบเรียงไว้ดังต่อไปนี้

- 2.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - 2.1.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - 2.1.2 คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - 2.1.3 ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - 2.1.4 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- 2.2 รูปแบบการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 2.3.1 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 4.1 ความหมายของชุมชน
 - 4.2 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 4.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 4.4 ลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 4.5 เป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.1.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อินฟอร์เมชัน โพรวายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากยุคสมัยแรก ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวชายหาด (Beach Tourism) เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก ได้เปลี่ยนไปสู่ยุคที่สอง คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจด้านวัฒนธรรมและใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวและยุคที่สาม มาสู่ยุคแห่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึมซับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ วัฒนธรรมความเป็นอยู่

และผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเสมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่นั้นๆ และเป็นผลให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยววนั้น

Pine and Gilmore (1998) กล่าวว่าในปัจจุบันเป็นเศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ (experience economy) ซึ่งผู้บริโภคไม่ได้ซื้อเพียงแค่สินค้าหรือบริการ แต่เขาจะซื้อประสบการณ์ โดยจัดประเภทของประสบการณ์ตามเกณฑ์ absorbed-immersed และ การมีส่วนร่วมแบบ active-passive ได้ 4 ชนิด คือ

- Aesthetics เป็นประสบการณ์ที่ passive และฝังตัวเก็บเกี่ยวประสบการณ์ (Immerse)
- entertainment เป็นประสบการณ์ที่การมีส่วนร่วมแบบ passive และดูดซับประสบการณ์ (absorb)
- education เป็นประสบการณ์ที่การมีส่วนร่วมแบบ active และดูดซับประสบการณ์ (absorb)
- escapist เป็นประสบการณ์ที่การมีส่วนร่วมแบบ active และฝังตัวเก็บเกี่ยวประสบการณ์ (Immerse)

Jones and Smith (2005) กล่าวว่าความจริง (Authenticity) จัดแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ความจริงฐานวัตถุ (objective-based authenticity) และ ความจริงฐานอัตตานิยม (existential authenticity) (ดังตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 ประเภทของความจริงในการท่องเที่ยว

	Input/drive	Output/experience
objective-based authenticity	ความต้องการท่องเที่ยว การซื้อของชำร่วย การชมแหล่งท่องเที่ยว	ได้ประสบการณ์ ความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินกับแหล่งศิลปะ วัฒนธรรม
Existential authenticity	ต้องการหนีจากสังคมที่วุ่นวาย เพื่อสัมผัสกับความเป็นตัวเอง	ความสนุกสนานเพลิดเพลินและการหลีกพ้น และประสบการณ์จริงโดยตนเองจากสถานที่ เวลา และวัฒนธรรมต่างชาติ

(ที่มา: Kolar and Zabkar, 2010)

Richards and Wilson (2006) จัดประเภทของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ไว้ 3 ชนิด คือ 1) creative spectacles 2) creative spaces และ 3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) นอกจากนั้น Richards and Wilson (2006) ยังเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และองค์ประกอบหรือคุณลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าว (ดังตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

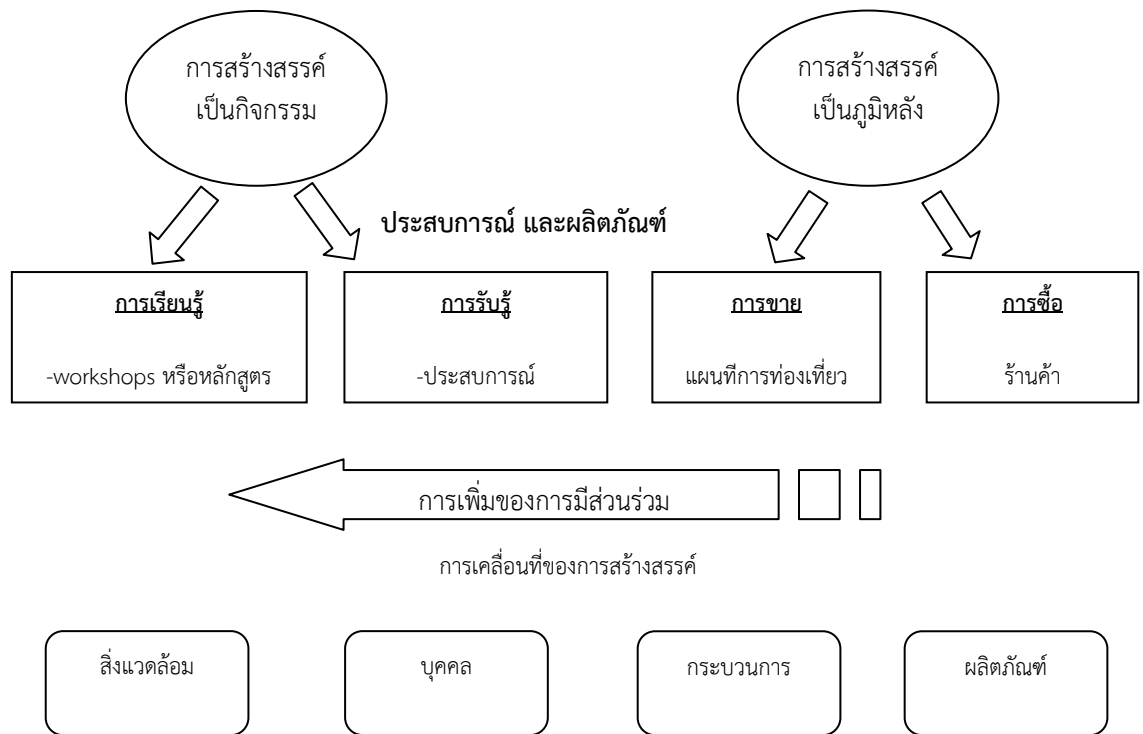
	เน้นที่เวลา	เน้นที่วัฒนธรรม	เน้นที่การบริโภค	เน้นที่การเรียนรู้
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	อดีตและปัจจุบัน	High culture, popular culture	Product, process	Passive
creative spectacles	ปัจจุบัน	Arts, performance	performance	Passive
creative spaces	ปัจจุบันและอนาคต	Arts, architecture, design	atmosphere	interactive
	เน้นที่เวลา	เน้นที่วัฒนธรรม	เน้นที่การบริโภค	เน้นที่การเรียนรู้
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	Creative process	Experience, co-marketing	Active skill development

(ที่มา: Richards and Wilson, 2006)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถจัดได้ 4 ประเภท หรือเรียกชื่อย่อว่า “4Ps” คือ 1) creative persons เช่น กิจกรรมของสร้างสรรค์ในกลุ่มคนเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น 2) creative process เช่น หลักสูตร หรือworkshops เป็นต้น 3) creative products เช่น บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือภาพวาด เป็นต้น 4) creative environment (press) เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ที่ใช้สร้างภาพยนตร์เรื่อง The Lord of the Rings เป็นต้น

Richards (2011) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จากการเน้นที่มรดกที่จับต้องได้เปลี่ยนไปเน้นที่มรดกที่จับต้องไม่ได้ หรือวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวกับกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ เมืองเชิงสร้างสรรค์ และกลุ่มคนเชิงสร้างสรรค์ (creative industries, creative cities, and creative class) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นทางออกสำหรับการท่องเที่ยวมวลชนที่เน้นการผลิตใหม่ (re-production of mass cultural tourism) เปลี่ยนไปเน้นที่ความยืดหยุ่นและประสบการณ์จริง (authentic experiences) จากการร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งใหม่ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้การท่องเที่ยว

นอกเหนือจากนั้น Richards (2011) ยังเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จาก active creative tourism ไปสู่ passive creative tourism (ดังภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์(ที่มา: Richards, 2011)

การสร้างสรรค์ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลข้ามวิถีทางดั้งเดิมของการกระทำ ความรู้และการตัดสินใจ (Creativity occurs when an individual steps beyond traditional ways of doing, knowing, and making) (Chartrand, 1990)

Kolar and Zabkar (2010) ทำการศึกษาพบว่าแรงจูงใจเชิงวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวโดยส่งผ่าน-ความจริงฐานวัตถุ (objective-based authenticity) และความจริงฐานอัตตานิยม (existential based authenticity)

ภยัณณิ แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี (2555) ได้นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสร้างคุณค่าด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และการออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

อินฟอร์เมชัน โปววายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556) องค์การศึกษาวิทยาาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆในชุมชนในเชิงของการเรียนรู้ และการทดลอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชนและได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่ง

มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชนนอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างสถานการณ์ 2 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน
2. การบริหารจัดการผลประโยชน์ร่วมกันในรูปแบบความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน

ยูเนสโกยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รวมถึง การจัดให้เกิดกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้คนในชุมชนนั้นๆ โดยมีเป้าหมายว่านักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นเพียงนักท่องเที่ยว (Tourist) แต่จะเป็นสมาชิกของชุมชนที่ได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกัน (Citizen of Community)

ณัฐินี ทองดี และแพรวพะยอม พัวเจริญ (2554) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองโดยเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่มีอยู่ เป็นสิ่งที่แปลกและแตกต่างจากเดิม โดยมีพัฒนาการให้ออกมาในรูปแบบใหม่ๆ โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องรู้จักกับสิ่งที่เราต้องการพัฒนาและเข้าใจตนเองถึงความรู้ของตนเองที่มีอยู่หลังจากนั้นจะต้องรู้จักใช้การคิดเทียบเคียงกับสิ่งที่มีอยู่ตามความเป็นจริงและฝึกจินตนาการถึงความเป็นไปได้ของทรัพยากรหรือสิ่งที่เราต้องการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่

อินฟอร์เมชั่น โฟววายเดอร์ แอนด์ คอนซิลแตนท์ (2556) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชุมชนหรือสถานที่นั้นๆจากประสบการณ์ตรง หรือร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดีกับเจ้าของวัฒนธรรม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทั้งจากการพูดคุย ทดลองทำ และการใช้ชีวิตร่วมกัน

องค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือได้ว่าถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์ (New Travel Paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากการท่องเที่ยวแบบเดิมในยุคแรกๆ ที่ให้ความสนใจกับการพักผ่อนหย่อนใจ (Sun-Sea-Sex Tourism) มาสู่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคที่สอง ที่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (Sustainable Tourism) และยุคที่สาม ในกระแสการท่องเที่ยวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Visitor-Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน-Host) ประสบการณ์แท้/ปฏิบัติการณ์จริงที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Active Participation) และเป็นผลให้เกิดความจดจำ-ประทับใจอย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (Understanding Specific Cultural of the Place) (สืบค้นจาก www.dasta.or.th/attachments/article/85220_9271.pdf วันที่ 10 เมษายน 2556)

2.1.2 คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์(Creative Tourism)

2.1.2.1 ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)

2.1.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural engagement /Cultural experience)

2.1.2.3 มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/understanding of the specific cultural of the place)

2.1.2.4 ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)

2.1.2.5 มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/transformation and transformative experiences)

2.1.2.6 เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)

2.1.2.7 นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Cocreatingtourism experience)

2.1.2.8 ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product / genuine experience)

2.1.2.9 จดจำประทับใจ เข้าใจ (Memorable/I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)

2.1.2.10 การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approach)

2.1.3 ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการ (Richards, 2010 อ้างถึงใน ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี, 2555) ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
(Richards,2010 อ้างถึงใน ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี, 2555)

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 6 ประการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการทอผ้าพื้นเมืองของชาวเมารี ประเทศนิวซีแลนด์ จะสร้างทักษะด้านการทอผ้าให้กับนักท่องเที่ยว หรือในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการปรุงอาหาร ของเมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปนซึ่งมีชื่อเสียงด้านนี้ นักท่องเที่ยวจะได้ทักษะการปรุงอาหารจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นต้น

2. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว” ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า ตัวอย่างเช่น ประสบการณ์ทางดนตรีพื้นเมืองและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้จากการเข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีของประเทศเม็กซิโก ประสบการณ์และทักษะด้านศิลปะการวาดภาพ การแกะสลัก จากการเข้าร่วมงานศิลปะในป่าของประเทศแคนาดา เป็นต้น

3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายสินค้าที่เรียกว่า “ประสบการณ์” อาทิ เปลี่ยนจากการขายมิดลักโยล (Laguiole) ซึ่งเป็นงานฝีมือแบบดั้งเดิมของประเทศฝรั่งเศส เป็นการขายการสอนทำมิดจากมืออาชีพในท้องถิ่น เป็นต้น

4. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น โดยวัฒนธรรมระดับสูง เป็นวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องไปเยี่ยมชม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ อาคารแสดงผลงานศิลป์ อนุสาวรีย์ต่างๆ ส่วนวัฒนธรรมประจำวันจะเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริงที่มีอยู่ตามชนบทในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ตลาดนัดท้องถิ่น ร้านอาหารพื้นบ้านตามชนบท สภากาแฟ เป็นต้น

5. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในนิวซีแลนด์ ได้จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หลายรูปแบบ อาทิ การแกะสลัก การเรียนภาษาเมารี การทอผ้า การสร้างงานไม้ และการทำอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ว่าต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใด โดยแต่ละกิจกรรมจะมีชาวบ้านในท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ เป็นต้น

6. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างกัน อาทิ เมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปน มีความโดดเด่นด้านอาหารพื้นเมือง จึงนำจุดเด่นด้านนี้มาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยจัดให้มีกิจกรรมการสอนการทำอาหารวิธีการปรุงอาหาร ทั้งอาหารคาวและอาหารหวานให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

ตารางที่ 2.3 สรุปประเด็นเปรียบเทียบคำนิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ประเด็น เปรียบเทียบ	เน้นการเรียนรู้ด้าน	ประสบการณ์การเรียนรู้
Richards	- วัฒนธรรม	- ประสบการณ์จริง
Pine and Gilmore	- ความจริงฐานวัตถุ - ความจริงฐานอัตตานิยม	- ประสบการณ์ - การมีส่วนร่วม
อินฟอร์เมชัน โฟว วายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์	- ประวัติศาสตร์ - ศิลปวัฒนธรรม - วิถีชีวิต - เอกลักษณ์ของชุมชนหรือ สถานที่นั้นๆ	- ประสบการณ์ตรง - ร่วมสร้างประสบการณ์กับเจ้าของ วัฒนธรรม - ปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ การพูดคุย ทดลองทำ การใช้ชีวิตร่วมกัน
ภัณณิ แก้วสง่า และนิศาชล จันทศรี	- การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	- การสร้างคุณค่าด้านประสบการณ์การ ท่องเที่ยว - การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง - นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน - รูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วน ร่วมของชุมชน - ชุมชนออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยว
ณัฐินี ทองดี และแพรวพะยอม พั่วเจริญ	- ประวัติศาสตร์ - วัฒนธรรม - วิถีต่างๆในชุมชน และสามารถ - เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของ ชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่	- ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความ ยั่งยืนในชุมชน - การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่าง กลมกลืน - ประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ จริงในชุมชน
DASTA (อพท.)	- การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	- ความยั่งยืนเป็นสำคัญ - โดยเน้นย้ำถึงความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Visitor- Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน- Host) - ประสบการณ์แท้/ปฏิบัติการจริงที่มา จากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Active Participation) - ความจดจำ-ประทับใจ อย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว
อย่างสร้างสรรค์ คือคิดใหม่ ทำใหม่ แต่ยังคงลักษณะสิ่งเดิมไว้ และเพิ่มเติมสิ่งที่แปลกเข้าไป โดยการ

ท่องเที่ยวจะคำนึงถึงวิถีต่างๆในชุมชน เช่น กายภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนั้นชุมชนยังสามารถใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งจากการพูดคุย ทดลองทำและใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน ทำให้ผู้มาเยือนเกิดความหลงใหลและเกิดการอนุรักษ์จากการสัมผัสสิ่งต่างๆในชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวและชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2.1.4 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4 ประเภท

2.1.4.1 กลุ่มมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

อินฟอร์เมชั่น โพรวายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี และสภาพสังคม สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

- (1) กลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural expression) เช่น ศิลปะงานฝีมือ เทศกาล งานประเพณีต่างๆ เป็นต้น
- (2) กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural sites) เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

2.1.4.2 กลุ่มวิถีชีวิต (Lifestyles)

อินฟอร์เมชั่น โพรวายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตหรือวิถีการประกอบอาชีพของคนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง หรือวิถีชีวิตเฉพาะกลุ่มของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่างๆ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย

- (1) วิถีชีวิตของสังคมเมือง เช่น ย่านการค้าโบราณ ย่านสำเพ็ง ย่านเยาวราช ย่านบางลำพู ย่านเมืองเก่าเก่า และย่านเมืองเก่าแปดริ้ว
- (2) วิถีชีวิตสังคมชนบท เช่น หมู่บ้านข้างตาลกลาง อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ตลาดน้ำอัมพวา จ.สมุทรสงคราม การเลี้ยงนกเขา อ.จะนะ จ.สงขลา การทำนา การทอผ้าและการทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

2.1.4.3 กลุ่มศิลปะ (Arts)

อินฟอร์เมชั่น โพรวายเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นบานของศิลปวัฒนธรรม สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

- (1) งานศิลปะ (Visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ เป็นต้น
- (2) ศิลปะการแสดง (Performing arts) เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ และการแสดงละคร เป็นต้น

2.1.4.4 กลุ่มสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง (Function Creation)

กลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างสรรค์สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีการจัดการไว้ล่วงหน้า มีครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญ และมีการฝึกปฏิบัติ (Workshop) เช่น การฝึกสมาธิ การเรียนทำอาหารไทย การเรียนมวยไทย และการเรียนนวดไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made) เป็นการจำลองแหล่งท่องเที่ยว

ขึ้นมาใหม่ โดยการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวผนวกกับทุนทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ประเภทสินค้าและบริการในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (อินฟอร์เมชั่น โพรไวเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ (2556))

2.2 รูปแบบการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization: UNWTO) ได้จำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ ตามลักษณะแหล่งท่องเที่ยว (Goeldner and Ritchies, 2006 อ้างถึงใน ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี, 2555) ดังนี้

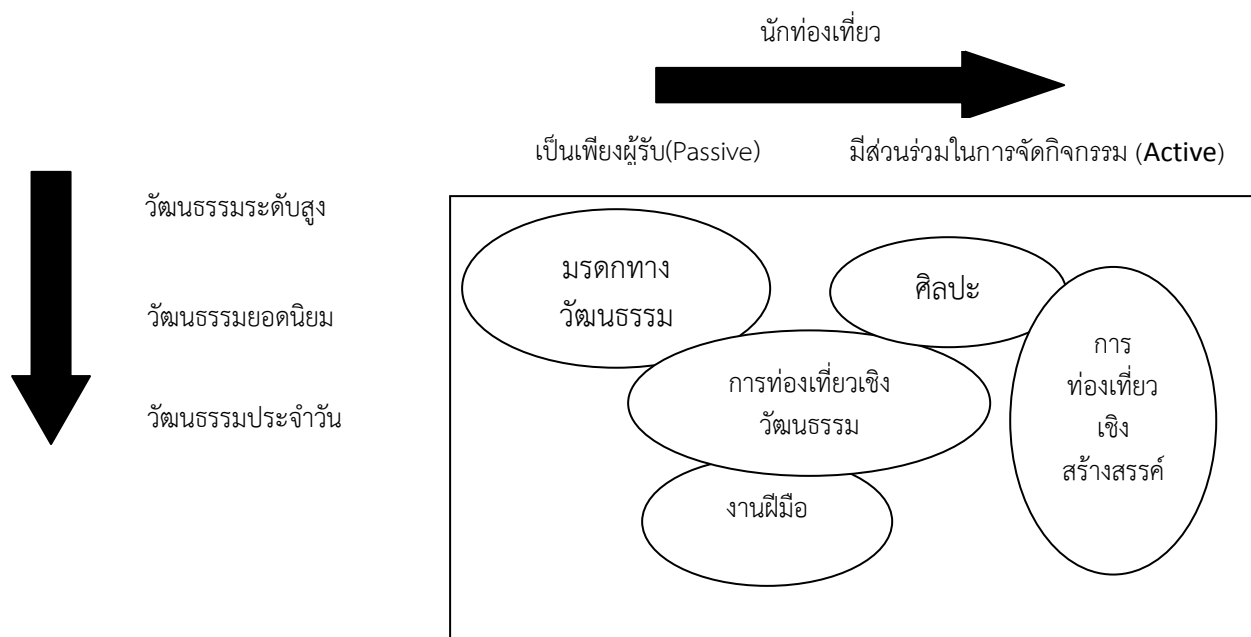
2.2.1 การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine- Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological-Tourism)

2.2.2 การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม (Historical Tourism) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism / Village Tourism)

2.2.3 การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm Stay) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม และการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี (2555) เมื่อพิจารณาจากการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวคิดขององค์การการท่องเที่ยวโลกพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ปรากฏอยู่ใน

การท่องเที่ยวทั้งสามประเภทดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็จากการศึกษาการพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดย เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards, 2010) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีวิวัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองพฤติกรรมและความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นเพียงผู้รับ(Passive) ทำได้เพียงมองดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านทางสายตาหรือการเยี่ยมชม และการซื้อของที่ระลึกเท่านั้น แต่ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวจะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว(Active) ผ่านทางการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความสนใจของแต่ละบุคคล เพื่อการซึมซับเอกลักษณ์ (Identity) ของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวเต็มไปด้วยชีวิตชีวา และลดความน่าเบื่อหน่ายของการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวจะครอบคลุมวัฒนธรรมทั้งสามระดับเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ทั้งวัฒนธรรมระดับสูง (เช่น มรดกทางวัฒนธรรม อาทิ โบราณวัตถุ ฯลฯ) วัฒนธรรมระดับกลางหรือวัฒนธรรมยอดนิยม (เช่น การแสดงพื้นบ้าน อาทิ หมอลำซิ่ง ฯลฯ) และวัฒนธรรมระดับล่างหรือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน (เช่น งานฝีมือ อาทิ เครื่องจักสาน ฯลฯ) ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ โดยระดับของทรัพยากรด้านวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในลักษณะผกผันคือ ยิ่งวัฒนธรรมมีระดับสูงขึ้นการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยิ่งน้อยลง (Wurzburger et al, 2010) ได้สรุปความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว “การลงมือปฏิบัติจะทำให้ได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง” และช่วยให้นักท่องเที่ยวที่จะพัฒนาศักยภาพความคิดสร้างสรรค์และทักษะของพวกเขาองค์ประกอบเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริโภคและการผลิตดังแสดงในแผนภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
(ที่มา : Wurzburger et al, 2010)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน

ศักยภาพชุมชน

ศักยภาพชุมชนมองได้หลายแง่มุม สุวิทย์ อิศาสวัสดิ์ (2533) มองว่าเป็นขีดความสามารถของชุมชน ในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือ การดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2527) มองศักยภาพชุมชนในแง่ของการพึ่งพา การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นศักยภาพทางสังคม เช่น การช่วยดำนนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว เรียกว่า การลงแขก เอาแรง การร่วมมือช่วยเหลือกันในกิจกรรมของสังคม เช่น การปลูกเรือน ทำบุญ บวชนาค แต่งงาน งานเทศกาลต่างๆ มีอยู่ชัดเจน

ม.ร.ว.อศิน ทรัพย์พัฒน์ (2531) ได้ศึกษาศักยภาพของชาวบ้านยกกระบัตร พบว่า ชุมชนมีกระบวนการจัดการในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์กับชุมชนของตนเองได้ เช่น ประเพณีการสร้างงานส่วนเกินแบบเก่า โดยการลงแขกเพื่อผลัดเปลี่ยนร่วมแรงกันทำงานในชุมชนเอง เป็นต้น

ศักยภาพของชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขความพร้อมด้านเวลาและความจริงจัง ลักษณะเด่นทรัพยากรและสถานการณ์ที่ผลักดันให้เกิดศักยภาพต่อสู้แก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดและความปกติของชุมชน (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2538)

ศักยภาพชุมชนยังสามารถมองในแง่ของการใช้ปัจจัยภายนอกเข้ามาสนับสนุนชุมชนด้วยเวลาประสบปัญหา เช่น นโยบายของรัฐบาล การสนับสนุนขององค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา และกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ

2.3.1 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) ได้กล่าวถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยว ว่าหมายถึงความสามารถทางการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวกและปลอดภัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว (เช่น ห้องสุขาที่สะอาด ปิมน้ำมัน ร้านสะดวกซื้อ ถนน ที่จอดรถ ร้านค้าชุมชน รถโดยสารสาธารณะ ป้ายหรือเอกสารชี้แจงเส้นทางและจุดสำคัญ) ด้านบริการท่องเที่ยว (เช่น การให้บริการขนส่ง ที่พัก อาหารและบันเทิง การนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก) ด้านการตลาดท่องเที่ยว และด้านความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวจะเป็นจุดที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว ต้องมีศักยภาพในหลายๆ องค์ประกอบ โดยมีลล์และมอริสัน (Mill and Morrison, 2537 อ้างถึงใน ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546) และ (ศราวุธ ผิวแดง, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านที่พัก (Accommodation)
- 2) ด้านการคมนาคม (Accessibility)
- 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ความสวยงาม ความน่าประทับใจ
- 4) กิจกรรม (Activities)

5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenties) ในเรื่องร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด หรือบริการเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ

6) ความปลอดภัย (Security)

7) สุขอนามัย (Health)

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนคือ การนำความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ของบุคคล บริบท พื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผนดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ตัดสินใจ ร่วมลงทุน ปฏิบัติกิจกรรม พัฒนา ติดตามและประเมินผล เพื่อค้นหาขีดความสามารถของชุมชนในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนควรจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องของชุมชน ควรจะทราบว่าชุมชนคืออะไร มีองค์ประกอบและโครงสร้างอย่างไร หน้าที่ของชุมชนมีอะไรบ้าง และลักษณะของชุมชนเป็นอย่างไร เมื่อกล่าวถึงชุมชน เราจะนึกถึงกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการดำเนินชีวิตที่คล้ายกันและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาหรือความเป็นอยู่ที่คล้ายกัน

2.4.1 ความหมายของชุมชน

ราชบัณฑิตสถาน (2552) ได้ให้ความหมายของชุมชนหรือประชาคมไว้ว่า

2.4.1.1 กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมกันที่ประสานกันในวงแคบกว่าชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคลตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้านชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคมแต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่าอาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

2.4.1.2 ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2524 อ้างถึงใน ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, 2541) ได้กล่าวถึงความหมายของชุมชนตามแนวคิดของโรเบิร์ต เอ็ม แมคล์เวอร์ (Robert M. MacIver) ว่า ชุมชนคือกลุ่มชนที่อยู่รวมกันมิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะแต่ให้ความสนใจโดยทั่วๆ ไป ซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วนั้น ชุมชนอาจหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองๆ หนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง

ฉลิว บุรี และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มคนหรือบริเวณที่กลุ่มคนนั้นๆ อยู่รวมกันได้ ทั้งที่แต่ละคนแตกต่างกันหรือมีความหลากหลายในชุมชนนั้นๆ เช่น ความแตกต่างในด้านความต้องการ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น

สายรุ้ง ดินโคกสูง (2549) ได้ให้ความหมายของชุมชนโดยสรุปได้ดังนี้ คือ

1) ชุมชน หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคม มีความผูกพันกันและมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความหมายในรูปศัพท์ และ

อาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีสายสัมพันธ์เดียวกัน เช่น ครอบครัว ชนเผ่าต่างๆ พื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคน เช่น ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นองค์การทางสังคมที่มีวัตถุประสงค์แนชัด และรวมกันในระยะเวลานานพอสมควรจะเกิดระบบความสัมพันธ์และความผูกพันกันขึ้น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล พรรคการเมือง กลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

2.4.2 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (2544 อ้างถึงใน สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2546) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว หมายถึงจัดการโดยชุมชนตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างที่ชัดเจนก็คือชุมชนอยู่ในบทบาทของเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือ

พจนา สวนศรี (2542) อธิบายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community Based Sustainable Tourism - CBST) จนสุดท้ายเกิดแนวความคิดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ตามมา การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน หมายถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยกย่องคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีมาตรฐานประจำวันดีขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้ว และหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวนั้นต้องมีการเตรียมการและวางแผนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เน้นให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน โดยการพึ่งพาตนเอง มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ร่วมกับการท่องเที่ยว เผยแพร่ได้ สร้างความรู้และความประทับใจได้ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น โดยที่ชุมชนเป็นผู้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงทางด้านเศรษฐกิจ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะเน้นให้ความสำคัญกับการมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง (สุชาติา วงษ์ชัยภูมิ, 2551)

พจนา สวนศรี (2546) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ออกาสชุมชนยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ร่วมดำเนินการ คือ ร่วมวางแผนการจัดการด้วยกัน ร่วมลงทุนเป็นหุ้นส่วนด้วยกัน และได้รับผลประโยชน์ ทั้งรายได้และผลกำไรอย่างเสมอภาคกัน

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดบริบทของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแนวคิด ชุมชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนภายในชุมชน

2.4.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Principles of CBT)

จากการศึกษาองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตามหลักการของ พงนา สวนศรี (2546) ที่ได้กล่าวถึงหลักการของการดำเนินกิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าการกำหนดหลักการนี้เป็นไปเพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังต่อไปนี้

- 2.4.3.1 ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2.4.3.2 ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
- 2.4.3.3 ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 2.4.3.4 ยกระดับคุณภาพชีวิต
- 2.4.3.5 มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 2.4.3.6 คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.4.3.7 ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 2.4.3.8 เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- 2.4.3.9 เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น
- 2.4.3.10 มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

2.4.4 ลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยคนในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดการสังสมประสบการณ์ที่ดีและมากขึ้นตามลำดับ

Norma Polovitz Nickerson and Paula Kerr (2006) กล่าวไว้ในหนังสือ Snapshots : An Introduction to Tourism ถึงการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) ว่าการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจที่ใหญ่และต้องอาศัยความตั้งมั่นตั้งใจในระยะยาว ต้องมีจริยธรรมควบคู่กับความเป็นนักธุรกิจที่ดี และชุมชนท้องถิ่นก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวด้วย (อ้างในสุจิตราภา พันธุ์วิไล และธีรเทพ ชนโมตรี, 2550)

สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม (2546) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ กล่าวถึงลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่ามีลักษณะที่สำคัญ คือ ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งอยู่บนพื้นฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีการผลิตชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นลูกหลาน พร้อมกันนี้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลโครงการและการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

Caroline Ashley (2548) กล่าวถึง การท่องเที่ยวชุมชนในทวีปแอฟริกาใต้ โดยสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ผู้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมเป็นผู้จัดการพื้นที่ซึ่งตนมีธุรกิจอยู่ โดยมีจุดประสงค์ คือ ให้ผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในการพัฒนาโอกาสด้านการจ้างงาน การจัดตั้งบริษัท พัฒนาทักษะและการพัฒนาอื่นๆ ของท้องถิ่น การกระทำบางอย่าง เช่น ในการวางแผน ชุมชนอาจร่วมกันดำเนินการเองได้ และบางอย่างอาจจะทำโดยชาวบ้านเพียงคนเดียวหรือเพียงครอบครัวเดียว เช่น การก่อตั้งธุรกิจของตนเอง (อ้างในสุจิตราภา พันธวิไล และธีรเทพ ชนโมตรี, 2550)

Bill Baker (2548, อ้างในสุจิตราภา พันธวิไลและธีรเทพ ชนโมตรี, 2550) ได้กล่าวถึง “ส่วนประกอบที่สำคัญ 17 อย่าง สู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชน” (17 Ingredients for Community Tourism Success) โดยสังเขปดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่สามารถจะสนองความต้องการของผู้อาศัยในชุมชนเอง และนักท่องเที่ยวได้นั้น ต้องอาศัยการวางแผนและการจัดการที่สมดุลต่อผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่จะได้รับการท่องเที่ยว (Respect for tourism's rewards and limitations)

2. การวางแผนสู่ความสำเร็จ (Planning for Success) ควรพิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยว การตลาด สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว การบริการนักท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ การจัดสรรเงินทุนและการสนับสนุนธุรกิจ ตลอดจนปัญหาขององค์กร

3. ความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน (Collaboration and partnerships) ชุมชนต้องตื่นตัวที่จะสร้างความสัมพันธ์ และจับมือกับภาคธุรกิจต่างๆ แม้ว่ามันเป็นไปได้ที่จะพบคู่แข่งขึ้นมาร่วมมือกันเพื่อเอาชนะทางธุรกิจมากขึ้น ในธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่าอุตสาหกรรมอื่นก็ตาม โดยทั้งนี้แต่ละองค์กรย่อมต้องมีความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น

4. ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจริง (Authenticity is for real) นักท่องเที่ยวย่อมต้องการมีประสบการณ์ที่ดีกับเอกลักษณ์ เรื่องราว รูปแบบ ประวัติศาสตร์ ชุมชน และวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนถึงความงดงามและความมีคุณค่าแห่งสถานที่หรือชุมชนนั้นๆ

5. ประสบการณ์ที่ดี (Great Experience) ไม่ว่าจะเป็นความสนุกสนานร่วมกันของนักท่องเที่ยวกับพี่น้องในครอบครัวของตน ความประทับใจ ความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวมีต่อสถานที่ที่ได้ไปชม ประสบการณ์ที่ไม่ธรรมดา การเติมเต็มสิ่งที่ยังขาดหายไปในชีวิต หรือความทรงจำที่ไม่รู้ลืมที่นักท่องเที่ยวได้รับ ไม่เพียงแต่เป็นข้อได้เปรียบที่โดดเด่นเท่านั้น แต่ยังสามารถจะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ด้วย เพราะจุดหมายทางการท่องเที่ยวจะเน้นที่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการถ่ายทอดประสบการณ์นั้นๆ ต่อไปอย่างได้ผล

6. ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ง่ายขึ้น (Accessibility-Easier) ชุมชนที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ควรจะต้องมีระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและสะดวกสบายต่อนักท่องเที่ยว

7. สัญญาของเครื่องหมายการค้า (The Brand Promise) การสร้างสรรค์เครื่องหมายการค้าของชุมชน สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะจะเป็นสัญญาบ่งชี้ที่ชุมชนจะขับเคลื่อนทุกสิ่งทุกอย่างสู่นักท่องเที่ยวและยังส่งเสริมให้เกิดมุมมองหรือภาพลักษณ์ที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ด้วย

8. ความเป็นผู้นำ (Leadership Shows the Way) การจัดการที่ดี เป็นระบบและสม่ำเสมอมีความจำเป็นต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนจึงควรจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวขึ้นโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนด้วยวิสัยทัศน์ของความเป็นผู้นำ เพื่อเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน อันจะนำสู่ผลสำเร็จทางการตลาดที่คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดต่อชุมชน

9. ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Aesthetics is More Than Appearances) เป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว และส่งเสริมสภาพเศรษฐกิจที่ดีแก่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ และหัวใจหลักคือ ความสะอาด การต้อนรับที่น่าประทับใจ และการดูแลรักษาที่ดีต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

10. ความยั่งยืน (Sustainability) ชุมชนควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้ยั่งยืน โดยพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้คือ การรักษาทรัพยากรท้องถิ่น การสร้างความพึงพอใจ และประสบการณ์ที่ดีมีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบที่เคารพต่อผลประโยชน์ของชุมชน ความสมดุลของสภาพความเป็นจริงและความยั่งยืนกับเศรษฐกิจ รวมถึงความสามารถในการรองรับของสังคม เพื่อนำไปสู่ความพอใจของชุมชนในการรับนักท่องเที่ยว

11. ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (Tourism Information) การให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ทันเวลาและมีสาระครบถ้วน ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ข้อมูลที่เหมาะสมในช่วงก่อนและระหว่างการเดินทางจะส่งผลอย่างมากต่อจำนวนวันที่นักท่องเที่ยวจะพักอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลจากแผ่นพับ เว็บไซต์ แผนที่ และศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวต่างๆ จะมีอิทธิพลในการตัดสินใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเช่นกัน

12. คุณภาพที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง (Quality is Expected) คุณภาพในการบริการมีส่วนสำคัญทั้งในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้จ่าย การชักจูงให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนอีกครั้งหนึ่ง และการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวด้วยการพูดต่อๆ กันไปแบบปากต่อปาก ซึ่งมีผลต่อความรุ่งเรืองของแหล่งท่องเที่ยวในระยะ

13. การเฉลิมฉลองในสิ่งที่แตกต่าง (Celebrate what's different) ควรนำความแตกต่างหรือเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นจุดขาย หรือเครื่องหมายการค้าของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ และควรจะเน้นการสร้างประสบการณ์ซึ่งดูพิเศษและไม่เหมือนใครให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

14. สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (Infrastructure That Counts) นอกเหนือจากโรงแรมที่พัก ความบันเทิง แหล่งท่องเที่ยวและร้านอาหาร ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญในการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีสัญญาณจราจร ป้ายบอกทาง ห้องน้ำ ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว สวนที่ร่มรื่นและสถานที่จอดรถด้วยการผสมผสานของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ และอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วยพร้อมกัน

15. การช้อปปิ้งเป็นรายได้หมุนเวียน (Shopping is the Money Spinner) การที่นักท่องเที่ยวเดินจับจ่ายซื้อของถือเป็นรายได้จากภายนอก ที่มีส่วนสำคัญในการดึงเงินทุนมาจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน เพื่อนำมาเป็นเงินทุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น

16. เงินทุนสนับสนุนที่สม่ำเสมอ (Consistent Funding) การพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยว ควรมีการสนับสนุนด้านเงินทุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและไม่หยุดนิ่ง

17. ทักษะและความชำนาญ (Skills and Expertise) การท่องเที่ยวจัดเป็นผู้สร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นแรงงานที่เป็นกันเอง และเป็นพนักงานมืออาชีพซึ่งต้องการทักษะเชิงกลยุทธ์ และการจัดการที่ดีในทุกๆ ส่วน ภาคธุรกิจจึงควรทำงานร่วมมือกันกับภาคการศึกษาในการผลิตแรงงานที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวให้แข็งแกร่งขึ้น

2.4.5 เป้าหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในส่วนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าการเลือกดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนแต่ละชุมชนนั้นมีแรงจูงใจและระดับเป้าหมายที่ต่างกัน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.4.5.1 กลุ่มชุมชนซึ่งมีกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสามารถจัดการได้ดีระดับหนึ่ง ต้องการใช้กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญา และบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรของชาวบ้านโดยมีรายได้เป็นผลพลอยได้

2.4.5.2 กลุ่มชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกระแสสังคมภายนอกต้องการใช้กิจกรรมท่องเที่ยวสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ใช้กิจกรรมท่องเที่ยวฟื้นฟูพื้นที่และสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมประเพณีของตน เพื่อเป็นเกราะป้องกันการถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอก

2.4.5.3 กลุ่มชุมชนที่มีฐานทรัพยากรเพื่อการจัดการท่องเที่ยว เช่น มีทิวทัศน์สวยงามมีน้ำตกถ้ำมีลักษณะของระบบนิเวศน์ที่โดดเด่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ ต้องการใช้กิจกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน และการพัฒนาชุมชน

ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนนั้นมีอยู่บางชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีความโดดเด่นด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในขณะที่บางชุมชนมีข้อเด่นด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ภายใต้ความแตกต่างในเงื่อนไขของแต่ละชุมชน และภายใต้กระแสการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวของประเทศที่ยังคงมุ่งเน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติและวิถีของชุมชน เป็นจุดขายอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ คำถามสำคัญในจังหวะก้าวต่อไปของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือทำอย่างไรให้ชุมชนสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนที่แท้จริง ซึ่งคงเป็นเรื่องที่ชุมชนและภาคีหุ้นส่วนต้องช่วยกันค้นหาคำตอบร่วมกันต่อไป แม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของระบบการท่องเที่ยวรวมของประเทศ และยังไม่อาจทดแทนหรือคานกระแสการท่องเที่ยวกระแสหลักได้ แต่อย่างน้อยที่สุดก็แสดงให้เห็นถึงพลังในการปรับตัวในการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเท่ากัน และเท่าเทียมมากขึ้น พลังที่เกิดจาก “การรู้จักตนเอง”

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกๆด้าน เช่น การวางแผน การพัฒนา ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนต่อไป

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2547) คำว่า “การพัฒนาชุมชน” ใช้ในภาษาอังกฤษว่า “Development” นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น

2.5.1 ลักษณะของการพัฒนา

สนธยา พลศรี (2547) เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ละลักษณะที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

2.5.1.1 เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งเป็นลักษณะตามความหมายทางด้านพัฒนบริหารศาสตร์

2.5.1.2 มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

2.5.1.3 มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

2.5.1.4 เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

2.5.1.5 เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

2.5.1.6 เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริง จึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

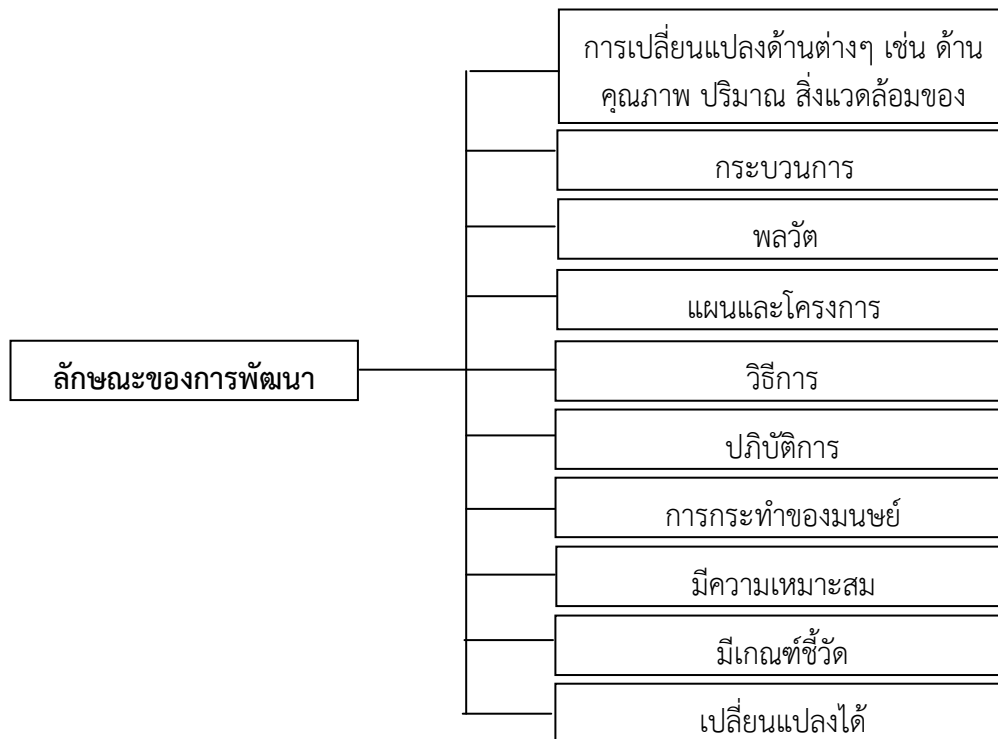
2.5.1.7 เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

2.5.1.8 ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

2.5.1.9 มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การเปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

2.5.1.10 สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

ลักษณะทั้ง 10 ประการนี้ เป็นลักษณะรวมของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงที่ขาดลักษณะใดลักษณะหนึ่งจะไม่ใช่การพัฒนา เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไป และมีผู้นำมาใช้แทนการพัฒนาซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะการพัฒนาต้องมีลักษณะรวมกันทั้ง 10 ประการ ดังกล่าวแล้วลักษณะของการพัฒนาอาจสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.5 ลักษณะของการพัฒนา (ที่มา : สนธยา พลศรี, 2547)

สรุปการพัฒนา คือการ ทำให้ดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยผ่านกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เช่น การศึกษา การลงพื้นที่ การวิจัย การถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก ชาวไทยพวนนับได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางสังคมสูงมีการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการแบ่งปันเอื้ออาทรให้แก่กัน อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม และมีวิถีชีวิตที่บ่งบอกความเป็นมาของบรรพชน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญได้รุกคืบเข้ามาทำให้ความเชื่อและบางสิ่งเลือนหายไป แต่องค์ความรู้ภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นยังคงอยู่และเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวไทยพวนที่รับรู้กัน จะเห็นได้จากจากการที่ชุมชนไทยพวนมีต้นทุนทางด้านสังคมสูงส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์กับวิถีชีวิตไทยพวน และในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิด

ความสัมพันธ์ที่กลมเกลียวแน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจัดการด้านการท่องเที่ยว และท้ายที่สุดทำให้เกิดการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตพื้นบ้าน เกิดจิตสำนึกภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษาและสร้างสมดุลให้แก่ชุมชนทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม

อนุชยา ชำนาญคิด และคณะ (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและการใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสม สามารถสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และหากมีการพัฒนาภาคีเครือข่ายโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม จะทำให้เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยั่งยืนและสามารถช่วยกระจายนักท่องเที่ยวที่เกิดการกระจุกตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

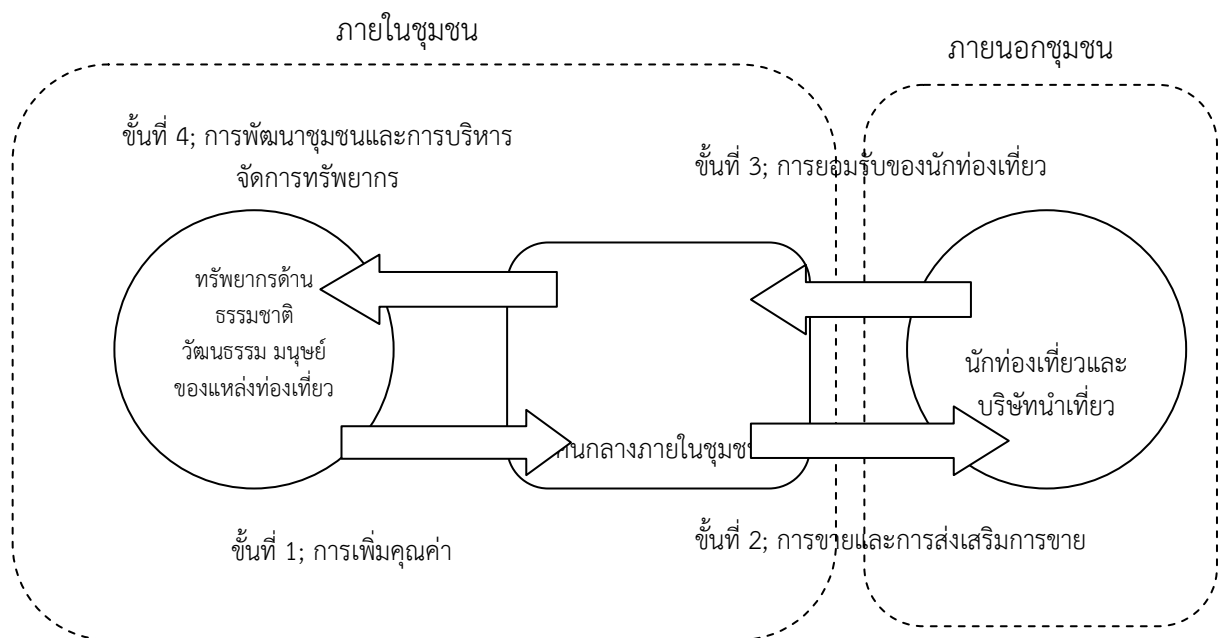
อุไรวรรณ สุภานิตย์ และศุภวรรณ ดันตสุทธิกุล (2554) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา “โหนด นา เล” อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนการท่องเที่ยววัฒนวิถิ “โหนด นา เล” ทั้งสามตำบลมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการพัฒนาทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมภายในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและต้องการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการส่วนตำบลในการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผน ดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนต้องการให้ผู้แทนของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชีวิตชุมชน การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

Byrd et al. (2008) ศึกษาแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรัฐคาโรไลนาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบุกเบิก (Exploratory Factor Analysis) พบว่าปัจจัยของการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 5 ประเภทคือ 1.ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) 2.การวางแผน (planning) 3. การตระหนักถึงเศรษฐกิจ (economic concerns) 4.ความจำเป็นด้านการศึกษา(educational needs) และ 5.การตระหนักถึงการท่องเที่ยว(Awareness of tourism)

Clifton and Benson (2006) ได้ศึกษาและพบว่าปัจจัยของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 3 ประเภทคือ 1. เน้นวัฒนธรรม (Cultural emphasis) 2.เน้นสิ่งแวดล้อม (Environmental emphasis) และ 3. เน้นชุมชน (Communal emphasis) นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าแรงจูงใจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 5 ประเภทคือ 1. กลุ่มมุ่งวัฒนธรรม (Cultural-oriented group) 2. กลุ่มมุ่งประสบการณ์ (Experiential-oriented group) 3. กลุ่มมุ่งสังคม (Socially-oriented group) 4. กลุ่มมุ่งความสำเร็จส่วนบุคคล (Personal achievement-oriented group) 5. กลุ่มมุ่งการพักผ่อน (Relaxation-oriented group)

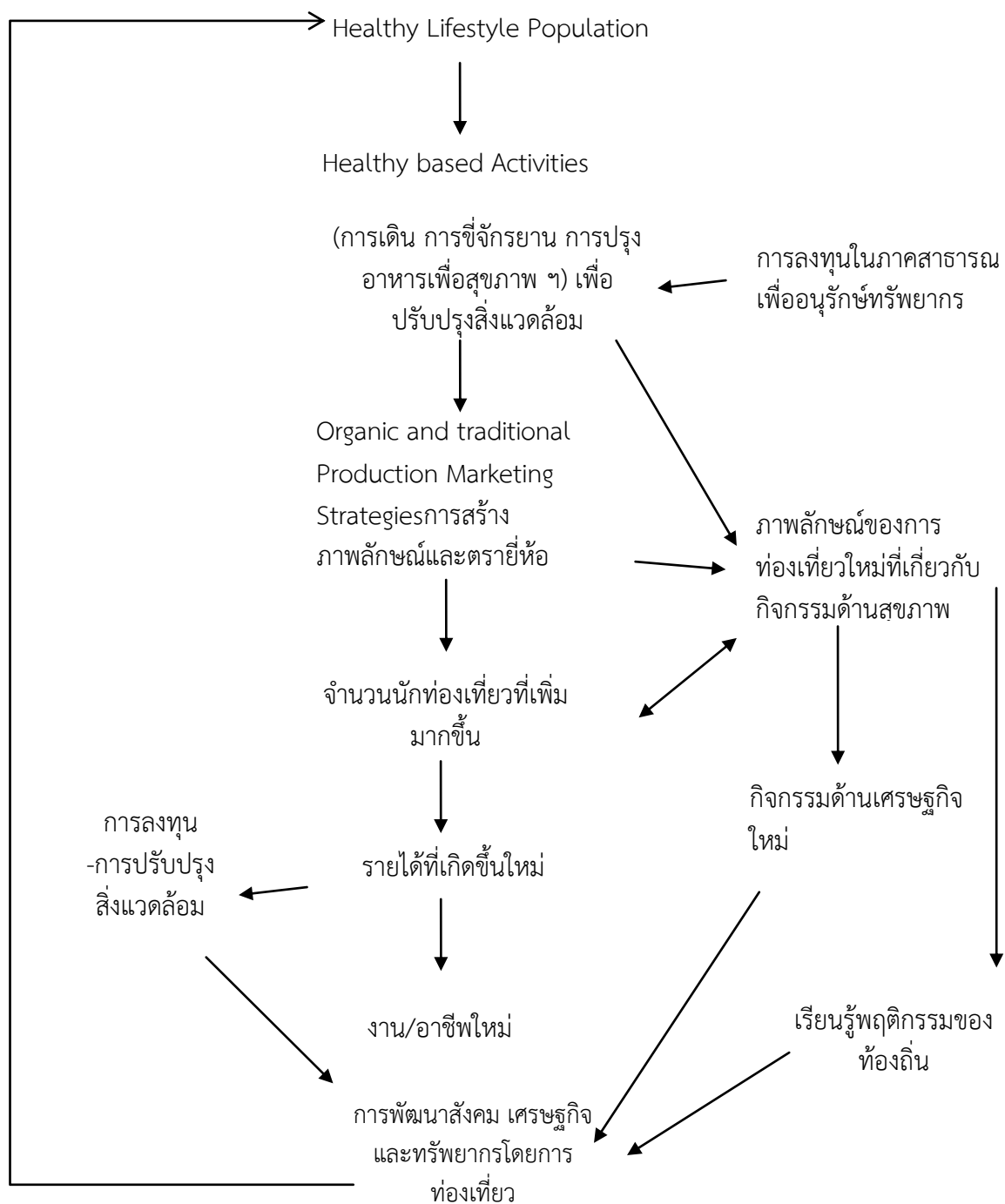
Shikida et al. (2010) เสนอโมเดลความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับตัวกลางเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศญี่ปุ่น (Tourism relationship model and intermediary for sustainable tourism management) ซึ่งจัดกลุ่มเป็น 2 ส่วน คือ สมาชิกภายใน

ชุมชน(Intra-community) และสมาชิกภายนอกชุมชน (Extra-community) กล่าวคือสมาชิกภายในชุมชน(Intra-community) คือ ทรัพยากรด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม มนุษย์ของแหล่งท่องเที่ยว (Natural, cultural, and human resources of destination) และคนกลางภายในชุมชน (Community – based intermediary: CBI) ในขณะที่สมาชิกภายนอกชุมชน(Extra-community) คือนักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยว (Tourists and travel agencies) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและ สมาชิกภายนอกชุมชน โดยโมเดลมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเพิ่มคุณค่า (Value addition) ขั้นที่ 2 การขายและการส่งเสริมการขาย (Sales and promotions) ขั้นที่ 3 การยอมรับของนักท่องเที่ยว (Acceptance of tourists) ขั้นที่ 4 การพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากร (Community development and resource management) (ดังภาพที่ 2.6)

ภาพที่ 2.6 เสนอโมเดลความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับตัวกลาง
Shikida et al. (2010)

Novelli et al., (2006) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Healthy Lifestyles Tourism) โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากรโดยนำการท่องเที่ยวมาเป็นตัวขับเคลื่อนโดยให้ความสำคัญกับ กิจกรรมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเดิน การขี่จักรยาน การปรุงอาหารฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์และตราสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านสุขภาพ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น มีรายได้ที่เกิดขึ้นใหม่ มีการสร้างงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องมาจากการเรียนรู้พฤติกรรมหรือบริบทของท้องถิ่นนำไปสู่ การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากรต่อไป (ดังภาพที่ 2.7)

ภาพที่ 2.7 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Novelli et al., 2006)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

4. เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นเวลา 1 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ค้นหาศักยภาพที่มีอยู่จริงในชุมชนโดยมีขั้นตอนการดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร บันทึกข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การประชุมกลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการพัฒนา โดยสรุปสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ และเรียบเรียงไว้ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) (ชุมพล พูลภัทรชีวิน, 2557) เทคนิคร่วมกับการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและลบ

โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นเวลา 6 เดือน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีในมิติต่างๆ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) การแจกแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ใน 6 เดือนแรกทีมวิจัยเข้าไปในชุมชนบันทึกข้อมูลภาคสนาม สังเกต สัมภาษณ์ผ่านกระบวนการ EDFR ผ่านผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพบปะผู้นำชุมชน โดยทำการแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการเข้ามาศึกษา ตลอดจนขอข้อมูลบริบทของชุมชนโดยการสนทนาเบื้องต้น และขอให้ผู้นำชุมชนพาชมหมู่บ้าน แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญภายในชุมชน แนะนำให้รู้จักบุคคลสำคัญตลอดเส้นทางในชุมชน ในโอกาสที่ทีมวิจัยยังได้ซักถามประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่สำคัญแต่ละแห่ง เพื่อนำมาประกอบเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน อีกทั้งยังได้พูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านกระบวนการ (PRA) จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงลึก ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

และเทคโนโลยีในมิติต่างๆของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร หลังจากนั้นนำข้อมูลมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์สร้างตัวชี้วัดพร้อมทั้งประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจาก กรมการท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 หกเดือนต่อมาผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จาก ระยะที่ 1 นำไปหาแนวทางหรือแผนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามโดยใช้องค์ประกอบที่ได้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) จากระยะที่ 1 ผลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงและกระบวนการมีส่วนร่วม PRA ผ่านประชุมกลุ่มย่อย แจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มเพื่อนำข้อมูลไปสังเคราะห์ โดยเน้นกระบวนการตรวจสอบข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ การให้คนในชุมชนได้ร่วมกันคิดและร่วมกันกำหนดบทบาทและรายละเอียดต่างๆของชุมชนนั้นๆ โดยคำนึงถึงทรัพยากรวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ขอบเขตงานวิจัย

3.2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละจังหวัดโดยคำนึงถึง ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นหลัก ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งทั้ง 5 จังหวัด มีพรมแดนติดกับ สปป.ลาว เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากมีโครงการพัฒนาต่างๆ ที่โดดเด่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ที่กำลังจะกลายเป็นโอกาส ในการพัฒนาให้เป็นฐานการผลิตใหม่ของภาคอุตสาหกรรม อันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคตลอดจนในระดับประเทศได้อย่างกว้างขวางโดยจะเน้นไปที่การประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยคัดเลือกจากพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดจากทั้ง 5 จังหวัดนำมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

3.2.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานคุณภาพและปริมาณผ่านกระบวนการวิจัยอนาคต EDR (Ethnographic Delphi Future Research) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยดังนี้

3.2.2.1 กระบวนการวิจัยอนาคต EDR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกันและนำมากำหนดแผนหรือนโยบายในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

3.2.2.2 ศึกษาบริบทของชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อในด้านการท่องเที่ยวโดยใช้การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าใจและได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของชุมชนทั้งหมดตามลักษณะดังนี้

- (1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- (2) ลักษณะทางกายภาพ
- (3) ลักษณะทางสังคม
- (4) ทุนที่มีในชุมชนด้านต่างๆ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านการบริหารจัดการ (ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิเวช, 2552)

3.2.2.3 ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวและตัวชี้วัดของชุมชนใช้การศึกษาและประมวลผลข้อมูลทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด

3.2.2.4 การสร้างตัวชี้วัดโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA) นำผลจากการประชุมชาวบ้าน สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำผลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม เพื่อถามนักท่องเที่ยว เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงและให้นักท่องเที่ยวยืนยันองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง จากนั้นนำองค์ประกอบที่ได้นำไปพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

3.2.2.5 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามมิติเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

(1) การมองเป้าหมายร่วมกัน (Guiding Ideas) เพื่อเป็นการสร้างความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับหลักการ เป้าหมาย และแนวทางในการทำงาน เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

(1.1) จัดประชุมชาวบ้าน

(1.2) กิจกรรมการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมการประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA)

(2) การสร้างโครงสร้าง/กลไกพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Intra-organizational learning infrastructure)

(2.1) กิจกรรมการเดินทางสำรวจ

(2.2) กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อค้นหากลไกพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

(3) การทำโครงการร่วมกัน (Collaborative Projects)

(3.1) การจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงตามมิติเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

(3.2) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและตัวแทนภาคประชาชน

3.2.3 ประชากรที่จะศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดหนองคาย จังหวัด นครพนม และจังหวัดมุกดาหาร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบขนาดของประชากรนักท่องเที่ยวโดยใช้สูตร (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 : 54 อ้างใน สินพันธ์ พินิจ 2549)

$$= \frac{Z^2 PQ}{e^2}$$

แทนค่า $P = 0.6$ (นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ร้อยละ 60)

$Q = 1 - 0.6 = 0.4$

$E = 0.05$

$Z = 1.96$ (ค่า t ที่ $\alpha = 0.025$ มีค่าเท่ากับ 1.96)

$$\text{ดังนั้น } n = \frac{(1.96^2) \times 0.6 \times 0.4}{.05^2} = 368.79$$

จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน

เพื่อป้องกันความผิดพลาดศึกษานักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยัง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 400 คน

3.2.4 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 20 ราย เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จำนวน 5 ราย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 400 คน

3.2.5 ขั้นตอนการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

นอกจากตัวผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัยแล้วสิ่งที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบบสำรวจและบันทึกข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกต แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้เตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรมแล้วผู้วิจัยจะนำแบบบันทึกข้อมูลในสมุดบันทึกของตนเองเพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการดำเนินชีวิตในอดีตรวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆของกลุ่มเป้าหมาย โดยการบันทึกข้อมูลนั้นช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตอบความครบถ้วนของข้อมูลและสามารถจะเพิ่มเติมข้อมูลของหมู่บ้านในส่วนที่ขาดหายไปได้ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ใช้กระบวนการ EDRF และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA)

3.3 กระบวนการ EDFR

3.3.1 การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ

ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทและเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ผู้ที่มีประสบการณ์และนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 20 ท่านได้แก่ (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท อำนาจ หน้าที่ ในการรับนโยบายการท่องเที่ยวนำมาปฏิบัติ (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และมีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท อำนาจ หน้าที่ ในการรับนโยบายการท่องเที่ยวนำมาปฏิบัติ จำนวน 1 คน

(1.1) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคต่างๆหรือจังหวัดที่มีภารกิจรับผิดชอบ

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 17 ท่าน

(2.1) เป็นนักวิชาการที่อยู่ในหน่วยงานการอุดมศึกษาที่ทำงานวิชาการด้านการท่องเที่ยว เช่น ประธานสาขาการท่องเที่ยว อาจารย์ผู้สอนด้านการท่องเที่ยว อาจารย์ผู้มีผลงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว อาจารย์ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

(2.2) เป็นนักวิชาการที่เขียนตำรา บทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จำนวน 2 ท่าน

(3.1) เป็นผู้บริหารหรือมีประสบการณ์ในหน่วยงาน องค์กร สมาคมทางด้านเอกชน หรือสถานประกอบการ ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นผู้ประกอบการด้านบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น

3.3.2 การเตรียมผู้เชี่ยวชาญ

ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยนี้มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงต้องติดต่อผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัวอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญและเมื่อได้รับการตอบรับแล้วผู้วิจัยจึงดำเนินการนัดวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งประเด็นสำคัญงานวิจัย แนวคำถามหรือเค้าโครงวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ

3.3.3 ขั้นตอนการสัมภาษณ์หรือ EDFR รอบที่ 1

ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554) ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนั้นผู้วิจัยได้จัดส่งหัวข้อการสัมภาษณ์ไปยังผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะเดินทางไปสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษาประเด็น วางแผน และเตรียมข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ชี้นำ โดยมุ่งเน้นอนาคตภาพด้านที่คาดว่าจะมีโอกาสดังเกิดขึ้นจริง ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านด้วยตนเอง พร้อมทั้งจดบันทึก ใช้เทปเสียง บันทึกภาพทั้งนี้ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญและในขณะทำการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้เทคนิค Cumulative Summarize ในการสรุปประเด็นให้ผู้เชี่ยวชาญฟังเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการทบทวนและให้ผู้เชี่ยวชาญตัดต่อตัดแต่งสิ่งที่ให้สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือแบบสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านแตกต่างกันตั้งแต่ 20 นาที-2 ชั่วโมง

3.3.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้กรอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารเป็นกรอบในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดที่เหมือนและแตกต่าง ด้วยการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่อยู่ในประเภทเดียวกันเข้าด้วยกันโดยที่ผู้วิจัยพยายามรักษาคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด จัดกลุ่ม จัดประเด็น จัดทำความถี่ของประเด็น แนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึง

3.3.5 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ดวงนา มกรานุรักษ์ (2554) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เนื้อหา สร้างเป็นข้อคำถามมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ตั้งแต่ 1 – 5 คือจากน้อยที่สุด ไปถึง มากที่สุด แทนค่าเป็นตัวเลขจาก 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ จัดประเด็นหลัก ประเด็นย่อย โดยมีข้อความบ่งบอกแนวโน้มหลักเกี่ยวกับการใช้ “และ”, “หรือ” ในข้อความที่เป็นแนวโน้ม และแนวโน้ม ทุกแนวโน้ม จากการสัมภาษณ์บรรจุในแบบสอบถามทั้งหมดและได้ปรับปรุงประเด็นย่อยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวโน้มจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดแล้ว

3.3.6 ขั้นตอนการทำ EDFR รอบที่ 2

ดวงนา มกรานุรักษ์ (2554) เมื่อสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย EDFR รอบที่ 2 โดยการนำส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง ในแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลแนวโน้มทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาตอบคำถามแนวโน้มรวมถึงแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญเคยให้ไว้จากการสัมภาษณ์อีกครั้งเพื่อเป็นการยืนยันคำตอบเดิมที่ได้ให้ไว้ในรอบการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง เมื่อรวบรวมได้หมดแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Rang) และคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ที่คำนวณได้ของแนวโน้มใดที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกัน (Consensus) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแนวโน้มใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่สอดคล้องกัน โดยผลการวิจัย คือผลที่ผ่านเกณฑ์ที่มีค่า Interquartile Rang หรือค่า $Q_3 - Q_1$ มีค่าไม่เกิน 1.5

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งจะกระทำตั้งแต่การเก็บข้อมูลในบางขั้นตอนที่สามารถวิเคราะห์เบื้องต้นได้และกระทำหลังจากการเก็บข้อมูลได้ทั้งหมดโดยจำแนกข้อมูลตามกรอบความคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในกระบวนการ EDFR รอบที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Rang) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

3.3.6.1 แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้น้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง น้อย
- 3 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง ปานกลาง
- 4 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง มาก
- 5 หมายถึง แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง มากที่สุด

3.3.6.2 ค่ามัธยฐาน (Median) ที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เกณฑ์ความเป็นไปได้หรือแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น พิจารณาในระดับ ปานกลาง มากและมากที่สุด คือ ค่าคะแนนมัธยฐาน ตั้งแต่ 2.50-5.00 โดยการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ดังนี้

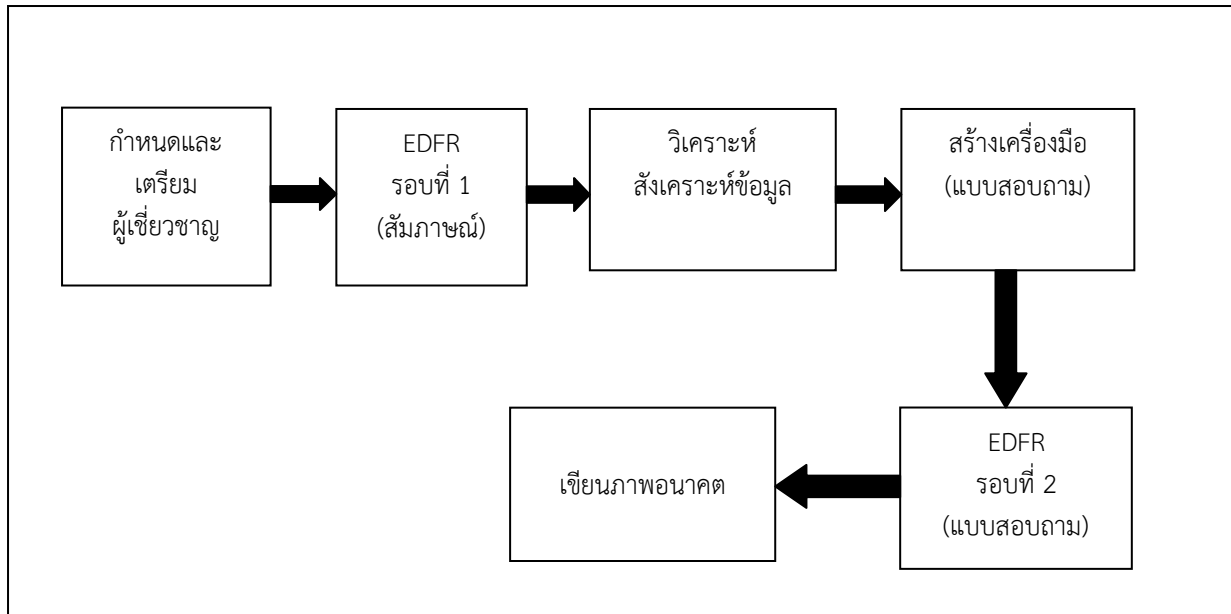
- อยู่ในช่วง 1.00-1.49 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้น้อยที่สุด
- อยู่ในช่วง 1.50-2.49 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้น้อย
- อยู่ในช่วง 2.50-3.49 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้อปานกลาง
- อยู่ในช่วง 3.50-4.49 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้อมาก
- อยู่ในช่วง 4.50-5.00 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้อมากที่สุด

3.3.6.3 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ผู้วิจัยคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 (Q_1)กับควอไทล์ที่ 3 (Q_3) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของแนวโน้มใดที่มีค่าน้อยหรือเท่ากับ 1.50 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแนวโน้มใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน

3.3.6.4 ภาพอนาคตที่พึงประสงค์พิจารณาจากค่าคะแนนความถี่ที่คิดเป็นร้อยละ (Percentage) 85 ขึ้นไป

3.3.7 ขั้นตอนการเขียนภาพอนาคต

ดวงนา มกรานุรักษ์ (2554) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด มาก และมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Consensus) รวมไปถึงภาพอนาคตที่พึงประสงค์ที่พิจารณาจากค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป จากนั้นทำการเรียบเรียงและสรุปเป็นอนาคตเพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ภาพที่ 3.1 การเขียนภาพอนาคต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 รวบรวมข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนำมาพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดประเด็นและองค์ประกอบการสนทนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ซึ่งในการกำหนดประเด็นการสนทนาที่มวิจัยจะกำหนดตามแบบสอบถามในตอนี่ 2 ต่อการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงโดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น ต่อการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และไม่กระทบกับบริบทของชุมชน

3.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (explorative factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis CFA)

สืบทติ อันทะไชย (2558) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์พหุที่ค่อนข้างจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเทคนิคการวิเคราะห์หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์เส้นทาง หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ อันเนื่องมาจากเทคนิคการวิเคราะห์ที่ได้กล่าวมาแล้วจะมีการจัดกลุ่มตัวแปรออกเป็นสองกลุ่มคือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม แต่เทคนิคนี้มุ่งวิเคราะห์ องค์ประกอบมุ่งศึกษาแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของตัวแปร ที่สังเกตได้หลายๆ ตัวแปร โดยไม่ได้มีการระบุและจำแนกว่าเป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม แต่เทคนิคนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรโดยอาศัยความเชื่อที่ว่าหากตัวแปรเหล่านี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแล้ว ย่อมหมายความว่า ตัวแปรเหล่านั้นมีปัจจัยร่วมกัน (Common Factor) เมื่อตัวแปรมีปัจจัยร่วมกันนักวิจัยก็สามารถสร้างตัวแปรใหม่ ซึ่งเรียกว่าปัจจัย (Factor) หรือองค์ประกอบ เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายกลุ่มของตัวแปรทั้งหมด ไม่ใช่เพื่อการทำนายตัวแปรตาม ซึ่งหากจะพิจารณาอีกลักษณะหนึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ตัวแปรที่สร้างมาใหม่ที่เรียกว่าปัจจัยนั้นคือ ตัวแปรตามหรือตัวแปรแฝง (Latent Variable) ที่เกิดขึ้นจากผลการรวมเชิงเส้นของกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ อันเป็นการระบุโครงสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันของตัวแปร (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, 2547)

3.4.1 พื้นฐานของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

สืปชาติ อันทะไชย (2558) ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ นักวิจัยต้องการศึกษาคุณลักษณะภายในที่เป็นตัวแปรแฝงซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรงและต้องศึกษาคุณลักษณะดังกล่าวนี้จากพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล โดยการวัดหรือการสังเกตพฤติกรรมเหล่านั้นแทนคุณลักษณะที่ต้องการศึกษาในทางปฏิบัติ นักวิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นตัวแปรที่สังเกตได้หลายตัว และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบอันเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่นักวิจัยต้องการศึกษา กล่าวได้ว่าวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลายๆตัวแปร โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกัน และแต่ละองค์ประกอบ คือ ตัวแปรแฝงอันเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องการศึกษา

เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ คือ การวิเคราะห์เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้นักวิจัยลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้ในการวิเคราะห์ต่อไปโดยการสร้างตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบรวม มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538: 120-137) คือ 1) การเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์ 2) การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น (Extraction of the Initial Factor) 3) วิธีการหมุนแกน (Method of Rotation) และ 4) การสร้างตัวแปรประกอบหรือสเกลองค์ประกอบ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คือ เทคนิคที่ใช้เพื่อต้องการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประกอบว่า องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรแต่ละตัวควรมีน้ำหนักหรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ตรงกับที่คาดคะเนไว้หรือไม่ มีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน (เสรี ชัดรัมย์, 2547: 24 - 31) ดังนี้ 1) การกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล (Model Specification) 2) การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของแบบจำลอง (Model Identification) 3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ (Estimating the Parameter) 4) การทดสอบความกลมกลืนสอดคล้อง (Goodness of fit test) และ 5) การปรับแบบจำลอง (Model adjustment) ในกรณีที่แบบจำลองไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ต้องมีการปรับแก้แบบจำลองเพื่อให้มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ขึ้นใหม่ จนกว่าแบบจำลองที่วิเคราะห์ใหม่จะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.4.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

สืปชาติ อันทะไชย (2558) วัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์องค์ประกอบมีอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นการ ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และระบุองค์ประกอบรวมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยให้นักวิจัยลดจำนวนตัวแปรและได้องค์ประกอบ ซึ่งทำให้เข้าใจองค์ประกอบได้ง่าย และสะดวกในการแปลความหมาย รวมทั้งได้ทราบแบบแผน (Pattern) และโครงสร้าง (Structure) ความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วย ส่วนวัตถุประสงค์ประการที่สองเป็นการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory เทคนิค Factor Analysis : CFA) เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับแบบแผนและโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล กรณีนักวิจัยต้องมีสมมติฐานอยู่ก่อนแล้ว และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน

สมมติฐานเพียงใด จากวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวนำไปสู่เป้าหมายของการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในฐานะที่เป็นเครื่องมือวัด (Measurement Device) อย่างหนึ่งในการวัดองค์ประกอบซึ่งเป็นตัวแปรแฝงโดยการนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมาสร้างตัวแปรแฝงและนำตัวแปรนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนักวิจัยอาจใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเครื่องมือตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity Tool) ของตัวแปรว่ามีโครงสร้างตามนิยามทางทฤษฎี (Constitutive Definition) หรือไม่ และสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพที่เป็นจริงอย่างไร หรือเพื่อทดสอบความถูกต้องของมาตรวัดที่สร้างขึ้นมาจากรายการหลายๆ รายการหรือตัวแปรหลายๆ ตัวแปร กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้วิจัยต้องการนำตัวแปรหลายๆ ตัวแปรหรือรายการหลายๆ รายการมารวมกันเป็นตัวแปรใหม่ขึ้นมาหนึ่งตัว ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับการใช้น้ำหนักตัวแปรแต่ละตัว หรือรายการแต่ละรายการว่าควรจะให้เท่ากันหรือแตกต่างกัน หากแตกต่างกันควรจะให้แต่ละตัวแปรหรือแต่ละรายการเท่าไรจึงจะถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยหลีกเลี่ยงปัญหาการใช้ความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนบุคคลเป็นเครื่องตัดสินเกี่ยวกับการใช้น้ำหนักของแต่ละตัวแปร หรือแต่ละรายการในการสร้างตัวแปรใหม่นอกจากนั้นแล้วหากผู้วิจัยมีตัวแปรจำนวนมาก และได้ตัดสินใจว่าตัวแปรใดควรจัดรวมในหมวดใดก็จะเผชิญกับปัญหาว่า ควรหรือไม่ถูกต้องหรือไม่ ที่จัดตัวแปรนั้นหรือรายการนั้นไปรวมอยู่ในกลุ่มนั้น กลุ่มนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบจะช่วยยืนยันได้ว่าการตัดสินใจของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่ และนักวิจัยอาจใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เป็นเครื่องมือทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการทดลองได้ ดังที่ Kerlinger (1986) อธิบายว่านักวิจัยอาจมีสมมติฐานว่า วิธีสอนแบบหนึ่งทำให้แบบแผนความสามารถของนักเรียนดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีสอนอีกแบบหนึ่ง และทำการทดลองใช้วิธีสอนสองแบบ มีการวัดความสามารถของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง แล้วเปรียบเทียบแบบแผนความสัมพันธ์ต่างๆ ที่วัดความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลจากการสอนทั้งสองแบบนั้นถ้าหากแบบแผนของความสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลองแล้วเปรียบเทียบแบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่วัดความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลมาจากวิธีการสอนทั้งสองแบบนั้น ถ้าแบบแผนความสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันในกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบหนึ่งแสดงว่าวิธีสอนนั้นมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสามารถนักเรียนตามสมมติฐาน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

3.4.3 ประโยชน์ของเทคนิค Factor Analysis

3.4.3.1 ใช้ในการแก้ปัญหาที่ตัวแปรอิสระของเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยมีความสัมพันธ์กันสูง (Multicollinearity) คือ การรวมตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันไว้ โดยการสร้างตัวแปรใหม่หรือเรียกว่าปัจจัย โดยใช้เทคนิค Factor Analysis แล้วนำปัจจัยดังกล่าวไปเป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ความถดถอยต่อไปเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันจึงเป็นการแก้ปัญหา Multicollinearity

3.4.3.2 ทำให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา เนื่องจาก เทคนิค Factor Analysis จะหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรที่ละคู่แล้วรวมตัวแปรที่สัมพันธ์กันมากไว้ในปัจจัยเดียวกัน จึงสามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่อยู่ในปัจจัยเดียวกันได้

3.4.3.3 ทำให้สามารถอธิบายความหมายของแต่ละปัจจัยได้ตามความหมายของตัวแปรต่างๆ ที่อยู่ในปัจจัยนั้นทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนได้ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2550) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory เทคนิค Factor Analysis : CFA) เป็นส่วนหนึ่งของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ซึ่งเข้ามาแทนที่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ดังกล่าวของเฮิร์ชเบอร์เกอร์ (Hershberger, 2003) ที่ว่า “วันของวิธี EFA ซึ่งเคยเป็นวิธีการหลักของนักจิตวิทยาได้ผ่านไป

แล้วอาจกล่าวได้ว่าในขณะนี้วิธี EFA กำลังเข้าสู่ช่วงปลายของอายุ ในขณะที่ SEM กำลังเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และยังมีพัฒนาการต่อไปอีก” เนื่องจากวิธี CFA สามารถนำไปใช้ตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาได้ละเอียดกว่าวิธี EFA จึงมีการนำวิธี CFA ไปใช้พัฒนาเครื่องมือทางจิตวิทยากันอย่างกว้างขวางหลายแห่ง

3.4.4 แนวคิดในการนำวิธี CFA ไปใช้ในวิเคราะห์เครื่องมือวัดทางจิตวิทยา

สืบชาติ อ้นทะไชย (2558) วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันช่วยให้สามารถศึกษาเรื่องการพัฒนาเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาอย่างน้อย 3 ประเด็นดังนี้

3.4.4.1 วิธี CFA สนับสนุนการใช้ทฤษฎี เป็นแนวทางในการศึกษาความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) (คุณสมบัติของเครื่องมือที่ให้ผลการวัดสอดคล้องกับคุณลักษณะที่มุ่งวัดในทางทฤษฎี) ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบว่าคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงตามองค์ประกอบของทฤษฎีที่คาดหวังไว้หรือไม่ ผู้วิจัยอาจกำหนดให้คำถามแต่ละข้อวัดได้มากกว่าองค์ประกอบและใช้สถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลตรวจสอบว่า โมเดลองค์ประกอบที่กำหนดไว้สอดคล้องกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้หรือไม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้เป็นไปตามองค์ประกอบของโมเดลที่กำหนดไว้หรือไม่ คล้ายๆ กับวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงลู่เข้า (Convergent Validity) และความตรงเชิงจำแนก (Divergent Validity) แบบดั้งเดิมซึ่งผู้วิจัยต้องสร้างข้อคำถามในแบบทดสอบ ตามคุณลักษณะของทฤษฎี แล้วตรวจสอบว่าข้อคำถามวัดตามทฤษฎีที่คาดหวังไว้หรือไม่ คุณลักษณะใดในทฤษฎี ควรสัมพันธ์กันสูง และคุณลักษณะใดควรสัมพันธ์กันต่ำ เมื่อใช้วิธีวัด ต่างชนิดกัน ในวิธี CFA มีสถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลสำหรับเสนอแนะว่า โมเดลองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ในความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบตามทฤษฎีก็คือความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์ (ความแปรปรวนร่วมของข้อคำถาม) นั้นเอง นอกจากนี้ สถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลและค่าสถิติอื่นๆ ยังช่วยเสนอแนะว่า ข้อคำถามที่สร้างขึ้นวัดองค์ประกอบที่กำหนดไว้หรือไม่ องค์ประกอบต่างๆ ของทฤษฎีสัมพันธ์กันหรือไม่ มีขนาดความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด

3.4.4.2 วิธี CFA ใช้ในการประมาณค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือวัดทางจิต เช่น ความเที่ยงแบบความคงที่ภายใน ความเที่ยงแบบสลับข้อ เป็นต้น การใช้วิธี CFA ประมาณค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายในแตกต่างไปจากวิธีประมาณค่าความเที่ยงแบบดั้งเดิม ดังเช่นวิธีการของคูเดอร์ริชาร์ดสันหรือวิธีการของครอนบาค กล่าวคือวิธี CFA จัดความคลาดเคลื่อนในการวัด (Measurement Error) ออกจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ผลการประมาณค่าของเครื่องมือถูกต้องมากขึ้น ส่วนการใช้วิธี CFA ประมาณค่าความเที่ยงแบบสลับข้อเป็นการตรวจสอบความคงที่ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด เมื่อเก็บข้อมูลต่างเวลากัน หรือเป็นช่วงเวลา

3.4.4.3 วิธี CFA ใช้เปรียบเทียบโครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือระหว่างกลุ่มประชากรตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไปพร้อมๆ กันได้ เป็นการตรวจสอบว่าโครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือระหว่างกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันว่าโครงสร้างองค์ประกอบหรือคุณลักษณะที่วัดในแต่ละกลุ่มประชากรเป็นองค์ประกอบเดียวกันหรือไม่ (Bollen, 1989) เช่นถ้าต้องการรู้ว่าประชากรต่างประเทศกัน จะทำให้โครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือแตกต่างกันหรือไม่ ผู้วิจัยสามารถใช้วิธี CFA ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แปรเปลี่ยน (Invariance) ของโครงสร้างองค์ประกอบของประชากรต่างประเทศ ในกรณีนี้ตัวแปรทุกตัวในโมเดลและโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลทั้งสองเป็นแบบเดียวกัน กล่าวคือ เมทริกซ์พารามิเตอร์ของโมเดลทั้งสองเหมือนกัน มีขนาดเท่ากันและสถานะของพารามิเตอร์ในเมทริกซ์ (กำหนดหรืออิสระ) เหมือนกันโดยไม่จำเป็นต้องมี

ค่าพารามิเตอร์เท่ากัน (Bollen, 1989) แสดงว่าโครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือในกลุ่มประชากรทั้งสองเหมือนกัน เครื่องมือนั้นเหมาะที่จะนำไปใช้กับกลุ่มประชากรทั้งสอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างปกติวิสัยของแบบทดสอบหรือแบบวัดมาตรฐาน

3.4.5 ลักษณะข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

สืบชาติ อันทะไชย (2558) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต้องการข้อมูลที่มีลักษณะ ดังนี้

3.4.5.1 ข้อมูลที่ควรวัดเป็นค่าต่อเนื่อง (Continuous) และมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติแต่ในเรื่องนี้โปรแกรมลิสเรล มีวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์และการสร้างมาตรให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกประเภท (Categorical Data) ได้ รวมทั้งมีวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์แบบพิเศษที่มี ความแกร่ง (Robustness) ต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องลักษณะการแจกแจงข้อมูลเป็นแบบปกติ

3.4.5.2 ควรใช้ข้อมูลจำนวนมากวิธี CFA ต้องการข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เนื่องจากผู้วิจัยส่วนมากใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยปกติวิธี ML มีข้อแนะนำว่า ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างต่ำ 100-200 หน่วยตัวอย่าง หรือกรณีที่ผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบคุณสมบัติของเครื่องมือระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่างกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ควร มี 100-200 หน่วยตัวอย่าง แฟนและแวง (Fan&Wang, 1998) ได้ศึกษาขนาดกลุ่มตัวอย่างในโมเดล 3 องค์ประกอบ โดยใช้สถานการณ์จำลอง พบว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 100-200 หน่วยตัวอย่าง อาจได้คำตอบไม่เหมาะสมหรือได้ค่าสถิติที่เป็นไปไม่ได้ เช่น ค่าความแปรปรวนติดลบ แต่ถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 500 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป กลับไม่พบค่าที่ไม่เหมาะสม

ในเรื่องขนาดกลุ่มตัวอย่างยังมีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว โบลเลน (Bollen, 1989. อ้างอิงถึง เสรี ชัดแจ้ง, 2547) ได้เสนอแนะไว้กว้างๆ ว่า การประมาณค่าพารามิเตอร์อิสระ 1 ตัว ต้องใช้หลายหน่วยตัวอย่าง ลินเดแมน มีเรนดาร์และโกลด์ (Lindeman, Merende, & Gold, 1990. อ้างอิงใน เสรี ชัดแจ้ง, 2547) เสนอแนะหลักทั่วไปว่า อัตราส่วนระหว่างจำนวนหน่วยตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรควรเป็น 20 : 1 ฮูและเบนท์เลอร์ (Hu & Bentler, 1999. อ้างอิงใน เสรี ชัดแจ้ง, 2547) เสนอหลักปฏิบัติในเรื่องนี้ว่า ควรมีจำนวนหน่วยตัวอย่างมากกว่า 15 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์อิสระ ถ้าลักษณะการแจกแจงข้อมูลเป็นแบบปกติพหุและความตรง ความเที่ยงของเครื่องมืออยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนเวสต์และคณะ (West et al., 1995. อ้างอิงใน เสรี ชัดแจ้ง, 2547) แนะนำว่าผู้วิจัย ควรตรวจสอบความเบ้และความโด่งของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ถ้ามีค่าความเบ้ มากกว่า 2.00 และมีค่าความโด่งมากกว่า 7.00 แสดงว่าลักษณะการแจกแจงข้อมูลไม่เป็นแบบปกติ ควรใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้นแต่ในกรณีที่ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่มาก (มากกว่า 1,000 คน) ไม่ต้องห่วงเรื่องลักษณะการแจกแจงข้อมูลไม่เป็นแบบปกติ (Amemiya & Anderson, 1990 cited in Hu & Bentler, 1999) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องพิจารณาว่า ถ้าโมเดลองค์ประกอบที่ศึกษามีความซับซ้อน (ประมาณค่า พารามิเตอร์หลายตัว) ก็ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น

จากข้อคิดของ Comery และ Lee (1992) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าควรใช้ขนาดตัวอย่างเท่าใดถึงจะดี โดยกำหนดขอบเขตของตัวอย่างดังตาราง

ตารางที่ 3.1 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ขนาดตัวอย่าง	ความเหมาะสมของการวิเคราะห์
50	แย่มาก
100	แย่
200	กำลังดี
300	ดี
500	ดีมาก
1,000	ดีที่สุด

3.4.6 ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีข้อตกลงเบื้องต้นใหญ่ๆ 2 ประการดังต่อไปนี้

3.4.6.1 ข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ

วิธี CFA มีข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติทั่วไป 3 ประการดังนี้

(1) ข้อมูลควรมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ (Normal Distributions) มีความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย (Homoscedasticity) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่เป็นเส้นแบบเส้นตรง (Linear Relationships) เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการแก้สมการถดถอยหลายๆ สมการนั่นเอง

(2) โมเดล CFA มีเทอมความคลาดเคลื่อน (Error Terms) ที่เรียกว่า เศษเหลือ ข้อตกลงเบื้องต้นทั่วไปในเรื่องเทอมความคลาดเคลื่อนมีว่า 1. ต้องไม่สัมพันธ์กับตัวแปรแฝงใดๆ ในโมเดล 2. เป็นอิสระจากเทอมความคลาดเคลื่อนตัวอื่นๆ 3. มีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ (Fox, 1984) แต่ปัจจุบันเรื่องข้อมูลมีลักษณะแจกแจงเป็นแบบปกติพหุ (Multivariate Normal) ฝ่าฝืนได้ กรณีที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (Chou & Bentler, 1995) และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลกรณีเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้

(3) กลุ่มตัวอย่างควรมีการแจกแจงแบบเชิงเส้นกำกับ (Asymptotic) กลุ่มตัวอย่างยิ่งมีขนาดใหญ่ยิ่งเข้าใกล้ค่าอนันต์ (Bollen, 1989) กล่าวคือ ค่าสถิติไค-สแควร์ มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง ทำให้ค่าสถิติไค-สแควร์ มีโอกาสให้ค่านัยสำคัญ ($p < 0.5$) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งชี้ว่าโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (น้อยกว่า 100 หน่วยตัวอย่าง) มีความน่าจะเป็นที่จะปฏิเสธโมเดลที่ถูกต้อง (True Model) มากขึ้น (West et al., 1995) หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กมีความเสี่ยงในการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ II (Type II Error) เพิ่มขึ้น

การฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเหล่านี้อาจทำให้โมเดลองค์ประกอบไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดคล่องให้ค่าไม่ตันทัก รวมทั้งผู้วิจัยอาจสรุปโครงสร้างองค์ประกอบไม่ถูกต้องต่างๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว โครงสร้างองค์ประกอบนั้นถูกต้อง 2. ข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์

ในที่นี้จะกล่าวถึงวิธีประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) เท่านั้นเนื่องจากผู้ใช้วิธี CFA ประมาณค่าพารามิเตอร์แบบนี้มากที่สุด (Chou & Bentler, 1995) เพราะเป็นวิธีที่มีความแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นมากกว่าวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์แบบอื่นๆ (Bollen, 1998) วิธี ML มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

(1) ไม่มีข้อคำถามเดียวๆ หรือข้อคำถามกลุ่มใด อธิบายข้อคำถามอื่นในกลุ่มข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ (Bollen, 1989)

(2) คะแนนจากข้อคำถามต้องมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติพหุ (West et al., 1995) ข้อตกลงเบื้องต้นข้อแรกแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือไม่ซ้ำซ้อนกัน (มีความสัมพันธ์กันสูง) วิธี ML ไม่มีความแข็งแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยไม่ควรใช้คำถามที่มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไปประมาณค่าพารามิเตอร์

ส่วนข้อตกลงเบื้องต้นข้อสองเป็นข้อที่ปฏิบัติยาก แต่วิธี ML มีความแข็งแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องนี้ (Chou & Bentler, 1995) เว้นแต่กรณีใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและโมเดลมีความซับซ้อน ดังนั้น ผู้วิจัยควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100-200 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป หรือในกรณีตรวจสอบเครื่องมือที่มีตั้งแต่ 3 องค์ประกอบขึ้นไปควรใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 500 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป (Aroian & Norris, 2001 อ้างอิงใน เสรี ชัดแจ้ง, 2547)

3.4.7 หลักการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยการกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล (Model Specification) เป็นการกำหนดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างส่วนประกอบต่างๆ ในโมเดลองค์ประกอบ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในแผนผังโมเดลองค์ประกอบแสดงด้วยเส้นทางระหว่างตัวแปรซึ่งใช้แทนสิ่งที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้ ในทางปฏิบัติผู้วิจัยอาจต้องการศึกษาโมเดลองค์ประกอบหลายโมเดลที่แตกต่างกันไปตามหลักฐานที่นำมาสนับสนุน มุลเลอร์ (Mueller, 1996) ได้เสนอแนะว่า ผู้วิจัยควรสร้างโมเดลทางเลือก (Alternative Models) ไว้หลายๆ โมเดล ก่อนลงมือวิเคราะห์ข้อมูล ดีกว่าวิเคราะห์จากโมเดลเดียว ได้ศึกษาโครงสร้างของมาตรวัดความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพเดิม (Resilience Scale) โดยวิเคราะห์โมเดลแบบหนึ่งองค์ประกอบกับแบบสององค์ประกอบ

3.5 การเตรียมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ประกอบในการศึกษา จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

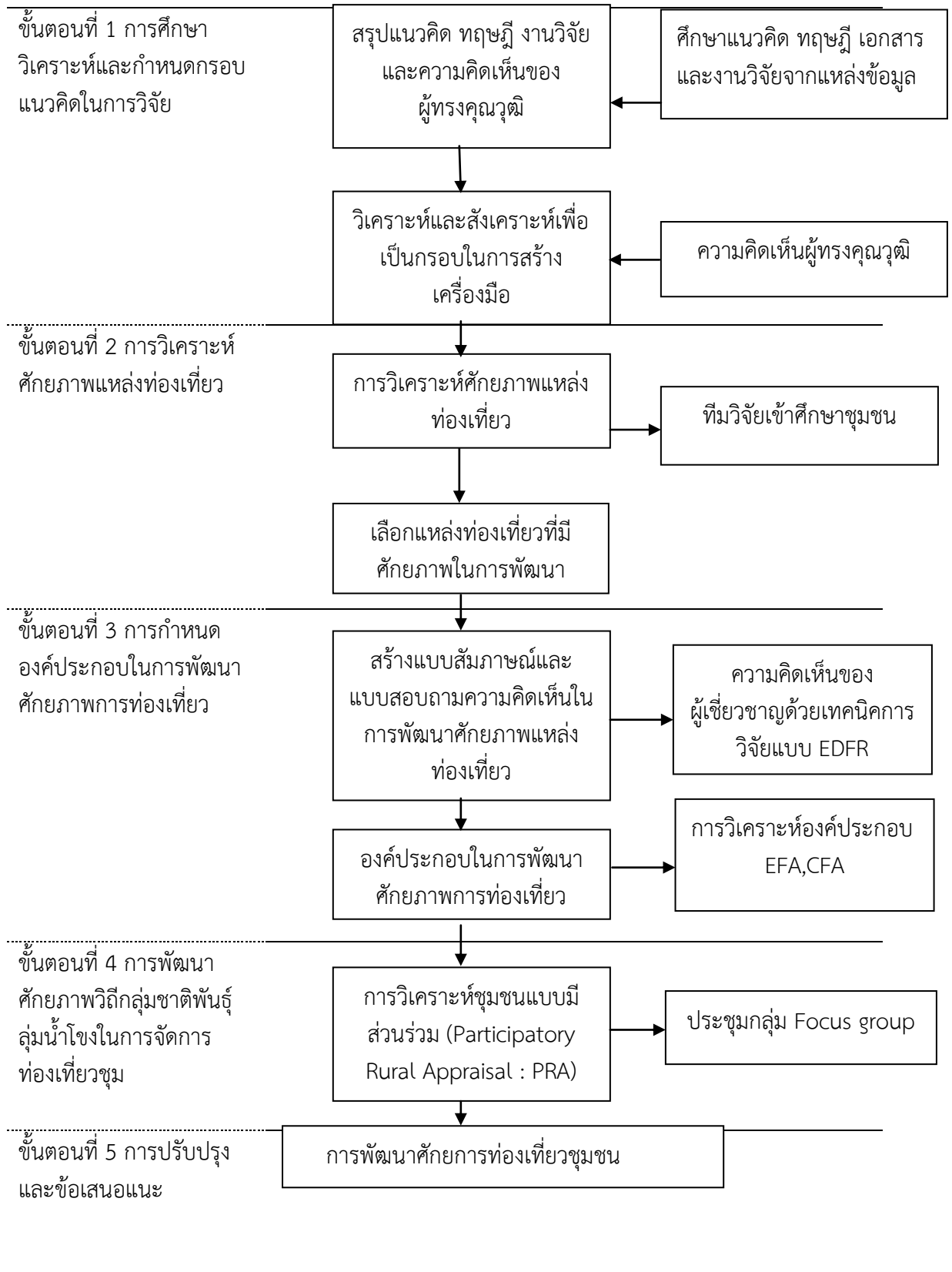
ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่

- ข้อมูลภายนอกชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้มาด้วย การสัมภาษณ์ สอบถาม เช่น กิจกรรมท้องถิ่น กายภาพพื้นที่ ความเชื่อ วัฒนธรรมในชุมชน จุดเด่น จุดด้อยในชุมชน เป็นต้น นโยบายของภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง เป็นต้น

- ข้อมูลบริบทภายในชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้จาก สังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่บุคคล ห้องสมุดหรือหน่วยงานอื่นๆ เก็บรวบรวมไว้แล้ว เช่น รายงานการวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ Web-site และสถิติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา

6. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทนี้คณะวิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

จากข้างต้น รายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

4.1 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สังเกต บันทึกข้อมูลภาคสนามและการ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ประกอบไปด้วย ไทดำ จังหวัดเลย ไทพวน จังหวัดหนองคาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ผลการศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.1.1.1 ผลการสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ/ลาวโซ่ง (Black Tai) จังหวัดเลย

ตารางที่ 4.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก	✓		
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3.ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม	✓		
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6.ด้านความปลอดภัย	✓		
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด	✓		

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ จังหวัดเลย ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยวใกล้เคียงกับศูนย์วัฒนธรรมไทดำสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอเชียงคาน ประมาณ 33 กม. ถึงบ้านแสนสำราญ เจอแยกแล้วเลี้ยวขวา ตรงไปอีกประมาณ 5 กม. เลี้ยวซ้ายตรงบ้านหินตั้ง(มีป้ายบอกว่าเทศบาลตำบลเขาแก้ว) ตรงมาอีกประมาณ 3 กม. พอถึงสามแยกบ้านนาป่าหนาดเลี้ยวซ้าย ประมาณ 1 กม. ถึงศูนย์วัฒนธรรมไทดำ อยู่ซ้ายมือ 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมกิจกรรมการทำต๋มบก-ต๋มหนุ นึ่งรถอีแต่น เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมหอเจ้าบ้าน วิถีชีวิตของชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง และยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีการจัดการด้านความปลอดภัยโดยแบ่งเวรยามรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.1.2 ตารางศักยภาพพื้นที่

ตารางที่ 4.2 บริบททั่วไปไทดำ

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1.ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ไทดำเป็นชนชาติไทยที่เรียกตนเองว่าไต แต่มีคนเรียกชื่อไปต่างๆหลายชื่อ เช่น ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง ลาวซ่งดำ ผู้ไตซ่งดำ หรือไทยโซ่งดำ แต่คำว่าไทดำจะเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ถิ่นเดิมอยู่ที่ เมืองสิบสองจุไทย บริเวณแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในสิบสองจุไทยนี้มีเมืองแกง (ปัจจุบันอยู่เมืองเปียนเตียนฟู) จากการบอกเล่าของผู้สูงอายุเล่าต่อกันมาว่าประมาณปีพ.ศ.2460 ชาวไทดำได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่แถวนี้เนื่องจากบริเวณนี้มีต้นหนาดขึ้นอยู่มากมายครั้งแรกเรียกชื่อว่า บ้านป่าตั่ว ต่อมาเปลี่ยนชื่อว่าเป็นบ้านนาป่าหนาดจนถึงปัจจุบัน และได้แยกบ้านนาป่าหนาดออกเป็น 2 หมู่บ้านโดยมี บ้านนาป่าหนาด หมู่ที่ 4 มีจำนวนครัวเรือน 161 ครัวเรือน จำนวนประชากร 538 คน โดยมีนายสุทธิสอาน นามกอง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ส่วนบ้านนาป่าหนาด หมู่ที่ 12 มีจำนวนครัวเรือน 137 ครัวเรือน จำนวนประชากร 504 คน	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น

ตารางที่ 4.2 บริบททั่วไปไทดำ (ต่อ)

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
2. สภาพทั่วไป หนาด เป็นไม้ชนิดหนึ่งใบใหญ่ยาวเป็นขน มีกลิ่นฉุน เหม็น ใช้ทำยา หนาดป่าหนาดหมายถึงนาที่มีต้นหนาดมากแต่เดิมหมู่บ้านนาป่าหนาดมีพืชจำนวนหนึ่งขึ้นมากนั่นคือต้นหนาดพืชนี้อยู่มากมายชาวบ้านถือว่า ต้นหนาดเป็นยาสมุนไพรอย่างดี รักษาโรคได้หลายอย่างและมีความเชื่อว่าต้นหนาดฝึกกลัวมาก จึงใช้ต้นหนาดในการปราบผี เนื่องจากต้นหนาดมีอยู่ทั่วไปแม้แต่ในทุ่งนาก็ยังมีต้นหนาดเต็มไปหมด จึงเรียก บ้านนาป่าหนาดตั้งแต่นั้นมาขณะนี้ต้นหนาดนั้นยังพอมีอยู่บ้านแต่ยังไม่มากมายเหมือนเก่า ภูมิประเทศ มีหมู่บ้านตั้งอยู่ตามที่ราบลุ่ม 10 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขา 3 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าสงวน (ป่าภูเขาแก้ว – ดงปากชม) ส่วนพื้นที่การเกษตรใช้ปลูกข้าว มันสำปะหลัง ทำสวน	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ต.เชียงคาน, ต.บุษม, อ.เชียงคาน ทิศใต้ ติดกับ ต.จอมศรี, ต.ธาตุ อ.เชียงคาน ทิศตะวันออก ติดกับ ต.ชมเจริญ อ.ปากชม ต.ธาตุ อ.เชียงคาน ทิศตะวันตก ติดกับ ต.นาซาว อ. เชียงคาน	
4. สิ่งดูใจในชุมชน ศาลเจ้าบ้าน, ศูนย์วัฒนธรรมไทดำ, ศิลปะการแสดงของไทดำ ภูเขาแก้ว, ภูหวด	

4.1.1.3 อัตลักษณ์ไทดำ

ตารางที่ 4.3 อัตลักษณ์ไทดำ

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2535)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ 1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน	ชุมชน นิยมตั้งถิ่นฐานที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน เนื่องจากเป็นชนกลุ่มน้อย จึงต้องสร้างชุมชนที่แยกตัวออกจากสังคมใหญ่ และเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ	พื้นที่ชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 30 กิโลเมตร และแยกเข้าไปในหมู่บ้านอีก 10 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ มีทุ่งนาและภูเขาล้อมรอบ ชาวบ้านเรียกว่า "ภูแก้ว" (ชื่อตำบลใน	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 4.3 อัตลักษณ์ไทดำ (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2535)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
	ปลูกเรือนในพื้นที่ใกล้ภูเขา และมีแม่น้ำไหลผ่าน "คนไทดำมัก (ชอบ) แบบมีภูเขา ห้วยน้ำ หากินได้ง่ายดี (เยี่ยม)" (นายแหวน ช้อนเปี้ยง, สัมภาษณ์: 2557)	ปัจจุบัน คือ ตำบลเขาแก้ว) และมีห้วยน้อยและลำน้ำห้วย เป็นแหล่งแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนไทดำมานานกว่า 100 ปี	
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธรรมชาติกับการดำเนินชีวิตของชุมชน	ไทดำมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการทำไร่ ทำนา "ทำไร่ทำนาทำไร่เล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ทำเยอะ ปัจจุบันก็ทำนา" (เหล็ก ดอนหล้านาม, สัมภาษณ์: 2557) โดยเฉพาะการทำนา เป็นอาชีพหลักของไทดำตั้งแต่อดีต ดังคำกล่าวของไทดำที่ว่า "ลัวเฮ็ดไฮ้ ไตเฮ็ดนา" (เพชรตะบอง ไพศุณย์, 2553)	วิถีชีวิตของไทดำยังคงมีการทำนาตามฤดูกาล และการทำไร่ ข้าวโพด และถั่วเหลือง "ทำไร่ ไร่ข้าวโพด แต่ก่อนไม่มีข้าวโพด เดียวนี้ก็มีถั่ว ด้วย" (นายพิน โสตาตา, สัมภาษณ์: 2557)	การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามสภาพของสังคมในปัจจุบันที่มีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น
2) การทรัพยากรทางธรรมชาติ	ชุมชนไม่ได้มีการรักษาทรัพยากรอย่างจริงจัง เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์	ชุมชนมีป่าชุมชนเป็นพื้นที่การอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน	ชุมชนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูกทำลายและชุมชนได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4.3 อัตลักษณ์ไทดำ (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2535)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
3. วัฒนธรรม การบริโภค อาหาร	อาหารการกินของชาวไทดำ เป็นอาหารที่มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ ไม่นิยมทานเนื้อสัตว์ ได้แก่ ลาบบักเขือ (ลาบมะเขือ) แจ่วอด (แจ่วบอน อด คือใบบอนคั่น) จูบผัก (ซูปผัก) ลาบบักเขือและข้าวไก่ "การปรุงอาหารไม่มีผงชูรส น้ำปลา จะมีแต่เกลือ กับปลาร้า" (พิน โสตาตา, สัมภาษณ์: 2557) วิธีการรับประทานอาหาร จะนั่งกับพื้น โดยมีสำรับใส่ข้าว นั่งทานกันในครอบครัวใหญ่ "แต่ก่อนก็มีพาห้วย ชันโดก เดียวนี้ไม่ค่อยมีแล้ว ใส่พาข้าว คือพาข้าวพระแบบลายไก่อเลย" (แหวน ช้อนเปี้ยญง, สัมภาษณ์: 2557)	อาหารการกินของชาวไทดำ มีลักษณะคล้ายกับอดีต เนื่องจากมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การเกษตร ทำให้อาหารพื้นบ้านยังคงเป็นอาหารประจำของแต่ละครัวเรือน "ทุกวันนี้ เดียวนี้กินลาบบักเขือ แกงหน่อปิ้ง แจ่วอด กินคือเก่า" (แหวน ช้อนเปี้ยญง, สัมภาษณ์: 2557) แจ่วอด เป็นอาหารพื้นบ้านที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่า เนื่องจากแสดงถึงภูมิปัญญาและความภาคภูมิใจของไทดำต่อบรรพบุรุษ "แจ่วอดนี้ สุดยอดเลย ถือว่าเป็นน้ำพริกของไทดำได้เลย ใครเอาวิธีการไปทำ ก็ไม่เหมือนคนไทดำทำ อีกอย่างคำว่า อด บ่งบอกถึงความอดทนของปู่ย่าที่ต่อสู้กับความยากลำบากมา" (เหล็ก ดอนหล้านาม, สัมภาษณ์: 2556)	วิถีชีวิตของไทดำยังมี ความผูกพันกับธรรมชาติ อย่างใกล้ชิด รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนได้เป็นอย่างดี

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.2 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน จังหวัดหนองคาย

4.1.2.1 ตารางศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.4 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก	✓		
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด	✓		

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน จังหวัดหนองคายใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยวภายในวัดธรรมเจดีย์ แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 20 คน และยังสามารถจัดการในด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากถนนมิตรภาพอุดรธานี-หนองคาย เลี้ยวซ้ายตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 ระยะทาง 42 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งของอำเภอศรีเชียงใหม่ เดินทางต่อไปยังเส้นทางอำเภอศรีเชียงใหม่ - สังคม ประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งตำบลบ้านหม้อ 3) ด้านสิ่งดึงดูด วัดอรุณบรรพต ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จุดผ่อนปรนไทย-ลาวตำบลบ้านหม้อ หมู่บ้านโฮมทอเพื่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมของชาวไทพวนเป็นสิ่งดึงดูดใจ เช่น การแต่งกาย ประเพณีต่างๆ อาหารการกิน เช่น แจ่วมะเขือ ปลาสามสับประรดกวน ชาวไทพวนจะเน้นอาชีพเกษตรกร มีความขยัน แต่ด้วยยุคสมัยเปลี่ยนไปชาวไทพวนจึงประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับราชการครู ค้าขาย เป็นต้น จุดชมวิวดอนชิงสูงของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นสถานที่กำลังปรับปรุงเพื่อสร้าง สปอร์ตคอมเพล็กซ์ ของเมืองหลวง เวียงจันทน์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต สวนพืชเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มะเขือเทศ ข้าวโพด พริก พระพิฆเนศใหญ่ที่สุดในประเทศไทย 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชน ทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังคงการพัฒนาสัมพันธไมตรีในรูปแบบต่างๆ

4.1.2.2 ตารางศักยภาพพื้นที่

ตารางที่ 4.5 บริบททั่วไปไทพวน

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลบ้านหม้อ ได้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยพวน อพยพมาจากประเทศลาว มาตั้งถิ่นฐานที่นี่ประมาณ 200 ปีมาแล้ว ราษฎรแต่ก่อนมีอาชีพปั้นหม้อขาย จึงเรียกชื่อเป็นตำบลบ้านหม้อ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้นที่ 5 ปัจจุบันเป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอศรีเชียงใหม่ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหม้อ หมู่ 2 บ้านหม้อ หมู่ 3 บ้านป่าสัก หมู่ 4 บ้านท่ากฐิน หมู่ 5 บ้านทุ่งสว่าง หมู่ 6 บ้านยางคำ หมู่ 7 บ้านหม้อ หมู่ 8 บ้านหม้อ	- อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรม การบริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอโกลีเคียงดังนี้ สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ราบสูงบางส่วน พื้นที่ป่าไม้ไม่สมบูรณ์ พื้นที่เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ลักษณะภูมิอากาศ ตำบลบ้านศรีสุข มีภูมิอากาศค่อนข้างร้อนในเดือนมีนาคม – พฤษภาคม มีฝนตกชุกช่วงปลายเดือนพฤษภาคม – กันยายน และมีอากาศค่อนข้างหนาวช่วงเดือนพฤศจิกายน – กลางเดือนกุมภาพันธ์	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับแม่น้ำโขง ตรงข้ามสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ ติดกับตำบลหนองปลาปาก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ทิศตะวันออก ติดกับตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ทิศตะวันตก ติดกับตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย	

ตารางที่ 4.5 บริบททั่วไปไทพวน (ต่อ)

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - วัดอรุณบรรพต - ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง - จุดผ่อนปรนไทย-ลาวตำบลบ้านหม้อ - หมู่บ้านโอท็อปเพื่อการท่องเที่ยว - วัฒนธรรมของชาวไทพวนเป็นสิ่งดึงดูดใจ เช่น การแต่งกาย ประเพณีต่างๆ อาหารการกิน เช่น แจ่วมะเขือ ปลาสาม สับประรดกวน - ชาวไทพวนจะเน้นอาชีพเกษตรกร มีความขยัน - จุดชมวิวดอนชิงช้างของ สปป.ลาว สปอร์ตคอมเพล็กซ์ - สวนพืชเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มะเขือเทศ ข้าวโพด พริก - พระพิณเณศใหญ่ที่สุดในประเทศไทย	

4.1.2.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.6 อัตลักษณ์ไทพวน

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2545)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการ เปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ 1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน	อพยพมาจากเมืองเชียงขวาง ฝั่งประเทศลาว เลือกพื้นที่ตั้งที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ ""มาจากเมืองเชียงขวาง มากันเป็นกลุ่ม เห็นที่นี้เป็นที่ลุ่มจึงมาตั้งบ้านเรือนที่นี่ประมาณ 200 ปีได้" (วัฒนา ใจขาน, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำเหมือนเช่นดังอดีต "ปัจจุบันก็มีวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงแม่น้ำเหมือนเดิม" (มนัสดา บัวน้อย, สัมภาษณ์: 2557)	การเปลี่ยนแปลงเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่ล้อมรอบชุมชน

ตารางที่ 4.6 อัตลักษณ์ไทพวน (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2545)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการ เปลี่ยนแปลง
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากร ทางธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากร ทางธรรมชาติกับการ ดำเนินชีวิตของ ชุมชน	ชุมชนผูกพันกับแม่น้ำโขง เป็นพื้นที่ในการเลี้ยงชีพ เช่น ทำนา หาปลา ทำ สวนริมฝั่งโขง และข้ามไป ทำสวนยาสูบ สับปะรด ปลุกพืชผักสวนครัว ที่ฝั่ง ลาว <i>"แต่ก่อนจะทำที่ดอนชิงชู้ เป็นเกาะ ข้ามโขงไปทำ สวนยาสูบ สับปะรด พืชผักสวนครัว"</i> (ศราวุธ สัพโส, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนยังมีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีการพึ่งพิงน้อยลงกว่า อดีต เนื่องจากชุมชน ประกอบอาชีพอื่น <i>"ปัจจุบันก็ยังทำอยู่ แต่พอลาวแตกก็ได้ย้ายมา ทำในพื้นที่ปัจจุบัน บางคน ก็ไม่ได้ทำสวนทำไร่คือ เมื่อก่อน"</i> (วัฒนา ใจขาน, สัมภาษณ์: 2557)	วิถีชีวิตของชุมชน เปลี่ยนแปลงไป ทำ ให้การพึ่งพิง ธรรมชาติลดน้อยลง และหันไปสนใจกับ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีสมัยใหม่ มากขึ้น
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	ชุมชนไม่ได้มีการรักษา ทรัพยากรอย่างจริงจัง เนื่องจากสภาพแวดล้อมมี ความอุดมสมบูรณ์ จึงมี การใช้ประโยชน์มากขึ้น <i>"เมื่อก่อน ก็บได้สนใจว่า ต้องรักษาเนอะ เพราะมัน มีหลาย สมบูรณ์ดี ปลาที่ เยอะ"</i> (นิยม รุ่งภาษา, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนปลูกต้นไม้ริมน้ำโขง เพื่อป้องกันดินทรุดจาก การกัดเซาะของแม่น้ำโขง	ชุมชนให้ ความสำคัญในการ อนุรักษ์ทรัพยากร ทางธรรมชาติมาก ยิ่งขึ้น เนื่องจาก สภาพแวดล้อมถูก ทำลายและชุมชน ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4.6 อัตลักษณ์ไทพวน (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2545)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
3. วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร	ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ง่าย ๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น ปลาในแม่น้ำโขง นำอาหารใส่พาคั่ว นึ่งทานกับพืชน้ำเสื่อภายในครอบครัวใหญ่ อาหารพื้นบ้าน เช่น แจ่วหมากเหลน (แจ่วมะเขือเทศ) ข้าวเหนียวแกงหมากมี (แกงขนุน) ซุบผัก "กินตามฤดูกาล ปั่น ลวก ผัก ปูเสื่อ ปูเสื่อ ใส่พาคั่ว ง่ายๆ ตามบ้านเรา" (ศราวุธ สัพโส, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนนิยมทานอาหารพื้นบ้าน ที่เรียบง่าย บางครั้ง อาจไปทานข้าวที่ร้านอาหารบ้าง	วัฒนธรรมการกินของชุมชนยังคงเหมือนอดีต แต่รูปแบบของอาหาร ปรับไปตามความเป็นสังคมสมัยใหม่

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.3 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้จังหวัดนครพนม

4.1.3.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.7 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทโส้

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก		✓	
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การCheck-List ศักยภาพในด้านต่างๆทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากจังหวัดนครพนม สามารถใช้เส้นทางสายนครพนมท่าอุเทน ระยะทาง 27 กิโลเมตร ก่อนถึงท่าอุเทน 3 กิโลเมตรให้เลี้ยวซ้ายไปถนนสายท่าอุเทน โพนสวรรค์ ประมาณ 20 กิโลเมตรและวิ่งผ่านอำเภอโพนสวรรค์ ไปถนนสายโพนสวรรค์ กุสุมาลย์ ประมาณ 3 กิโลเมตรก็เข้าสู่ตำบลโพนจาน 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า สวนสมุนไพรท้องถิ่น พระธาตุจำปา ศูนย์วัฒนธรรมไทโส้ วัดศรีสว่างบ้านกลางจาน วัดศรีบุญเรืองบ้านด้าย วัดโนนสะอาดบ้านกุดตะกั่ว 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังคงขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.3.2 ตารางศักยภาพพื้นที่

ตารางที่ 4.8 บริบททั่วไปไทโส้

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลโพนจาน แยกมาจากตำบลโพนสวรรค์ เมื่อปี พ.ศ. 2529 มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน มีนายหนูพร เหลินด้านซ้ายเป็นกำนันคนแรกของตำบลโพนจาน ปัจจุบันมีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน และมีนายชนะ เทพภรณ์ เป็นกำนัน	- อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรม การบริโภคอาหาร การ แต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป ตำบลโพนจานอยู่บริเวณตอนใต้ของอำเภอโพนสวรรค์ระยะทางห่างจากอำเภอโพนสวรรค์ 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 33,472 ไร่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้านสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเป็นเนินสูงเป็นบางส่วน	

ตารางที่ 4.8 บริบททั่วไปไท่โส

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลนาหัวบ่อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ทิศใต้ ติดกับ ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโพนสวรรค์ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - ศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า - สวนสมุนไพรท้องถิ่น - พระธาตุจำปา - ศูนย์วัฒนธรรมไท่โส - วัดศรีสว่างบ้านกลางจาน - วัดศรีบุญเรืองบ้านด้าย - วัดโนนสะอาดบ้านกุดตะกล้า	

4.1.3.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.9 อัตลักษณ์ไท่โส

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน	เลือกพื้นที่ตั้งที่มีความอุดมสมบูรณ์ใกล้หนองน้ำ เพื่อการทำไร่ทำนา	ชุมชนมี วิถีชีวิตที่ผูกพันกับแม่น้ำ ที่หล่อเลี้ยงคนในชุมชน	การเปลี่ยนแปลงเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่ล้อมรอบชุมชน
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธรรมชาติกับการดำเนินชีวิตของชุมชน	ชุมชนผูกพันกับแม่น้ำโขง เป็นพื้นที่ในการเลี้ยงชีพ เช่น ทำไร่ทำนา ทำสวน "หน้าแล้งก็ลงน้ำหาปลา หน้าฝนเข้าป่าหาเห็ดหาหน่อไม้ 4 ชั่วโมง คนคนละ 80 ปี รวมแล้ว 320 ปีมาแล้ว" (บุญเทียม วงศ์กะโซ่, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนทำสวนยางพารามากขึ้น เนื่องจากมีรายได้ดีกว่าการทำไร่ทำนา แต่การทำนายังคงมีอยู่	การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเน้นการค้าเงินชีวิตที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากขึ้น
2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	ชุมชนไม่ได้มีการรักษาทรัพยากรอย่างจริงจัง เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์	ชุมชนมีป่าชุมชนเป็นพื้นที่การอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน	ชุมชนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูกทำลายและชุมชนได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4.9 อัตลักษณ์ไทโส้ (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
2.2 โบราณสถาน/ โบราณวัตถุของชุมชน	ชุมชนให้ความสำคัญกับวัดวา อาราม เนื่องจากมีวัดเป็น สถานที่สำคัญทางศาสนาและ เป็นศูนย์รวมของชุมชนตั้งแต่ อดีต	ชุมชนยังนิยมเข้าวัดฟัง ธรรมตามวิถีชีวิตวันที่มี ความสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	ชุมชนมีความศรัทธาต่อ พระพุทธศาสนา เป็นที่ ยึดเหนี่ยวทางจิตใจตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร	ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ ง่ายๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น เห็ด พืชผัก มีอกกะปู (หมกปู) แกงหอย แจ่ว (แห้ง) น้ำพริกไทโส้ นั่งทานกับพื้นบน เสื่อภายในครอบครัวใหญ่ "สมัยก่อนการประกอบอาหาร จะไม่ใส่ผงชูรส"(จารย์ สุธรรม, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนนิยมนานอาหาร พื้นบ้าน ที่เรียบง่าย	วัฒนธรรมการกินของ ชุมชนยังคงเหมือนอดีต แต่รูปแบบของอาหาร ปรับเปลี่ยนไปตามความเป็น สังคมสมัยใหม่

ที่มา : วิชาญศิริ ชูสกุล

4.1.4 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อจังหวัดนครพนม

4.1.4.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.10 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทย้อ

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก	✓		
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อ จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้าน

การตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ แต่ยังคงมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ที่ตั้ง วัดคามวาสี บ้านโพธิ์ หมู่ 8 ตำบลโนนตาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ห่างจาก อ.เมือง ประมาณ 28 กม. โดยใช้เส้นทางเดินทางผ่าน อำเภออาจสามารถไปยังอำเภอกำแพงแสน 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ บ่อเกลือสินเธาว์ (เกลือซึ้ทา) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา พระธาตุโนนตาล กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทย้อ ประยุกต์) การฟ้อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทย้อ 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.4.2 บริบทพื้นที่

ตารางที่ 4.11 บริบททั่วไปโทโส

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลโนนตาล ชื่อของตำบลมาจากโนนต้นตาลที่วัดดอนตาลหรือที่วัดอรุณสุราษฎร์วัน เป็นสัญลักษณ์ของตำบล เดิมชาวบ้านจะตั้งถิ่นฐานที่อำเภอกำแพงแสน ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้นจึงได้ตั้งตำบลโนนตาล เมื่อปี พ.ศ.2509 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งตำบลโนนตาล ปัจจุบันเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอกำแพงแสน ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านกลาง หมู่ 2 บ้านตาล หมู่ 3 บ้านนาพักปอด หมู่ 4 บ้านกุดกุ่มน้อย หมู่ 5 บ้านกุดกุ่มใหญ่ หมู่ 6 บ้านกะสิม หมู่ 7 บ้านกุดสะกอย หมู่ 8 บ้านโพธิ์ หมู่ 9 บ้านธาตุ หมู่ 10 บ้านคำฮาก หมู่ 11 บ้านน้อยทวย หมู่ 12 บ้านดงยาง หมู่ 13 บ้านธาตุชุมทาง หมู่ 14 บ้านธาตุหัวบึง หมู่ 15 บ้านกลาง	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป มีเนื้อที่ทั้งหมด 96 ตร.กม. สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ดอน มีลำห้วยหลายสายไหลผ่าน	

ตารางที่ 4.11 บริบททั่วไปไทโซ้ (ต่อ)

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ต.ท่าอุเทน อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ทิศใต้ ติดกับ ต.นาขมิ้น ต.นาใน อ.โพนสวรรค์ ต.รามราช และ ต.เวินพระบาท อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ทิศตะวันออก ติดกับ ต.เวินพระบาท อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ท่าจำปา อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - บ่อเกลือสินเทา (เกลือชี้ทา) - กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา - พระธาตุโนนตาล - กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไท้อายุยอร์ก) - การฟ้อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไท้อ	

4.1.4.3 อัตลักษณ์พื้นที่

ตารางที่ 4.12 อัตลักษณ์ไทโซ้

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2545)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน	เลือกทำเลที่ตั้งติดกับแม่น้ำ เพื่อความสะดวกในการคมนาคม ซึ่งการขนส่งทางเรือ เป็นวิธีการขนส่งที่สะดวกในยุคอดีต <i>"เลือกตามความสะดวกของขนส่ง โดยจะเลือกสถานที่ที่มีแม่น้ำเพื่อใช้ในการคมนาคม ก็จะใช้ลำน้ำโขงหรือน้ำของ"</i> (วันชาติ ทิพย์พูล, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำเหมือนเช่นดังอดีต	การเปลี่ยนแปลงเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่ล้อมรอบชุมชน
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธรรมชาติกับการดำเนินชีวิตของชุมชน	วิถีชีวิตการทำประมง เพาะปลูก การขนส่งทางน้ำ และมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ แม่น้ำโขง <i>"แม่น้ำโขงเปรียบเหมือนสายน้ำแห่งวิถีชีวิตและความผูกพันของไท้อตั้งแต่อดีต ตั้งแต่เกิดจนตาย"</i> (วิจิตร ไชยปราการ, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนยัง มีวิถีชีวิตที่ลดการพึ่งพิงธรรมชาติ ให้ความสำคัญวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงการขนส่งทางน้ำเป็นทางบก <i>"แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปใช้เส้นทางถนนแทนเพราะความทันสมัยเข้ามาแทนที่(หัวเราะ)"</i> (วันชาติ ทิพย์พูล, สัมภาษณ์: 2557)	ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมสมัยใหม่

ตารางที่ 4.12 อัตลักษณ์ไทโส้ (ต่อ)

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2545)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	ชุมชนไม่ได้มีการรักษาทรัพยากร อย่างจริงจัง เนื่องจาก สภาพแวดล้อมมีความอุดม สมบูรณ์ จึงมีการใช้ประโยชน์ มากขึ้น	ชุมชนมีโครงการอนุรักษ์ ธรรมชาติให้กับแม่น้ำโขงและ ปลูกผักปลอดสารพิษบนฝั่ง แม่น้ำโขง	ชุมชนให้ความสำคัญในการ อนุรักษ์ทรัพยากรทาง ธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูก ทำลาย
3.3 วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร	อาหารการกินมีวัตถุดิบจาก ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น หมกจึก ขนมหั้วกะธาตุ มีวิธีการรับประทานอาหารคล้าย กับคนอีสาน หากบ้านที่มีฐานะดี จะมีพาโตก (พาข้าว) ด้วย (พงศธร สุวรรณมาโจ, สัมภาษณ์: 2557)	ชุมชนนิยมนำอาหารพื้นบ้าน ที่ เรียบง่าย โดยใช้พาโตก (ขันโตก) ปกติใช้พาถาด (ถาดใส่กับข้าว)	การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จากลาว เข้ามาใน ชุมชน

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.5 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสกจังหวัดนครพนม

4.1.5.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.13 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทแสก

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก		✓	
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ แต่ยังต้องมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้

2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เดินทางโดยรถยนต์สายนครพนม - ท่าอุเทน ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ วัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม ศูนย์วัฒนธรรมไทยแสก ศาลเจ้าพ่อองค์อยู่ ศูนย์หัตถกรรมหมู่บ้านทำกูป (หมวกงอบ) 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังคงขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.5.2 บริบททั่วไป

ตารางที่ 4.14 บริบททั่วไปไทยแสก

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลอาจสามารถ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งชาวไทยแสกให้เป็นเจ้าเมือง ที่ชื่อว่าอาทมาต มีหลวงเอกอาษา เป็นเจ้าเมือง เมื่อปี พ.ศ.2387 (หลักฐานจากจดหมายเหตุ รัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1191 เลขที่ 3 หอสมุดแห่งชาติ) จนกระทั่งปี พ.ศ.2450 เปลี่ยนชื่อเป็นอาษามารถ ต่อมามีการปฏิรูปการปกครองเป็นส่วนภูมิภาคให้เหมือนกันหมดทั่วราชอาณาจักร เมืองอาษามารถถูกยุบเป็นตำบลอาจสามารถ ปัจจุบันเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านห้อม หมู่ 2 บ้านสำราญเหนือ หมู่ 3 บ้านสำราญใต้ หมู่ 4 บ้านไผ่ล้อม หมู่ 5 บ้านอาจสามารถ หมู่ 6 บ้านอาจสามารถ หมู่ 7 บ้านนาหัวบ่อ หมู่ 8 บ้านคำกึม หมู่ 9 บ้านนาสมดี หมู่ 10 บ้านไผ่ล้อม หมู่ 11 บ้านห้อม	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม อาณาเขตติดต่อกับแม่น้ำโขง หมู่บ้านเป็นลักษณะบ้านแฝด อยู่ใกล้เคียงกันทุกหมู่บ้าน	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ต.เวินพระบาท อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลเมืองนครพนม อ.เมือง จ.นครพนม ทิศตะวันออก ติดกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันตก ติดกับ ต.รามราช อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - วัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม - ศูนย์วัฒนธรรมไทยแสก - ศาลเจ้าพ่อองค์อยู่ - ศูนย์หัตถกรรมหมู่บ้านทำกูป (หมวกงอบ)	

4.1.5.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.15 อัตลักษณ์ไทแสก

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของ ชุมชน	เลือกพื้นที่ตั้งที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์	ชุมชนมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำ โขง มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ สายน้ำเหมือนเช่นดังอดีต	ทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่ ล้อมรอบชุมชนเปลี่ยนแปลงไป
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทาง ธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากร ทางธรรมชาติกับการ ดำเนินชีวิตของชุมชน	"เป็นคนชอบหากินดิตรินน้ำ นาก็ทำแต่น้ำช่วยได้หลาย อย่าง ชีวิตแสกผูกพันกับต้นไม้ การกินอยู่ก็หาปูหาปลาริมน้ำ ไม่ชอบเป็นลูกน้องใคร" (ไพฑูรย์ สีลาศักดิ์, สัมภาษณ์: 2557)	อดีต เนื่องจากชุมชน ประกอบอาชีพอื่น	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สมัยใหม่มากขึ้น
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	ชุมชนไม่ได้มีการรักษา ทรัพยากรอย่างจริงจัง เนื่องจากสภาพแวดล้อมมี ความอุดมสมบูรณ์ จึงมีการใช้ ประโยชน์มากขึ้น	ชุมชนได้ปลูกต้นไม้ริมน้ำ โขงกันดินหลุดจากการกัด เซาะของแม่น้ำโขง	ชุมชนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ ทรัพยากรทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูกทำลาย และชุมชนได้รับผลกระทบ
3.3 วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร	อาหารของไทแสกเป็นอาหารที่ ทำจากปลา หมู ไก่ รสจัด นึ่ง ทานกับพื้น เน้นประหยัด เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสด) ทำ นาเอง หาปลาเองและ ทำอาหารเอง นิยมรับประทาน ผัก "เมื่อก่อน แสกทุกซี่ยากลำบาก มาก อาหารการกินก็ต้อง ประหยัด เลยกินอยู่แบบง่ายๆ หาเอง ทำเอง" (ปัญญา ช้ายกลาง, สัมภาษณ์: 2557)	ปลา เป็นอาหารพื้นบ้าน หลักของชุมชน รูปแบบ ของอาหารพื้นถิ่นผสมกับ อาหารสมัยใหม่ ตามสมัย นิยม	ความผูกพันกับธรรมชาติกับอิทธิพล ของความสมัยใหม่ ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.6 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทชาจังหวัดนครพนม

4.1.6.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.16 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทชา

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก		✓	
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทชา จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังคงมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกจากจังหวัดนครพนม การเดินทางเข้าสู่ตำบล เข้าได้ 2 ทาง เข้าทาง อ.ชะอี จ.มุกดาหาร และ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เข้าทาง อ.เมือง จ.มุกดาหาร และ อ.นาแก จ.นครพนม 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ วัดโคกสว่าง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์ ศูนย์ทอผ้าของชุมชน ศูนย์จักสานของชุมชน 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.6.2 บริบททั่วไป

ตารางที่ 4.17 บริบททั่วไปไผ่ดำ

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลดงหลวง เป็นตำบลเก่าแก่ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเทือกเขาภูพาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2359 โดยชนเผ่าโซ่หนีอพยพมาจากแขวงคำม่วน และ แขวงสุวรรณเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการนำของท้าวเพี้ยแก้ว นครินทร์ ขยายอาณาบริเวณอยู่ในเขตอำเภอดงหลวง จนมาถึงปัจจุบันเป็นเวลาถึง 185 ปี ชนเผ่าโซ่หนีถือศาสนาพุทธ และผีบ้านผีเรือน	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม อาณาเขตติดต่อกับแม่น้ำโขง หมู่บ้านเป็นลักษณะบ้านแฝด อยู่ใกล้เคียงกันทุกหมู่บ้าน	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.นาแก จ.นครพนม ทิศใต้ ติดต่อกับ อ.คำชะอี และ อ.เมืองมุกดาหาร จ.มุกดาหาร ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร และ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เทือกเขาภูพาน	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - วัดโคกสว่าง - ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - สวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์ - ศูนย์ทอผ้าของชุมชน - ศูนย์จักสานของชุมชน	

4.1.6.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.18 อัตลักษณ์ไทข่า

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2557)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของ ชุมชน	ชุมชนตั้งอยู่ที่ราบลุ่มดอน เป็นลูกคลื่น ไกล่ลำห้วย ติดลำห้วยชะโนด	ชุมชนมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง มีวิถี ชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำเหมือนเช่น ดังอดีต	การเปลี่ยนแปลงเฉพาะ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่ อยู่ล้อมรอบชุมชน
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทาง ธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากร ทางธรรมชาติกับการ ดำเนินชีวิตของชุมชน	ชุมชนมีวิถีชีวิตผูกพันกับ ธรรมชาติ ทำไร่ทำสวน และ ดำรงชีวิตด้วยทรัพยากรทาง ธรรมชาติ ทั้งอาหารและการ ดำเนินชีวิตประจำวัน “กินง่าย ๆ หาเห็ด หาปลา ทั่ว ๆ ไป หาเห็ด หาหน่อไม้ ตามฤดู แสงหน้าฝน เห็ดหลิน” (โส คำมุงคุณ, สัมภาษณ์: 2557) ทั้งยังตั้งชุมชนอยู่ใกล้กับฝาย น้ำล้นที่ห้วยโชนดไหลผ่าน มี ท้องทุ่งที่ปลูกพืชผัก ปลูก ดอกไม้ ดาวกระจายชันเวียร์	มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติลดน้อยลง และเปลี่ยนเป็นการทำสวนยางพารา แทนการทำไร่ทำสวน “ป่าหมดไป ลำห้วยตื้นเขิน อาหารการกินเลยเปลี่ยน” (จีระ โคตรแสง, สัมภาษณ์: 2557)	การเปลี่ยนแปลงทาง ธรรมชาติ ทำให้ความอุดม สมบูรณ์ทางธรรมชาติลดลง ชุมชนจึงมีความผูกพันกับ ทรัพยากรธรรมชาติลดลง
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	การปลูกป่าชุมชน	มีการปลูกยางพาราขึ้นทดแทน	ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่ สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ ดีกว่าการทำไร่ทำสวน
3.3 วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร	ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ ง่าย ๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น หมอน้อย ยำนาง อั่วกบ แกงหน่อไม้ แกงหอย แกง เห็ด ลาบเทา การนั่งกินข้าวร่วมกับพื้นใส่พา ข้าวที่ทำจากไม้	ชุมชนยังมีวัฒนธรรมการกินอาหาร ที่เหมือนเดิม คือ เป็นอาหารที่มาจาก วัตถุดิบทางธรรมชาติ เรียบง่าย แต่มีการใช้พาข้าวที่ทำจากสังกะสี แทนพาข้าวที่ทำจากไม้	การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตาม สภาพแวดล้อมและ สถานการณ์ในปัจจุบัน

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.7 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิงจังหวัดนครพนม

4.1.7.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.19 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนไทกะเลิง

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก		✓	
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม		✓	
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย		✓	
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังคงมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ถึงสระบุรี บริเวณกิโลเมตรที่ 107 แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ทางหลวงหมายเลข 213 แล้วแยกขวาเข้าสู่จังหวัดกาฬสินธุ์และผ่านจังหวัดสกลนคร ตรงเข้าสู่จังหวัดนครพนม ตามทางหลวงหมายเลข 22 รวมระยะทางประมาณ 740 กิโลเมตรและเดินทางต่อไปยัง ต.หนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม อีกประมาณ 30 กม. 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1คืนและการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.7.2 บริบททั่วไป

ตารางที่ 4.20 บริบททั่วไปไทกะเลิง

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบลหนองสรวงอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาแก มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่1บ้านหนองสรวง หมู่2 บ้านหนองสรวงใต้ หมู่3 บ้านคำเม็ก หมู่4 บ้านหนองห้าง หมู่5 บ้านหนองกุง หมู่6 บ้านส้มป่อย หมู่7 บ้านหนองสรวง หมู่8 บ้านหนองสรวง หมู่ 9 บ้านโพนแพง	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,392 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 12 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของจำนวนหลังคาเรือน จักสานจากใยพลาสติก	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ต.วังยาง กิ่ง อ.วังยาง และ ต.นาเรียง อ.นาแก จ.นครพนม ทิศใต้ ติดกับ ต.บ้านแก และ ต.นาแก อ.นาแก จ.นครพนม ทิศตะวันออก ติดกับ ต.นาคู่ อ.นาแก จ.นครพนม ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ก้านเหลือง อ.นาแก จ.นครพนม	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - วัดสระพังทองหนองสรวง - ตลาด น.ส.ร. (หนองสรวงราชบำรุง) - ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมไทกะเลิง - พระธาตุศรีคุณ - กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การทอผ้าย้อมคราม การเลี้ยงโคขุน - พิธีสืบทอด ต่อาัยคำโพธิ์-คำไฮ (คำโพธิ์-คำไทร	

4.1.7.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.21 อัตลักษณ์ไทกะเลิง

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของ ชุมชน	ชุมชนเลือกที่ตั้ง เป็นที่ดอน ใกล้แหล่งน้ำ ซึ่งมีพื้นที่คล้าย กับถิ่นฐานเดิมของที่บ้าน กุดน้ำแล้ง แขวงสะหวันนะเขต สปป. ลาว ชุมชนตั้งอยู่ที่ราบ ลุ่ม โดยมีลำน้ำก่ามาจากหนอง หานและหนองสังข์	ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ แม่น้ำ	การเปลี่ยนแปลงเฉพาะทรัพยากร ทางธรรมชาติที่อยู่ล้อมรอบชุมชน แต่ชุมชนยังตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิม
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทาง ธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากร ทางธรรมชาติกับการ ดำเนินชีวิตของชุมชน	ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติตามฤดูกาล เช่น การ ทำมาหากิน หาปลา หาของป่า เห็ด ทำไร่นา	ชุมชนมีวิถีชีวิต ทำนา จับ ปลา หาเห็ด ทำแบบทำ บริโภคเองในครัวเรือนและ จัดจำหน่ายด้วย	เหตุผลทางเศรษฐกิจมีบทบาท มากขึ้นในสังคมกะเลิง จึงมีการ ปรับเปลี่ยนตามปัจจุบัน
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	ดอนตาทอง เป็นหนองน้ำ ขนาดใหญ่ มีเกาะกลางน้ำ ชุมชนใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน ตั้งแต่อดีต เป็นทรัพยากรทาง ธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน มี การรักษาความสะอาดบริเวณ รอบหนองน้ำ	ชุมชนมีการรณรงค์การ รักษาความสะอาดของ ดอนตาทอง	ชุมชนให้ความสำคัญในการ อนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ มากยิ่งขึ้น เนื่องจาก สภาพแวดล้อมถูกทำลายและ ชุมชนได้รับผลกระทบ
3.3 วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร (อาหารการกิน ลักษณะของอาหาร วิธีการรับประทาน อาหาร ส่วนผสมใน การประกอบอาหาร)	อาหารกินตามฤดูกาล ไข่มด แดงผักหวาน หวาย ปูปลา จิหล่อ จินาย การรับประทานอาหารจะมีพา ข้าวทำจากไม้ ถ้วยขามเป็น กะลา จอง(ทับพี) ซ้อน(ป่วง)	ชุมชนยังคงมีวัฒนธรรม การกินที่คล้ายกับอดีต แต่ ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย ส่วนมากจะเป็นซื้อที่ตลาด ในชุมชน	ความเป็นสังคมสมัยใหม่

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.1.8 การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทจังหวัดมุกดาหาร

4.1.8.1 ศักยภาพความพร้อมของชุมชน

ตารางที่ 4.22 ศักยภาพความพร้อมของชุมชนภูไท

ศักยภาพความพร้อมของชุมชน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. ด้านที่พัก	✓		
2. ด้านการคมนาคม	✓		
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของ	✓		
4. ด้านกิจกรรม	✓		
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	✓		
6. ด้านความปลอดภัย	✓		
7. ด้านสุขอนามัย		✓	
8. ด้านการตลาด		✓	

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดมุกดาหาร ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้ การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชนมีการจัดอบรมให้ความรู้และศึกษาดูงานอยู่เป็นประจำ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก บ้านภู อยู่ห่างจากว่าการอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตร ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (สายหนองสูง – นิคมคำสร้อย) จากนิคมคำสร้อยระยะทาง 29 กิโลเมตร 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ มีกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 6 ฐานประกอบด้วย ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้ ฐานที่ 3 ฐานประหยัด ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ฐานที่ 6 ฐานเอื้ออารีย์ แต่ยังขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

4.1.8.2 บริบททั่วไป

ตารางที่ 4.23 บริบททั่วไปภูเก็ต

บริบททั่วไป	ศักยภาพเด่น
1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ชุมชนบ้านภู เป็นชนเผ่าผู้ไทย อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. 2387 ตั้งภูมิลำเนาในพื้นที่บ้านภูรวมอายุได้ 130 ปี ผู้ทำหมู่บ้านคนแรกได้แก่เจ้าสุโสมบัติน จากอดีตถึงปัจจุบัน มีผู้นำและผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านรวม 15 คน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน หมู่ที่ 1 นายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร หมู่ที่ 2 นายทรง กอง ประพันธ์ ทั้ง 2 หมู่ รวมประชากร 1,200 คน จำนวนครัวเรือน 250 หลังคา อาชีพหลักได้แก่การทำนา อาชีพของผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายเลี้ยงสัตว์ จักรสาน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในระหว่างหุบเขาจึงให้ชื่อว่า บ้านหลุบ	- อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
2. สภาพทั่วไป บ้านภู มีภูเขาล้อมรอบ เป็นหมู่บ้านที่มีทิวทัศน์ สิ่งแวดล้อมสวยงาม พื้นดินอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำ ข้าวจึงมีคุณภาพดี ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสารเคมี ปลุกข้าวเหนียวไว้รับประทาน ข้าวเจ้าไว้ขาย	
3. อาณาเขตตำบล ทิศเหนือติดกับ ภูจ้อก้อ บ้านป่าเม็ก ทิศใต้ ติดกับ ภูผาขาว สวนพฤกษศาสตร์ภาค ทิศตะวันออก ติดกับ ภูผาแดง บ้านนาหนองแคน และบ้านเป่า ทิศตะวันตก ติดกับ ภูหินเหล็กไฟ บ้านวังนอง	
4. สิ่งดึงดูดใจในชุมชน - ศูนย์ชุมชนต้นแบบ และมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนจำนวน 6 ฐาน ได้แก่ ฐานลดรายจ่าย ฐานเพิ่มรายได้ ฐานประหยัด ฐานเรียนรู้ ฐานอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และฐานเอื้ออาทร - จัดการท่องเที่ยวโดยเอาชุมชนเป็นตัวตั้งคือทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นผู้บริการร่วมกัน มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ กินข้าวหาแลงแกงกะมั้ง และพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ - มีกฎเฝ้า คองอนุรักษ์ไว้เพื่อการท่องเที่ยว - สถานที่ท่องเที่ยวหรือชายใกล้เคียง สามารถนำท่องเที่ยวเชื่อมโยงระยะทางอยู่ใกล้ชุมชนได้แก่ ถ้าจำปาภูผากุด เจดีย์ชัยมงคล วัดภูถ้ำโสม เจดีย์หลวงปู่เหล้า เขมปัตโต เป็นต้น - บริเวณพื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขา อากาศดี มีธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมสวยงาม	

4.1.8.3 อัตลักษณ์

ตารางที่ 4.24 อัตลักษณ์ภูไท

อัตลักษณ์	อดีต (อดีต - พ.ศ. 2549)	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2549 - ปัจจุบัน)	สาเหตุการ เปลี่ยนแปลง
1. ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของ ชุมชน	พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทาง ธรรมชาติ บนที่ราบและเนินสูงสลับกัน ไปที่ราบลุ่ม ที่เป็นราบหุบเขามีภูเขาล้อมรอบ 4 ด้าน "ผู้ไทยจะอาศัยน้ำเป็นหลัก ผู้ไทยจะเลือกน้ำเป็นอันดับแรกในการที่ จะตั้งถิ่นฐาน แต่ไม่เคยมีน้ำท่วม" (บุญธรรม แก้วศรีนวม, สัมภาษณ์: 2557)	พื้นที่หุบเขา เน้นความ สมบูรณ์ของธรรมชาติ	การเปลี่ยนแปลง เฉพาะทรัพยากรทาง ธรรมชาติที่อยู่ ล้อมรอบชุมชน
2. ทรัพยากร 2.1 ทรัพยากรทาง ธรรมชาติ 1) ความสัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากร ทางธรรมชาติกับการ ดำเนินชีวิตของชุมชน	เป็นแหล่งทำมาหากิน พึ่งพาธรรมชาติ เต็มที่ เช่น ใช้ไม้สร้างเรือน ทำนา เน้น เรื่องการทำนาเป็นหลัก ทั้งนี้ ผู้ไทย อาศัยน้ำเป็นหลักเพราะว่าเป็นชนเผ่าที่ อาศัยการเพาะปลูก ทำไร่นา ดังคำ กล่าวที่ว่า "ข้าไปนำไฟ ผู้ไทไปนำน้ำ" (ชัยบดินทร์ สาลิพันธ์, สัมภาษณ์: 2557) ส่วนพื้นที่ไม่สามารถทำนาได้จะทำสวน สวนฝ้ายสวนหม่อน และนำมาปลูก หม่อนเลี้ยงไหมต่อ หากพื้นที่ราบไม่พอ จะไปทำไร่เลื่อนลอย	ความผูกพันกับ ธรรมชาติลดลง แต่ยัง ใช้พึ่งพิงธรรมชาติใน การยังชีพตามฤดูกาล เช่น หาหน่อไม้ เก็บ เห็ด	การเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิต เน้นการค้าเงิน ชีวิตที่ให้ความสำคัญ กับวัตถุมากขึ้น
2) การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	ปี พ.ศ. 2515 ตั้งเป็นเขตป่าสงวน ช่วยกันดูแลป่ามากขึ้น ชุมชนเห็น ความสำคัญของธรรมชาติมากขึ้น	มีการปลูกป่าในพื้นที่ ชุมชนมากขึ้น	ชุมชนเห็นคุณค่าและ โทษจากการตัดไม้ จึง หันมาช่วยกันอนุรักษ์ ช่วยกันมากขึ้น
3.3 วัฒนธรรมการ บริโภคอาหาร	กินอาหารตามฤดูกาล เช่น แจ่วผัก นก หนู ปูจี่ สาร หวาย หน่อไม้ "เมื่อก่อนไม่มีปลาร้า เราพึ่งมารู้วิธีการ ทำปลาแดกเมื่อมาอยู่ที่ลุ่มกับลาว (ยี่ม)" (ชัยบดินทร์ สาลิพันธ์, สัมภาษณ์: 2557)	อาหารตามฤดูกาล ปรุงด้วยวิธีการที่เรียบ ง่าย	วัฒนธรรมการกินของ ชุมชนยังคงเหมือน อดีต

ที่มา : วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล

4.2 ผลการศึกษาแนวโน้มอนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) (ชุมพล พูลภทรชิวิน, 2557) คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 20 ท่าน คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในการรับนโยบายการท่องเที่ยวนำมาปฏิบัติ จำนวน 1 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 17 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จำนวน 2 ท่าน

โดยคณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์และควรจะมีวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาอย่างไรและควรจะมีองค์ประกอบในการนำไปพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างเร่งด่วนโดย องค์ประกอบอะไรบ้างที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตมากที่สุดและองค์ประกอบใดควรจะนำไปพัฒนามาก่อนเป็นลำดับแรกโดยผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักๆและคณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวโน้มมาได้ทั้งสิ้น 44 แนวโน้ม และองค์ประกอบหลักๆของการค้นหาศักยภาพของชุมชนจำนวน 8 องค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านการคมนาคม 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 4) ด้านกิจกรรม 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 6) ด้านความปลอดภัย 7) ด้านสุขอนามัย 8) ด้านการตลาด

โดยผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและแยกตามกรอบการศึกษาตามองค์ประกอบดังนี้

4.2.1 ประเด็นแนวโน้มสำคัญต่างๆที่ผู้เชี่ยวชาญให้ไว้

ด้านที่ 1 ด้านที่พัก

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4 ให้ทัศนะว่า เรื่อง ที่พักต่อไปโลกอนาคตคนในโลกนี้จะต้องการหลีกเลี่ยงที่พักที่เป็นตึก และจะโยกย้ายที่พักที่ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะสังคมโลกต่อไปจะมีการแข่งขันและความวุ่นวายมากขึ้น เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆจะทันสมัยมากขึ้น จนบางที่ผู้ใช้ให้เวลากับสิ่งเหล่านี้เขามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันมากเกินไป จนไม่รู้ตัวตัวเองอยู่กับสิ่งที่มีชีวิตจนลืมความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งบนโลกนี้ไป

ในด้านที่พักขอเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการที่พักที่ให้นักในชุมชนได้เข้ามามีส่วนกำหนดทิศทางด้วยกัน เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ ที่ในอีก 10 ปีข้างหน้าจะมีสถานที่พักแบบนี้เกิดขึ้นมากและจะมีการเรียกชื่อ เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยแต่ประเด็นสำคัญก็คือ การได้พักและสัมผัสวัฒนธรรม สัมผัสอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างใกล้ชิด แต่ก็ควรจะมีการพัฒนาให้ได้มาตรฐานบ้าง ไม่ใช่อยู่แบบไหนก็ให้เขามาพักแบบนั้น กินแบบไหนก็ควรจะให้เขาได้สัมผัสวิถีชีวิต และอาหารการกินประจำของกลุ่มชาติพันธุ์ของพวกเขา แต่ก็ควรจะมีอะไรเสริมให้กับนักท่องเที่ยวบ้าง เช่น ไข่เจียว ไก่ทอด เป็นต้น ฝากเรื่องที่พักอย่าไปทำลายวิถีชีวิตของเจ้าของบ้านแต่ควรจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

ด้านที่ 3 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 และคนที่ 3 ให้ทัศนะว่า เรื่องของสิ่งดึงดูดใจ เป็นสิ่งที่จะเป็นจุดสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมกลุ่มชาติพันธุ์ของพวกเรา โดยต้องคำนึงถึง อัตลักษณ์ที่ชุมชนของพวกเรามี โดยจะต้องมีการนำสิ่งที่เป็อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของเรา นำออกมาเป็นจุดขาย เช่น เรามีวัฒนธรรมอะไรที่อยากให้นักท่องเที่ยวหรือบุคคลที่มาเยี่ยมชมได้รู้จักและจะต้องเป็นวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็น ไม่เคยสัมผัส และแปลกใหม่ เช่น การแต่งกาย การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ด้านที่ 4 กิจกรรม

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1-5 ได้ให้ทัศนะเรื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จะต้องเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่ โดยค้นหาจาก ความเดิมแท้อัตลักษณ์ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์จะต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วม เรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ และนักท่องเที่ยวจะต้องเกิดประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้น

4.2.2 ผลการศึกษาแนวโน้มอนาคตภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง จากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

ดวงภา มกรานุรักษ์ (2554) การวิจัยในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญยังคงกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับการรอบแรกคือจำนวน 20 ท่าน และการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสำรวจแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยคณะวิจัยได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วงคะแนน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile rang หรือ ค่า Q3-Q1) เป็นรายชื่อเพื่อพิจารณาเลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากขึ้นไป กล่าวคือ แนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไปและแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยควอไทล์ไม่เกิน 1.5 และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ต้องมีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไปและได้วิเคราะห์ข้อมูลรายด้านสรุปได้ดังนี้

ด้านที่ 1 ที่พัก

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านที่พัก ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านที่พัก ในระดับมาก ($Md. \geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1 \leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ที่มีลักษณะดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาตินั้นๆ พัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้คอยบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์ เป็นต้น ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความเป็นสากล

ด้านที่ 2 ด้านการคมนาคม

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านการคมนาคม ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านการคมนาคมในระดับมาก ($Md. \geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1 \leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ควรจัดทำ Route เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

และจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์และสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่อยู่ในเส้นทางการเดินทาง

ด้านที่ 3 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านสิ่งดึงดูดใจ ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านสิ่งดึงดูดใจในระดับมาก ($Md.\geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1\leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาตินั้นๆ เช่น อาหาร การละเล่นพื้นบ้าน ด้านดนตรี หัตถกรรม การแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นต้น ดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ให้นักท่องเที่ยวได้ประทับใจและต้องการสัมผัส

ด้านที่ 4 ด้านกิจกรรม

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านกิจกรรม ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านกิจกรรมในระดับมาก ($Md.\geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1\leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาตินั้นๆ เช่น การประกอบอาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย การร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและประสบการณ์

ด้านที่ 5 สิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับมาก ($Md.\geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1\leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด เช่น ในปั๊มน้ำมัน ในจุดบริการนักท่องเที่ยว เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยวประสานงานและค้นข้อมูล ควรมีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย

ด้านที่ 6 ด้านความปลอดภัย

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านความปลอดภัย ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านความปลอดภัยในระดับมาก ($Md.\geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1\leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในชุมชน สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว

ด้านที่ 7 ด้านสุขอนามัย

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านสุขอนามัย ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านสุขอนามัยในระดับมาก ($Md.\geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1\leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) การวางแผนจัดการขยะจากการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆในชุมชนต้องสะอาด สวยงาม ห้องสุขาต้องสะอาด น่าใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยวจุดต่างๆ

ด้านที่ 8 ด้านการตลาด

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านการตลาด ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านการตลาดในระดับมาก ($Md. \geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความ สอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1 \leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ควร จัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ที่วิ วิทยุ โบชัวร์ เป็นต้น ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ด้านที่ 9 ด้านชุมชน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านชุมชน ของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านชุมชนในระดับมาก ($Md. \geq 3.5$) และผู้เชี่ยวชาญมีความ สอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1 \leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป) ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็น ชาติพันธุ์ของตนเองชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้

ด้านที่ 10 ด้านนักท่องเที่ยว

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแนวโน้มด้านนักท่องเที่ยว ของการพัฒนาศักยภาพการ ท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสเป็นไปได้ด้านนักท่องเที่ยวในระดับมาก ($Md. \geq 3.5$) และ ผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในแต่ละแนวโน้ม ($Q3-Q1 \leq 1.5$) และเป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ (มีค่า ร้อยละ 85 ขึ้นไป) ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การลงมือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชุมชน เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้นนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ

4.2.1 แนวโน้มอนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ตารางที่ 4.25 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคตที่พึง ประสงค์ %		มัธยฐาน (Md.) ≥3.5	ฐานนิยม (Mo)	Q3-Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความ สอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
1. ด้านที่พัก								
1. ควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮม สเตย์ที่มีลักษณะดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ	100	0	4.0	4.0	1	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
2. ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความ เป็นสากล	90	10	3.5	3	0.5	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
3. พัฒนาที่พักให้มีความหลายหลายไว้คอยบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์ เป็นต้น	95	5	4.0	4.0	0	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
2. ด้านการคมนาคม								
4. ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆใน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	65	35	2.5	3	1	ปานกลาง	ไม่พึง ประสงค์	ไม่สอดคล้อง
5.ควรจัดทำ Route เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติ พันธุ์ลุ่มน้ำโขง	85	15	2.5	2	1	ปานกลาง	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
6.จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ และสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่อยู่ในเส้นทางการเดินทาง	95	5	4.0	4.0	1	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง

ตารางที่ 4.26 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ %		มัธยฐาน (Md.) ≥3.5	ฐานนิยม (Mo)	Q3-Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความ สอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ								
7. ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ประเพณี ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น อาหาร การละเล่นพื้นบ้าน ด้านดนตรี หัตถกรรม การแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นต้น	90	10	4.0	4.0	0	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
8. ดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ให้นักท่องเที่ยวได้ ประทับใจและต้องการสัมผัส	90	10	4.0	4.0	0	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
9. การสร้างสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ เช่น แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ เป็น ต้นให้เป็น 5 สิ่งมหัศจรรย์ที่แปลกและแตกต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	75	25	1.5	1	1	น้อย	ไม่พึง ประสงค์	ไม่สอดคล้อง
4. ด้านกิจกรรม								
10. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับการใช้ชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น การประกอบอาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย การ ร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น	95	5	4.0	4.0	1	มาก	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
11. จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์ขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและ ประสบการณ์	85	15	4.5	4	1	มากที่สุด	พึง ประสงค์	สอดคล้อง
12. จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์และ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่อยู่ในเส้นทางการเดินทาง	85	15	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึง ประสงค์	ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 4.27 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคตที่ พึงประสงค์ %		มัธยฐาน (Md.) ≥3.5	ฐาน นิยม (Mo)	Q3- Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความ สอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
5. สิ่งอำนวยความสะดวก								
13. ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด	90	10	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
14. เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด เช่น ใน ปั้มน้ำมัน ในจุดบริการนักท่องเที่ยว	95	5	4.5	5	1	มากที่สุด	พึงประสงค์	สอดคล้อง
15. สิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวต้องสะอาด	75	5	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
16. ไฟฟ้า ประปา ต้องเข้าถึง ระบบการสื่อสาร สัญญาณโทรศัพท์ต้อง มีป้ายบอกจุดที่มีสัญญาณ	70	30	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
17. ศูนย์ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวคอยบริการนักท่องเที่ยว	85	15	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
18. เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยว ประสานงานและค้นข้อมูล	90	10	2.5	2.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
19. มีร้านสะดวกซื้อต่างๆ เช่น 7 Eleven Lotus เป็นต้น เพื่อรองรับ การท่องเที่ยว	70	30	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
20. สถานที่พักแบบโรงแรมและการบริการที่เป็นสากลไว้รองรับ นักท่องเที่ยว	60	40	1.0	1.0	1	น้อยที่สุด	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
21. ควรมีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย	85	15	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง

ตารางที่ 4.28 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคตที่พึง ประสงค์ %		มัธยฐาน (Md.) ≥3.5	ฐานนิยม (Mo)	Q3- Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความ สอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
6. ด้านความปลอดภัย								
22. จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย	90	10	4.0	4.0	0	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
23. ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการ ท่องเที่ยวในชุมชน	85	15	3.5	3	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
24. สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว	85	15	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
25. ควรมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดรอบแหล่งท่องเที่ยว	70	30	1.0	1.0	2	น้อยที่สุด	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
7. ด้านสุขอนามัย								
26. การวางแผนจัดการขยะจากการท่องเที่ยว	85	15	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
27. การจัดอบรมด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	85	15	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
28. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆในชุมชนต้องสะอาด สวยงาม	85	15	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
29. ห้องสุขาต้องสะอาด นำใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการ นักท่องเที่ยวจุดต่างๆ	90	10	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
8. ด้านการตลาด								
30. ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House	90	10	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง

ตารางที่ 4.29 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคตที่ พึงประสงค์ %		มัธยฐาน (Md.) ≥3.5	ฐานนิยม (Mo)	Q3- Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความ สอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
8. ด้านการตลาด (ต่อ)								
31. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ทวีวี วิทยุ โบ ซัวร์ เป็นต้น	95	5	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
32. ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา องค์การบริหารส่วน จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น	85	15	4.5	5	1	มากที่สุด	พึงประสงค์	สอดคล้อง
33. การเดินทางประชาสัมพันธ์ออกบูธตามศูนย์การค้า งานกา ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสนใจ	70	30	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
34. การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ไปติดตั้งไว้ยังแหล่งสำคัญ เช่น สนามบิน สะพานมิตรภาพหนองคาย นครพนม มุกดาหาร เป็นต้น	85	15	1.0	1.0	1	น้อยที่สุด	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
9. ชุมชน								
35. ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการสื่อสาร ติดต่อประสานงาน	80	20	2.0	2.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
36. ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการบริการการท่องเที่ยว	90	10	3.0	3.0	1	ปานกลาง	พึงประสงค์	สอดคล้อง
37. ชุมชนจะได้รับทักษะการพัฒนาผลผลิตแปรรูป สิ่งต่างๆที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	65	35	2.0	2.0	2	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 4.30 อนาคตภาพเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบ

ด้านประสบการณ์และทักษะที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์	ภาพอนาคต ที่พึง ประสงค์ %		มาตรฐาน (Md.) ≥3.5	ฐานนิยม (Mo)	Q3-Q1 ≤1.5	โอกาส เป็นไปได้	ภาพ อนาคต	ความสอดคล้อง ของความเห็น
	พึง	ไม่พึง						
9. ชุมชน (ต่อ)								
38. ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง	90	10	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
39. เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายใต้ความยั่งยืน	60	40	1.0	1.0	1	น้อยที่สุด	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง
40. ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้	90	10	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
10. นักท่องเที่ยว								
41. นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน จาก การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การ ลงมือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชุมชน เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น	90	10	4.0	4.0	1	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
42. นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ	85	15	5.0	5.0	0	มากที่สุด	พึงประสงค์	สอดคล้อง
43. ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัต ลักษณ์ต่างๆ	85	15	4.0	4.0	0	มาก	พึงประสงค์	สอดคล้อง
44. นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวปีการท่องเที่ยววิถีไทย	80	20	3.0	3.0	1	ปานกลาง	ไม่พึงประสงค์	ไม่สอดคล้อง

4.2.2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การสกัดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตามวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวอย่างได้ตัวชี้วัดของตัวแปรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 24 รายการ ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (The Factor Loadings) ประมาณ 0.60 (Steenkamp et al., 1990) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงมี ตัวชี้วัดจำนวน 24 ตัว

ค่าสถิติ Bartlett's test of Sphericity เท่ากับ 11,567.340 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 276 และค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.00 และค่าดัชนีไเกเซอร์ เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy: KMO) ค่า KMO เท่ากับ 0.766 แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ

จากตารางที่ 4.31 พบว่าตัวแปรที่วัดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน โดยมีค่าไอเจนมากกว่า 1 และ อธิบายความแปรผันของตัวแปรได้ร้อยละ 61.481 กล่าวคือ ด้านที่1หมายถึง การบริการอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งอธิบายความแปรผันของตัวแปรได้ร้อยละ 43.428 ด้านที่2 หมายถึงกิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งอธิบายความแปรผันของตัวแปรได้ร้อยละ 6.528 ด้านที่3 หมายถึงการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งอธิบายความแปรผันของตัวแปรได้ร้อยละ 6.035 และด้านที่4 หมายถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งอธิบายความแปรผันของตัวแปรได้ร้อยละ 5.490

จากตารางที่ 4.31 การกำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยหาแนวโน้มอนาคตภาพความเป็นไปได้และความสอดคล้องเกี่ยวกับการกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้ำโขงจากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 ท่าน ได้ตัวบ่งชี้จำนวน 29 ตัว บ่งชี้หลังจากนั้น จึงได้สร้างแบบสอบถามเป็นแบบ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งสร้างขึ้นตามหลักการและวิธีการของลิเคอร์ต (Likert) โดยกำหนดให้คะแนนในแต่ละระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน แบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อย
- 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงปานกลาง
- 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมาก
- 5 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมากที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยเทคนิค (Exploratory Factor Analysis: EFA) ได้ Factor มา 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ด้านที่1การบริการอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่2 กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่3 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยดูจากค่า eigenvalues หลังจากนั้นคณะวิจัยก็ตัดตัวแปรจากแบบสอบถามทั้งหมด 44 ตัวแปรให้เหลือ 24 ตัวแปรและนำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบที่ได้ทั้ง 4 องค์ประกอบโดยดูจากค่า Factor Loading โดยตัวแปรที่ตัดออกจะมีค่าน้อยกว่า 0.7 (สืปชาติ อันทะไชย, 2558)

ตารางที่ 4.31 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	จำนวนองค์ประกอบ				Cronbach's Alpha
	1	2	3	4	
1. การบริการอย่างสร้างสรรค์					.678
A2 ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการ ควรมีความเป็นสากล	.862				
A3 ควรมีการพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้คอย บริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์	.788				
E1ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด	.881				
E2 เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและ สะอาด	.747				
2. กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์					.916
A1 ชาวบ้านควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์		.763			
B3 จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์		.814			
C1 ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัต ลักษณ์ท้องถิ่น		.878			
C2 ดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่าน พิพิธภัณฑ์มีชีวิต		.882			
D1 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วน ร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นๆ		.841			
D2 จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์		.821			
3. การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์					.912
I4 ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติ พันธุ์ของตนเอง			.793		
I6 ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้			.816		
H1 ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House			.763		
H2 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคม ออนไลน์ ที่วิ วิทยุ			.746		
H3 ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการ ประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา			.783		
4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์					.937
E6 เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้ นักท่องเที่ยวประสานงาน				.704	
F1 จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย			.846		
F2 ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยใน การท่องเที่ยวชุมชน			.768		
F3 สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว			.719		

ตารางที่ 4.31 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	จำนวนองค์ประกอบ				Cronbach's Alpha
	1	2	3	4	
G4 ห้องสุขาต้องสะอาด นำใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยว					.818
J1 นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์					.784
J2 นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ					.777
J3 ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ					.705
eigenvalues	9.12	1.37	1.26	1.15	
percent of Variance	43.2	6.52	6.03	5.49	
Cumulative percentage	43.2	49.95	55.99	61.48	

การคัดเลือกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นำไปพัฒนา

การเลือกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการนำไปพัฒนา การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง คณะดำเนินการวิจัยได้เลือกองค์ประกอบที่ 2 ตัวบ่งชี้ D1 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ โดยดูจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำหนักจากผู้เชี่ยวชาญในเทคนิค EDFR ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1-5 ได้ให้ทัศนะเรื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จะต้องเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่ โดยค้นหาจาก ความเดิมแท้ อัตลักษณ์ต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์จะต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วม เรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ และนักท่องเที่ยวจะต้องเกิดประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้นและจากการลงพื้นที่ประชุมชาวบ้าน สังเกตบริบทต่างๆของชุมชน คณะวิจัยเห็นว่าสิ่งที่เด่นชัดและชาวบ้านอยากจะนำเสนอให้กับท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์คือ กิจกรรมการประกอบอาหารประจำถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ

การประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองสุดท้าย

การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบจำลองการวิจัยโดยใช้โปรแกรมลิสเรล ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ และทดสอบสมมติฐานหลักแบบฟังก์ชันความกลมกลืนโลคัสที่สุดสูงสุด แบบจำลองการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การบริการอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่ 2 กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความกลมกลืนรวมทั้งหมดของแบบจำลองดี (The Overall Fit) ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล(ภาคผนวก ข.) แสดง ค่าไค-สแควร์ของแบบจำลองสุดท้าย เท่ากับ 584.00 องศาอิสระเท่ากับ 247 และ P-value เท่ากับ 0.000 นั้นแสดงว่าแบบจำลองการวิจัยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กล่าวอีกนัยหนึ่ง แบบจำลองการวิจัยไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ถึงอย่างไรก็ตาม อัตราส่วนของค่าไค-สแควร์กับดีซีมีค่าน้อยกว่า 5.00 นอกจากนั้น ดัชนี GFI เท่ากับ 0.90 RMR เท่ากับ 0.04 และ RMSEA เท่ากับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่กำหนดโดย โบลเลน (Bollen, 1989,) และ เบนท์เลอร์ และ ชู (Bentler and Chou, 1995: 37-54)

การประเมินความเชื่อมั่นของแบบจำลองการวัด

โครงการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของรายการ หรือตัวแปร ความความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct reliability : CR) ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัด (An Average Variance Extracted: AVE) และ สัมประสิทธิ์การพหุคูณ (Square Multiple Correlation: R^2) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของแต่ละตัวแปรแฝง ซึ่งแสดงดังตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 สรุปผลของความเชื่อมั่นของแบบจำลองการวัด โดยแสดงความเที่ยงของตัวแปรแฝงมากกว่า 0.60 ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดย ฟอร์เนลล์ และลาร์คเกอร์ (Fornell & Larcker, 1981) กล่าวคือ ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงด้านที่ 1 การบริการอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่ 2 กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เท่ากับ 0.64 0.78 0.75 และ 0.85 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 ในขณะที่ ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดของตัวแปรแฝงด้านที่ 1 การบริการอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่ 2 กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเท่ากับ 0.49 0.75 0.75 และ 0.85 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดโดย ฟอร์เนลล์ และลาร์คเกอร์ (Fornell & Larcker, 1981: 39-50) ถือว่า มาตรฐานวัด หรือแบบจำลองการวัดค่อนข้างมีความเชื่อมั่น

ตารางที่ 4.32 ค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้ของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	Std. loadings	CR	AVE
1. การบริการอย่างสร้างสรรค์		0.49	0.44
A2 ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความเป็นสากล	.36 (3.23)		
A3 ควรมีการพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้คอยบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์	.51(5.10)		
E1ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด	.71(5.25)		
E2 เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด			
2. กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์		0.78	0.75
A1 ชาวบ้านควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์	.57(9.74)		
B3 จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	.58(9.92)		
C1 ควรดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่น	.67(9.98)		
C2 ควรดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต	.59(10.06)		
D1 ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ	.57(9.82)		
D2 จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	.56(9.60)		

ตารางที่ 4.32 ค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้ของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	Std. loadings	CR	AVE
3. การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์		0.75	0.75
I4 ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง	.66(9.74)		
I6 ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้	.62(9.31)		
H1 ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House	.59(8.78)		
H2 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ทีวี วิทยุ	.61(9.23)		
H3 ควรตั้งพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา	.63(9.43)		
4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		0.81	0.80
E6 เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยวประสานงาน	.57(9.60)		
F1 จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย			
F2 ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในชุมชน	.61(4.04)		
F3 สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว	.50(8.55)		
G4 ห้องสุขาต้องสะอาด นำใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยว	.60(9.97)		
J1 นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	.65(10.56)		
J2 นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ	.56(9.46)		
J3 ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบท และ อัตลักษณ์ต่างๆ	.63(10.36)		
	.64(10.49)		

นอกจากนี้ ตัวบ่งชี้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าที่มากกว่า 2.00 (ดังค่าตัวเลขในวงเล็บในตารางที่ 4.32) เพราะฉะนั้น มาตรวัดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้านมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

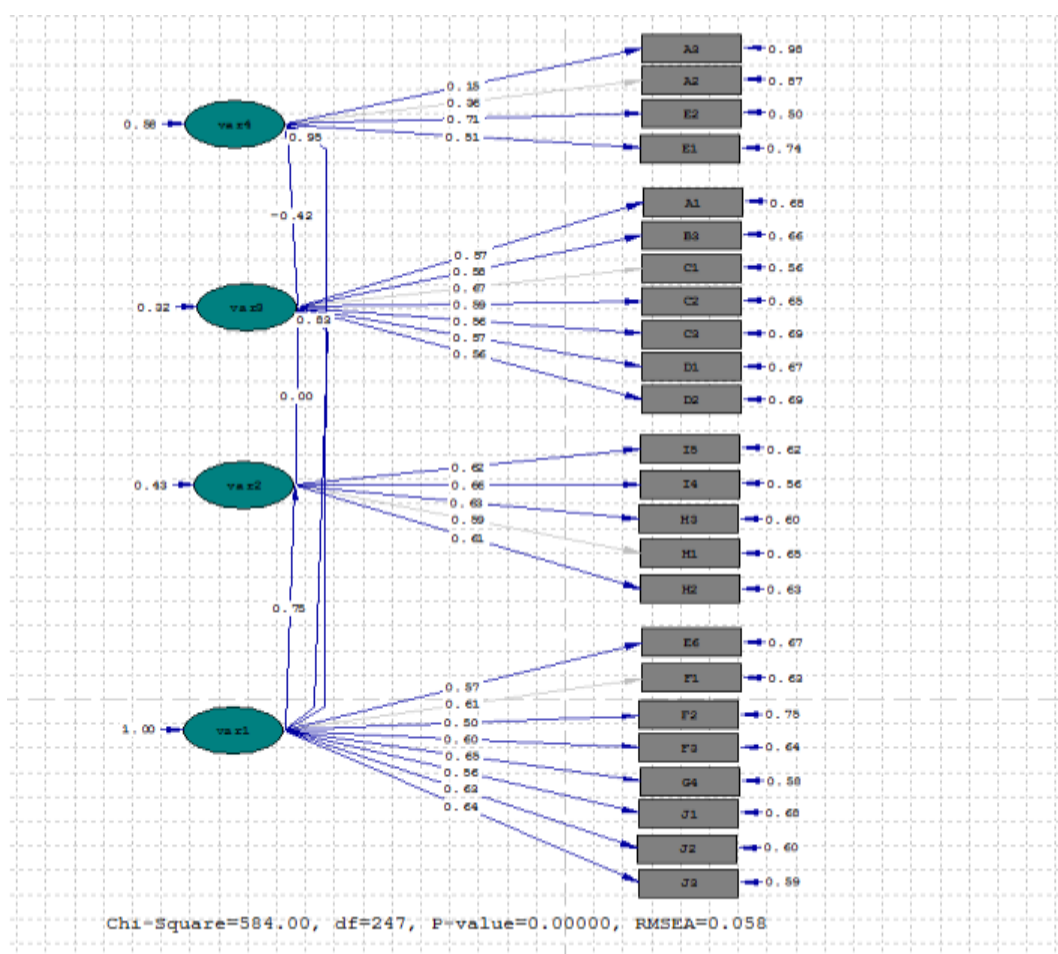
การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้าน การบริการเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กัน

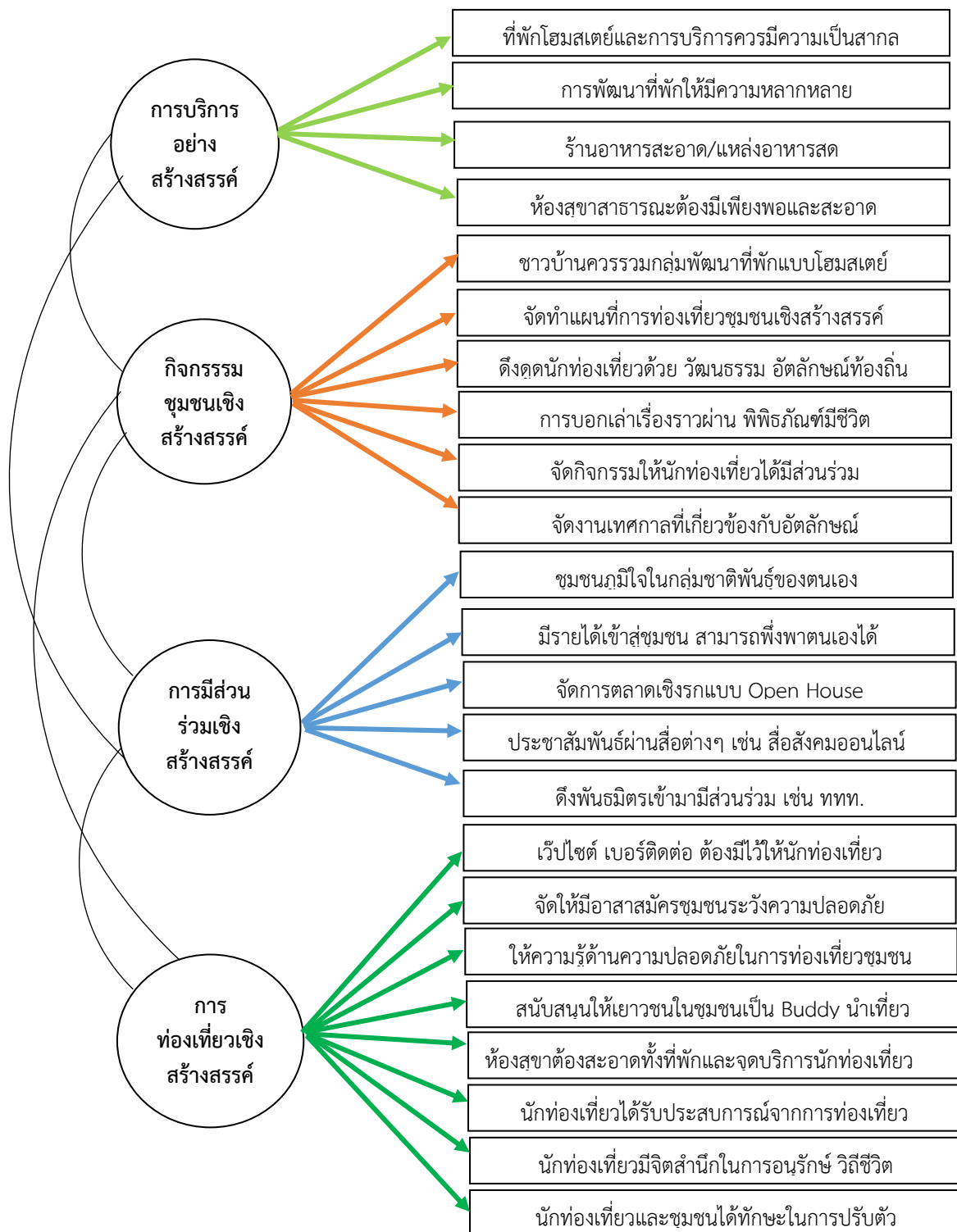
ตารางที่ 4.33 ผลกระทบของตัวแปรแฝงแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	
	การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์	การบริการเชิงสร้างสรรค์
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	-0.42 (2.32)	.95 (4.08)
การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์	-	.83 (7.19)
กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	-	.75 (8.44)

จากตารางที่ 4.33 พบว่า กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีผลกระทบทางตรงต่อการบริการเชิงสร้างสรรค์ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.95, .83 และ 0.75 และมีค่าที่เท่ากับ 4.08 7.19 และ 8.44 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์มีผลกระทบทางตรงต่อการบริการเชิงสร้างสรรค์ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เท่ากับ -0.42 และมีค่าที่เท่ากับ 2.32 ดังนั้น องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้าน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริการเชิงสร้างสรรค์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ภาพที่ 4.1 โมเดลตัวบ่งชี้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 4.2 องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

การเชื่อมโยงเส้นทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

4.3.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ภาพที่ 4.3 เส้นทางการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

เส้นทางที่ 1 การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เดินทางจากตัวเมืองจังหวัดเลยไป อำเภอเชียงคาน ประมาณ 33 กม. ถึงบ้านแสนสำราญเจอแยกเลี้ยวขวาตรงไปอีกประมาณ 5 กม. เลี้ยวซ้ายตรงบ้านหินตั้ง (มีป้ายบอกเทศบาลเขาแก้ว) ตรงมาอีก 3 กม. พอถึงสามแยกบ้านนาป่าหนาดเลี้ยวซ้าย ประมาณ 1 กม. ถึงศูนย์วัฒนธรรมไทดำ

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

นายเพชรตะบอง ไพศุณย์ 083-3322828 ,คุณอิว 082-4863450

4.3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ไท

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

เส้นทางที่ 2 บ้านภู อยู่ห่างจากการอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตร ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (สายหนองสูง – นิคมคำสร้อย) จากนิคมคำสร้อยระยะทาง 29 กิโลเมตร

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าภูไท 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมฟังบรรยายสรุปที่ศูนย์เรียนรู้
- 09.00 น. ชมกิจกรรมวิถีสังคม ความเป็นอยู่ในเรื่องของวิถีเศรษฐกิจชุมชน
- 10.00 น. เดินทางเข้าเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ชุมชน
 - ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย
 - 10.30 น. ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้
 - 11.00 น. ฐานที่ 3 ฐานประหยัด
 - 11.30 น. ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นมะบ้า)
 - การละเล่นหมากเก็บ
 - การละเล่นชาโดกเดก
 - 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ที่ศูนย์เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับ ชาวภูไท โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทเผ่า เช่น อ่อนหวานยี่สุ่นไก่ แก้วข้าวภูไท เป็นต้น
 - 13.30 น. เดินทางเข้าสู่กิจกรรมฐานที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 - 14.30 น. เข้าร่วมกิจกรรมฐานที่ 6 ฐานเอื้ออาทร
 - 15.00 น. กิจกรรมเกษตรพอเพียงและซื้อของฝากของที่ระลึก
 - 16.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุปและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

 - 1. ราคา ต่อท่าน 300 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 250 บาท
 - 2. กำหนดการท่องเที่ยวอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
 - 3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.4 เส้นทางท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ไท

เส้นทางที่ 2 การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไท บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร บ้านภู อยู่ห่างจากการอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตร ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (สายหนองสูง – นิคมคำสร้อย) จากนิคมคำสร้อยระยะทาง 29 กิโลเมตร

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

คุณพ่อถวัลย์ ผิวขำ 087-2301599, คุณแม่หงส์สุดา ผิวขำ 081-0474218

4.3.3 กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์คนน้ำใจ

เส้นทางที่ 3

จากถนนมิตรภาพอุดรธานี-หนองคาย เลี้ยวซ้ายตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 ระยะทาง 42 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งของอำเภอศรีเชียงใหม่ เดินทางต่อไปยังเส้นทางอำเภอศรีเชียงใหม่ - สังคม ประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งตำบลบ้านหม้อ

กำหนดการ 1 วัน

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ "ไทพวนม่วนซื่น" เวลา

09.00 น. ต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวการแสดงชุด "ไทพวนม่วนซื่น"

09.30 น. ออกเดินทางสู่วัดอรัญญบรรพต ชม พิพิธภัณฑ์และเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและกราบนิมิตการรูปเหมือนหลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เกจิอาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มากมาย มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา (รับประทานอาหารว่างที่วัด)

10.30 น. ออกเดินทางสู่จุดผ่อนปรนไทย-ลาว พร้อมชมพระเมรุมาศ (ไม้ตะเคียน) และชมการชนสังเค็ดกำแนววิถีชาวบ้าน

11.00 น. เดินทางถึงนิคมภาพรังสีของบริเวณดอนช้างคู่ พร้อมนั่งประวัติหมู่บ้านและร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เช่น แจ่วมะเขือเทศ เนื้ปลา เป็นต้นและร่วมกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด เช่น สับปะรดกวน ลูกหยีสับปะรด เป็นต้น

12.00 น. รับประทานอาหารพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับชาวไทพวนโดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทพวน พร้อมชมการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทพวน

14.00 น. เดินทางสู่ร่วมกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชาวตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

15.00 น. เดินทางสู่ชมไร่สับปะรด สืบค้นเกษตรขึ้นชื่อของ ตำบลบ้านหม้อ

16.00 น. ชื้อของฝากของที่ระลึกจากชาวบ้านพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 350 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 300 บาท

2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น

3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.5 เส้นทางการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

เส้นทางที่ 3 จากถนนมิตรภาพอุดรธานี-หนองคาย เลี้ยวซ้ายตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 ระยะทาง 42 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งของอำเภอศรีเชียงใหม่ เดินทางต่อไปยังเส้นทางอำเภอศรีเชียงใหม่ - สังคม ประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งตำบลบ้านหม้อ

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

อ.มนัสดา บัวน้อย 083 - 1495618 ประธานหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว, คุณเกษราภรณ์ งามเหลือ 090 - 5964153 เลขานุการ

4.3.5 กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

เส้นทางที่ 5 เดินทางโดยรถยนต์สายนครพนม - ท่าอุเทน ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสก 1 วัน

เวลา

08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว หน้าวัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม พร้อมดอกไม้หรือพวงมาลัย

09.00 น. เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกชมการแสดง แสกเต้นสากและเข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสกพร้อม
รับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด

- การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า
- การละเล่นพื้นบ้านชาโดกเกก
- การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว

11.00 น. เดินทางไปยังศาลเจ้าพ่อองค์อยู่

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ย้ายวัฒนธรรมไทแสกร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ร่วมกับชาวกะเที๋ย โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงดาวสด)
ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น

13.30 น. ลงเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงในการหาปลา

14.30 น. เดินทางไปยังสนามนิทรรศการ แห่งที่ 3 ชมวิถีชีวิตตลาดอินโดจีน

16.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมการทำตุ๊กตาไทแสก

16.30 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 999บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 899 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.7 เส้นทางท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก

เส้นทางที่ 5 เดินทางโดยรถยนต์สายนครพนม - ท่าอุเทน ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร ตั้งอยู่ที่
ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

คุณอรุณทิพย์ ป. ณ นครพนม 087-9531319 ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล, คุณอาทิตย์ วงษ์คะสุ่ม
089-8632240 รองประธานสภาวัฒนธรรมตำบล

4.3.6 กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า

เส้นทางที่ 6 การเดินทางเข้าสู่ตำบล เข้าได้ 2 ทาง - เข้าทาง อ.ชะอี จ.มุกดาหาร และ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์
- เข้าทาง อ.เมือง จ.มุกดาหาร และ อ.นาแก จ.นครพนม

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า 1 วัน

เวลา

08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวหน้าวัดโคกสว่างพร้อมด้วยดอกไม้ประดิษฐ์และขนมหวาน

09.00 น. ทำพิธีสวดวิญญู์ที่เกี่ยวกับศาสนาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ

ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า

- การละเล่นผูกข้าว
- การละเล่นหมากเก็บ
- การละเล่นบักอี

10.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ทอผ้าของชุมชน

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโคกสว่างพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่าเช่น หมอน้อยข่านาง อั่วกบ เป็นต้น

และชมการแสดง พิธีผไทข่า รำวงสามัคคี

13.30 น. เดินทางชมวิถีชุมชนรอบหมู่บ้านโดย รถอีแต๋น พร้อมชมสวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชินเวียร์

15.00 น. เดินทางเข้าชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชมการเลี้ยงหมูพันธ์พื้นเมืองหรือหมูที่

16.00 น. ชื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อกัน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.8 เส้นทางการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า

เส้นทางที่ 6 การเดินทางเข้าสู่ตำบลหลง เข้าได้ 2 ทาง เข้าทาง อ.ชะอี จ.มุกดาหาร และ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เข้าทาง อ.เมือง จ.มุกดาหาร และ อ.นาแก จ.นครพนม

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

นายอาทิตย์ อุ๋นไชย 089-7560637, นายวิเศษ คำมุงคุณ 093-4098147

4.3.7 กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

เส้นทางที่ 7

จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข ๑ ถนนพหลโยธิน ถึงสระบุรี บริเวณกิโลเมตรที่ ๑๐๓ แยกเข้าทางหลวงหมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น แยกเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๓ ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ทางหลวงหมายเลข ๒๑๓ แล้วแยกขวาเข้าสู่จังหวัดกาฬสินธุ์ผ่านจังหวัดสกลนคร ตรงเข้าสู่จังหวัดนครพนม ตามทางหลวงหมายเลข ๒๒ รวมระยะทางประมาณ ๗๔๐ กิโลเมตรและเดินทางต่อไปยัง ต.หนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม อีกประมาณ 30 กม.

กำหนดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทกะเลิง 1 วัน

เวลา

08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่วัดกีดลาด น.ส.ร. (หนองสังข์ราษฎร์บำรุง) โดยการต้อนรับแบบอีสาน พร้อมเพลงมาลัยและกล่าวต้อนรับที่วัดสระพังทองหนองสังข์

09.00 น. ทำพิธี (เอ็ง)คู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่วัดการะเปือยพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ

ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

- การละเล่นดนตรีกลอง
- การละเล่นดนตรีอู๋
- การละเล่นบักอู๋

10.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมสืบชะตาต่ออายุ

10.30 น. ชุมชนยี่สิบวันวัฒนธรรมไทกะเลิง

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดสระพังทองหนองสังข์พร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ร่วมกับชาวไท โดยมีการประกอบอาหารประจำชุมชนเผ่าไท เช่น ข้าวเหนียวและแกงไก่ใส่ขมิ้น เป็นต้น

13.30 น. เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมการพายเรือแข่งพร้อมชมวิถีชีวิตรอบหนองน้ำประจำหมู่บ้าน

14.30 น. เดินทางสู่พระธาตุศรีภูมโนไพรพระประจำวันเกิดวันพุธ

15.30 น. เข้าร่วมกิจกรรมการทอดผ้าบิณคราม

16.00 น. ชื้อของฝากท่องเที่ยวพร้อมส่งนักท่องเที่ยวโดยกองอนุรักษ์และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท

2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น

3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.9 เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

เส้นทางที่ 7 จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ถึงสระบุรี บริเวณกิโลเมตรที่ 107 แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ทางหลวงหมายเลข 213 แล้วแยกขวาเข้าสู่จังหวัดกาฬสินธุ์ และผ่านจังหวัดสกลนคร ตรงเข้าสู่จังหวัดนครพนม ตามทางหลวงหมายเลข 22 รวมระยะทางประมาณ 740 กิโลเมตรและเดินทางต่อไปยัง ต.หนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม อีกประมาณ 30 กม.

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

อาจารย์ศิริพงษ์ เหง้าสุวรรณ 089-8438970, กำนันกะสิน พ่อหาร 083-1485495

4.3.8 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อ

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์คนน้ำโขง

เส้นทางที่ 8 ที่ตั้ง วัดคามวาสี บ้านโพน หมู่ 8 ตำบลโนนตาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ห่างจาก อ.เมือง ประมาณ 28 กม. โดยใช้เส้นทางการเดินทางผ่านตำบลอาจสามารถไปยังอำเภอกำแพงแสน

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทย้อ/ญ้อ 1 วัน

เวลา

08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการต้อนรับและการแสดงวิถีวัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทยย้อ

09.00 น. เข้ากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อพร้อม

รับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด

- การละเล่นพื้นบ้านชาดักนก

- การละเล่นพื้นบ้านวิ่งกระโปง

- การละเล่นพื้นบ้านยิงฝ่าแอบ

10.00 น. เดินทางไปชมม่อเกลือสินเทา (เกลือสีขาว) เข้าร่วมกิจกรรมการต้มเกลือสินเทา

11.00 น. ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทยย้อ โดยการประกอบอาหารประจำชุมชนเผ่าไทย้อ เช่น หมกจิก ปิ้งอั่วปลา แซ่ป่น เป็นต้น

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง ตำบลโนนตาล เช่น ครก แจกัน ไห

14.30 น. เดินทางเข้าชมการประมงในนาข้าว วังเป็นโบราณสถานประจำตำบลโนนตาล

15.00 น. ชมวิถีชีวิตชาวไทยย้อ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทย้อประยุกต์)

16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมส่งนักท่องเที่ยวที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยย้อ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท

2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น

3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

ภาพที่ 4.10 เส้นทางการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อ

เส้นทางที่ 8 ที่ตั้ง วัดคามวาสี บ้านโพน หมู่ 8 ตำบลโนนตาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ห่างจาก อ.เมือง ประมาณ 28 กม. โดยใช้เส้นทางการเดินทางผ่าน ตำบลอาจสามารถไปยังอำเภอกำแพงแสน

เบอร์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

คุณพ่อธีรชัย สุวรรณมาโจ 080-4030249, นางปราณี ศรีมงคล 085-2155040

4.4 ผลการพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

จากการลงพื้นที่ สํารวจ สังเกต ประชุมกลุ่มเพื่อค้นหาศักยภาพและความเป็นไปได้ในการนำอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มนำมาพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์และนำผลที่ได้จากโครงการย่อยที่ 1 เรื่องการหาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นำมาประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับวิเคราะห์ภาพอนาคตและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ดังนี้

4.4.1 อัตลักษณ์ ภาพอนาคตและองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 4.34 ภาพอนาคตและองค์ประกอบ

อัตลักษณ์ อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ภาพอนาคต	องค์ประกอบ
1. ไทดำ วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น ลาบปักเขือ (ลาบมะเขือ) แจ่วอด (แจ่วบอน อด คือใบบอนคั้น) จูบผัก (ซูปผัก) ลาบปักเขือและข้าวไก่ 2. ไทพวน ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ง่าย ๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น ปลาในแม่น้ำโขง นำอาหารใส่พาข้าว นั่งทานกับพื้นบนเสื่อภายในครอบครัวใหญ่ อาหารพื้นบ้าน เช่น แจ่วหมากเหลน (แจ่วมะเขือเทศ) ข้าวเหนียว แกงหมากมี (แกงขนุน) ซูปผัก 3. ไทลื้อ ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ง่ายๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น เหียด พืชผัก หมกกะปูลู (หมกปู) แกงหอย แจ่ว (แห้ง) น้ำพริกไทลื้อ นั่งทานกับพื้นบนเสื่อภายในครอบครัวใหญ่ 4. ไทย้อ อาหารการกินมีวัตถุดิบจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น หมกจ๊ก ขนมหั่วกะธาตุ มีวิธีการรับประทานอาหารคล้ายกับคนอีสาน หากบ้านที่มีฐานะดี จะมีพาโตก (พาข้าว) ด้วย (พงศธร สุวรรณมาโจ, สัมภาษณ์: 2557)	1.ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น อาหาร การละเล่นพื้นบ้าน ด้านดนตรี หัตถกรรม การแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตดั้งเดิม และประเพณีต่างๆ เป็นต้น 2.จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับการใช้ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น การประกอบอาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย การร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น	1. C1 ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่น 2. D1 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ

ตารางที่ 4.34 ภาพอนาคตและองค์ประกอบ (ต่อ)

อัตลักษณ์ อดีต (อดีต - พ.ศ. 2553)	ภาพอนาคต	องค์ประกอบ
5. ไทแสก อาหารของไทแสกเป็นอาหารที่ทำจากปลา หมู ไก่ รสจัด นั่งทานกับพื้น เน้นประหยัด เช่น เมี่ยง ไทแสก (เมี่ยงตาสด) ทำนาเอง หาปลาเองและทำอาหารเอง นิยมรับประทานผัก 6. ไทข่า ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ง่ายๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น หมอน้อยย่านาง อั่วกบ แกงหน่อไม้ แกงหอย แกงเห็ด ลาบเทา การนั่งกินข้าว นั่งกับพื้นใส่พาข้าวที่ทำจากไม้ 7. ไทกะเลิง อาหารกินตามฤดูกาล ไข่มดแดงผักหวาน อั่วกบ หวาย ปูปลา จิหล่อ จินาย การรับประทานอาหารจะมีพาข้าวทำจากไม้ ถ้วยขามเป็นกะลาจอง(ทับพี) ซ้อน(บ่วง) 8. ภูไท ชุมชนนิยมประกอบอาหารที่ง่ายๆ มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น กินอาหารตามฤดูกาล เช่น แจ่วซ้อมภูไท ผัก นก หนู ปูจี่ หวาย หน่อไม้	1. ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น อาหาร การละเล่นพื้นบ้าน ด้านดนตรี หัตถกรรม การแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตดั้งเดิมและประเพณีต่างๆ เป็นต้น 2. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น การประกอบอาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย การร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น	1. C1 ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่น 2. D1 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ

4.4.2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.1 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการปัสัญลักษณ์หัวใจไทดำพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำการละเล่นพื้นบ้าน(มะกอน)พร้อมรับประทานอาหารว่าง
- 09.00 น. ฟังบรรยายและกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 10.00 น. เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมกิจกรรมการทำตุ๋มนก-ตุ๋มหนูและกิจกรรมอื่นๆ
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทดำ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทดำ เช่น ลาบมะเขือ จีบผัก เป็นต้น
- 13.30 น. นั่งรถอีแต่น์เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรม หอเจ้าบ้าน วิถีชีวิตของชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

- 16.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุป ณ พิพิธภัณฑ์ชื่อของฝากของที่ระลึกและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 550 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 450 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการปัสัญลักษณ์หัวใจไทดำพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำการละเล่นพื้นบ้าน(มะกอน)พร้อมรับประทานอาหารว่าง
- 09.00 น. ฟังบรรยายและกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 10.00 น. เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมกิจกรรมการทำตุ้มนก-ตุ้มหนูและกิจกรรมอื่นๆ
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำ
- 13.30 น. นั่งรถอีแต่น์เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรม หอเจ้าบ้าน วิถีชีวิตของชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- 17.00 น. จัดนักท่องเที่ยวเข้าบ้านพัก
- 18.00 น. จัดกิจกรรมการต้อนรับแบบชาติพันธุ์ไทดำและร่วมรับประทานอาหารเย็น
- บายศรีสู่ขวัญ
 - การแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวไทดำ
 - รำแคน
 - รำแซใต้
 - รำแซปาง
- 20.00 น. พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2

เวลา

- 06.00 น. ทำบุญตักบาตรร่วมกับเจ้าของบ้าน
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้าและร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการประกอบอาหารประจำชาติพันธุ์ไทดำ
- ลาบมะเขือ
 - จูบผัก
- 09.00 น. เดินทางชมธรรมชาติ ณ เขาภูหวด ทำกิจกรรมเชิงนิเวศ เช่น การปลูกป่า ชมวิวทิวทัศน์
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ ภูหวด
- 13.00 น. เข้าชมการทำพืชีปาดตง (เส้นไหมผีบ้านผีเรือน)
- 15.00 น. ร่วมสนุกกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การละเล่นพื้นบ้าน

- การเล่นละหวายเป็นต้นไป
- ยู่ซ่า
- ยู่ล้อ

16.00 น. ชื่อของฝากของที่ระลึก ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 600 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 500 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. นายเพชรตะบอง ไพศุณย์ 083-3322828
2. คุณอ๊ว 082-4863450

4.4.2.2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

ภาพที่ 4.11 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.3 กำหนดการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ “ไทพวน” 1 วัน

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทพวน 1 วัน

เวลา

09.00 น	ต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวการแสดงชุด “ไทพวนม่วนซื่น”
09.30 – 10.30 น	ออกเดินทางสู่วัดอรัญบรรพต ชม พิพิธภัณฑสถานและเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและกราบนมัสการรูปเหมือนหลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เกจิอาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มากมาย มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา (รับประทานอาหารว่างที่วัด)
10.30 – 11.00 น	ออกเดินทางสู่จุดผ่อนปรนไทย-ลาว พร้อมชมพระพินาศ (ไม้ตะเคียน) และชมการขนส่งสินค้าแบบวิถีชาวบ้าน
11.00 – 12.00 น	เดินชมทัศนียภาพริมโขงบริเวณดอนชิงชู พร้อมฟังประวัติหมู่บ้านและร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เช่น แจ่วมะเขือเทศ นึ่งปลา เป็นต้น และร่วมกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัปะรด เช่น สัปะรดกวน ลูกหยีสัปะรด เป็นต้น
12.00 – 14.00 น	รับประทานอาหารจากฝีมือนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้านพร้อมชมการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทพวน
14.00 – 15.00 น	เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชาวตำบลบ้านหม้อ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองคาย
15.00 – 16.00 น	เดินทางเข้าชมไร่สัปะรด สินค้าเกษตรขึ้นชื่อของ ตำบลบ้านหม้อ
16.00 – 17.00 น	ของฝากของที่ระลึกจากชาวบ้านพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ ราคา 350 บาท ต่อคน กรณีมาเป็นกรุ๊ปราคา 300 บาทต่อคน

กำหนดการนำเที่ยวไทพวน 2 วัน 1 คืน

เวลา

09.00 น	ต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวการแสดงชุด “ไทพวนม่วนซื่น”
09.30 – 10.30 น	ออกเดินทางสู่วัดอรัญบรรพต ชม พิพิธภัณฑสถานและเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและกราบนมัสการรูปเหมือนหลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เกจิอาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มากมาย มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา (รับประทานอาหารว่างที่วัด)
10.30 – 11.30 น	ออกเดินทางสู่วัดหินหมากเป้งเข้ากราบนมัสการรูปเหมือนหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี โดยหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี จัดตั้งให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของภิกษุสงฆ์ แม่ชี และผู้แสวงบุญทั้งหลาย บริเวณโดยรอบสะอาด เรียบร้อยและเงียบสงบ รมรื่นด้วยไม้นานาพันธุ์ มีพื้นที่ด้านหนึ่งติดกับลำน้ำโขง ทัศนียภาพสวยงาม
11.30 – 12.00 น	เดินทางมารับประทานอาหารที่ ร้านลาบยายบุญ
12.00 – 13.00 น	รับประทานอาหารพื้นบ้านที่ร้านลาบยายบุญ

13.00 – 14.00 น	เดินทางเข้าชมไร่สัปปะรด สินค้าเกษตรขึ้นชื่อของ ตำบลบ้านหม้อ และร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัปปะรด เช่น สัปปะรดกวน ลูกหยีสัปปะรด เป็นต้น
14.00 – 15.00 น	ออกเดินทางสู่ วัดผาตากเสื้อ เป็นวัดที่มีทิวทัศน์สวยงาม มาก สูงจากระดับน้ำทะเล 550 เมตร ภายในวัดมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นจุดชมวิวม่านน้ำโขงที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง ในช่วงที่น้ำลดหากไปยืน อยู่บนวัดผาตากเสื้อแล้วมองลงมายังแม่น้ำโขง จะเห็นสันทรายเป็นริ้วคล้ายเกล็ดพญานาคอย่างชัดเจน โดยได้รับการตั้งให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเส้นทางในฝัน Dream Destination 2 จาก ททท. นั่นก็คือ "เกล็ดพญานาคริมโขง"
15.00 – 16.00 น	ออกเดินทางสู่ น้ำตกธารทิพย์ เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงประจำจังหวัดหนองคาย
16.00 – 17.00 น	เดินทางกลับเข้าที่พักและพักผ่อนตามอัธยาศัย โดยมีจักรยานให้นักท่องเที่ยวได้ยืมปั่นชมทัศนียภาพริมโขงและชมวัฒนธรรมต่างๆของชาวไทยพวน
17.00 – 18.00 น	ร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน เช่น แก้วมะเขือเทศ นึ่งปลา เป็นต้น
18.00 – 21.00 น	รับประทานอาหารเย็นจากฝีมือนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้านพร้อมชมการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยพวนและร่วมกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการและพักผ่อนตามอัธยาศัยที่บ้านพักแบบโฮมสเตย์ ในชุมชน

วันที่ 2

07.00 น	ร่วมตักบาตรข้าวเหนียวเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของชาวไทยพวน
07.30 – 08.30 น	รับประทานอาหารเช้า
08.30 – 11.30 น	ออกเดินทางสู่จุดผ่อนปรนไทย-ลาว พร้อมชมพระพินเขต (ไม้ตะเคียน) และชมการขนส่งสินค้าแบบวิถีชาวบ้านพร้อมนั่งเรือข้ามไปท่องเที่ยวฝั่งนครหลวงเวียงจันทร์ซื้อสินค้าที่ตลาดเช้า และตลาดจีน
11.30 – 12.30 น	เดินทางกลับประเทศไทยและนั่งเรือชมทิวทัศน์ 2 ฝั่งแม่น้ำโขง
12.30 – 14.00 น	รับประทานอาหารที่ร้านป่าสักป่าเผา ซึ่งมีพื้นที่ติดกับริมแม่น้ำโขง
14.00 – 16.00 น	เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชาวตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคายและซื้อของฝากของที่ระลึกจากฝีมือชาวบ้านและนักเรียนในท้องถิ่น
16.00 น	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ ราคา 999 บาท ต่อคน กรณีมาเป็นกรุ๊ปราคา 800 บาทต่อคน

เบอร์ติดต่อ 1. อ.มนัสดา บัวน้อย 083 – 1495618 ประธานหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว

2. คุณเกษราภรณ์ งามเหลือ 090 – 5964153 เลขานุการ

4.4.2.4 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ภาพที่ 4.12 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.5 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ตั้งแถว ต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยพวงมาลัยหรือดอกไม้ ผ้าเย็น พร้อมพ่อนึ่งต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 09.00 น. นำนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์การเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ
- เล่นหมากกระแต้
 - เดินขาโลกเถก
 - การละเล่นเดินกะโป (เดินกะลามะพร้าว)
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า
- 11.00 น. เดินทางเข้าชมสวนสมุนไพรท้องถิ่น ดื่มน้ำสมุนไพรที่วัดป่าหนองกุง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโนนทรายพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทลื้อ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทลื้อ เช่น มีอกกะปู (หมกปู) แกงหอย แจ่ว (แห้ง) น้ำพริกไทลื้อ
- 13.30 น. ออกเดินทางสู่ อำเภอโนนสวรรค์นมัสการพระธาตุจำปา
- 14.30 น. ออกเดินทางสู่บ้านนาหัวก่อ พร้อมพายเรือชมทัศนียภาพรอบบ่อใหญ่
- 15.30 น. เดินทางสู่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ พร้อมทั้งซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน
- 16.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 699 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 599 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

เวลา

- 08.00 น. ตั้งแถว ต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยพวงมาลัยหรือดอกไม้ ผ้าเย็น พร้อมพ่อนึ่งต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 09.00 น. นำนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์การเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ
- เล่นหมากกระแต้
 - เดินขาโลกเถก
 - การละเล่นเดินกะโป (เดินกะลามะพร้าว)
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า
- 11.00 น. เดินทางเข้าชมสวนสมุนไพรท้องถิ่น ดื่มน้ำสมุนไพรที่วัดป่าหนองกุง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโนนทรายพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทลื้อ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทลื้อ
- 13.30 น. ออกเดินทางสู่ อำเภอโนนสวรรค์นมัสการพระธาตุจำปา

- 14.30 น. ออกเดินทางสู่บ้านนาหัวก่อ พร้อมพายเรือชมทัศนียภาพรอบบ่อใหญ่
- 15.30 น. เดินทางสู่ศูนย์วัฒนธรรมไทโส้ พร้อมทั้งซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน
- 16.00 น. เดินทางกลับที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย โดยการเข้ากิจกรรมปั่นท่องเที่ยวรอบๆหมู่บ้าน
- 18.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญพร้อมรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ร่วมกิจกรรมการแสดงต่างๆ จากชุมชน เช่น รำวงย้อนยุค การแสดง โส้ทั้งบั้ง
- 20.00 น. เข้าที่พักแบบโฮมสเตย์และพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2

เวลา

- 06.00 น. ตักบาตรหน้าที่พักโฮมสเตย์
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ข้าวต้ม – ข้าวจี๋ ขนมหิ้วยน – ชา กาแฟ โอวัลติน
- 08.00 น. ออกเดินทางนมัสการพระพุทธรูปหล่อองค์ใหญ่ประดิษฐาน ณ วัดศรีสว่าง บ้านกลางจาน
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมพิพิธภัณฑ์ไทโส้ อำเภอกุสุมาลย์
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันพิพิธภัณฑสถานไทโส้
- 13.00 น. ตั้งแถวกล่าวความรู้สึกส่งนักท่องเที่ยว เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 899 บาท ราคา ต่อ 20 ท่านขึ้นไป 799 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. คุณพ่อสวรรค์ กุดจะนา 089-8602909 ประธานหมู่บ้านวัฒนธรรมท่องเที่ยวชนเผ่าไทโส้
2. คุณคงวิทย์ พลบุญ 081-3208984 เลขาหมู่บ้านโนนสวรรค์

4.4.2.6 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้

ภาพที่ 4.13 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.7 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการพ่อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทย
- 09.00 น. เข้ากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การละเล่นพื้นบ้านชาโลกเกก
 - การละเล่นพื้นบ้านวังกระโป
 - การละเล่นพื้นบ้านยิงฝาแอบ
- 10.00 น. เดินทางไปชมบ่อเกลือสินเทา (เกลือซึ้ทา) เข้าร่วมกิจกรรมการต้มเกลือสินเทา
- 11.00 น. ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทย โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทย เช่น หมกจ๊ก ปิ้งอ้วปลา แจ่วป่น เป็นต้น
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง ตำบลโนนตาล เช่น ครก แจกกัน ไห
- 14.30 น. เดินทางเข้าชมมัสการพระธาตุโนนตาล ซึ่งเป็นโบราณสถานประจำตำบลโนนตาล
- 15.00 น. ชมวิถีชีวิตชาวไทย เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทยประยุกต์)
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมส่งนักท่องเที่ยวที่ศูนย์วัฒนธรรมไทย

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย 2 วัน 1 คืน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการพ่อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทย
- 09.00 น. เข้ากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การละเล่นพื้นบ้านชาโลกเกก
 - การละเล่นพื้นบ้านวังกระโป
 - การละเล่นพื้นบ้านยิงฝาแอบ
- 10.00 น. เดินทางไปชมบ่อเกลือสินเทา (เกลือซึ้ทา) เข้าร่วมกิจกรรมการต้มเกลือสินเทา
- 11.00 น. ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทย โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทย เช่น หมกจ๊ก ปิ้งอ้วปลา แจ่วป่น เป็นต้น
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง ตำบลโนนตาล เช่น ครก แจกกัน ไห
- 14.30 น. เดินทางเข้าชมมัสการพระธาตุโนนตาล ซึ่งเป็นโบราณสถานประจำตำบลโนนตาล

- 15.00 น. ชมวิถีชีวิตและเรื่องเล่าจากปราชญ์ชาวบ้าน
 16.00 น. ปั่นจักรยาน ชมภูมิทัศน์และวิถีชุมชนของชาวไทยอ
 18.00 น. ทำพิธี (เย็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญวัดสระพังทองหนองสรวงพร้อมรับประทาน
 อาหารเย็นและชมกิจกรรมการแสดงต่างๆ เช่น รำวงสามัคคี รำวงย้อนยุคและรำวงไทยอ
 20.00 น. สัมผัสที่พักแบบโฮมสเตย์และพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่2

เวลา

- 06.00 น. ตักบาตรข้าวต้มมัดพร้อมชมพระอาทิตย์ขึ้น
 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ข้าวต้ม – ข้าวจี๋- ชา กาแฟ โอวัลติน
 08.00 น. ชมวิถีชีวิตชาวไทยอ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุด
 ประจำกลุ่มไทยอประยุกต์)
 10.00 น. ชมสินค้าและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากชุมชน
 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
 13.00 น. ส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 799บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 699 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. ครูพอธิรัช สุวรรณมาโจ 080-4030249
2. นางปราณี ศรีมงคล 085-2155040

4.4.2.8 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อ

ภาพที่ 4.14 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.9 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสก 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว หน้าวัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม พร้อมดอกไม้หรือพวงมาลัย
- 09.00 น. เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกชมการแสดง แสกเต้นสากและเข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสกพร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า
 - การละเล่นพื้นบ้านชาโลกเกก
 - การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว
- 11.00 น. เดินทางไปยังศาลเจ้าพ่อองค์อยู่
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทแสกร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทแสก โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสวด) ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น
- 13.30 น. ลงเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงในการหาปลา
- 14.30 น. เดินทางไปยังสะพานมิตรภาพ แห่งที่ 3 ชมวิถีชีวิตตลาดอินโดจีน
- 16.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมการทำตุ๊กตาไทแสก
- 16.30 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 999บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 899 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสก 2 วัน 1 คืน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว หน้าวัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม พร้อม
- 09.00 น. เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกพร้อมรับประทานอาหารว่างน้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- 10.00 น. เดินทางไปยังสะพานมิตรภาพแห่งที่ 3 เพื่อชมวิถีชีวิตการค้าขายของตลาดอินโดจีน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทแสก
- 13.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์หัตถกรรมหมู่บ้านทำกูป (หมวกงอบ)
- 14.00 น. ลงเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงในการหาปลา
- 15.00 น. ชมวิถีชีวิตและเรื่องเล่าจากปราชญ์ชาวบ้าน
- 16.00 น. ปั่นจักรยาน ชมภูมิทัศน์และวิถีชุมชนของชาวไทแสก
- 18.00 น. ทำพิธี (เ็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศูนย์วัฒนธรรมไทแสกรับประทานอาหารเย็นและร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทแสก โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสวด) ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น ชมกิจกรรมการแสดงต่างๆ เช่น แสกเต้นสากและการแสดงรำวงต่างๆ
- 20.00 น. สัมผัสที่พักแบบโฮมสเตย์และพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2**เวลา**

- 06.00 น. ตักบาตรข้าวต้มมัดพร้อมชมพระอาทิตย์ขึ้น
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ข้าวต้ม – ข้าวจี๋ – ชา กาแฟ โอวัลติน
- 08.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสกพร้อมรับประทาน
อาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า
 - การละเล่นพื้นบ้านชาโลกเกก
 - การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมพิพิธภัณฑ์โอจิมินท์ หมู่บ้านมิตรภาพ ไทย-เวียดนาม
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่หมู่บ้านไทย-เวียดนาม
- 13.00 น. ส่งนักท่องเที่ยวดำเนินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 799บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 699 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. คุณอรุณทิพย์ ป. ณ นครพนม 087-9531319 ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล
2. คุณอาทิตย์ วงษ์กะสุ่ม 089-8632240 รองประธานสภาวัฒนธรรมตำบล

4.4.2.10 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก

ภาพที่ 4.15 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.11 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวหน้าวัดโคกสว่างพร้อมด้วยดอกไม้ประดิษฐ์และชบวนแห่กลองยาว
- 09.00 น. ทำพิธีสู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า
- การละเล่นหมอนลูกข้าง
 - การละเล่นหมากเก็บ
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ทอผ้าของชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโคกสว่างพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่า เช่น หมอนน้อยยานาง อั่วกบ เป็นต้น และชมการแสดง ฟ้อนผีหมอ รำวงสามัคคี
- 13.30 น. เดินทางชมวิถีชุมชนรอบหมู่บ้านโดย รถอีแต๋น พร้อมชมสวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์
- 15.00 น. เดินทางเข้าสู่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชมการเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองหรือหมูก๊
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวหน้าวัดโคกสว่างพร้อมด้วยดอกไม้ประดิษฐ์และชบวนแห่กลองยาว
- 09.00 น. ทำพิธีสู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า
- การละเล่นหมอนลูกข้าง
 - การละเล่นหมากเก็บ
- 10.00 น. เดินทางเข้าสู่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชมการเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองหรือหมูก๊
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโคกสว่าง
- 13.30 น. เดินทางชมวิถีชุมชนรอบหมู่บ้านโดย รถอีแต๋น พร้อมชมสวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์
- 16.00 น. ปั่นจักรยานรอบหมู่บ้านชมวิถีชุมชน
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่าเช่น หมอนน้อยยานาง อั่วกบ เป็นต้นและร่วมกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ การบายศรีสู่ขวัญ การแสดงผีหมอ รำวงย้อนยุค เป็นต้น
- 20.00 น. พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2

เวลา

- 06.00 น. ตักบาตรเช้า
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ข้าวต้ม – ข้าวจี๋- ชา กาแฟ โอวัลติน
- 08.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ทอผ้าของชุมชน
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จักสานของชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. โชว์การแสดง เชนกลองหางส่งคณะทัวร์

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 900 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 799 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. นายอาทิตย์ อุ่นไชน 089-7560637
2. นายวิเศษ คำมุงคุณ 093-4098147

4.4.2.12 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเข่า

ภาพที่ 4.16 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4.2.13 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ตลาด น.ส.ร. (หนองสังข์ราชบำรุง) โดยการพ่อนกตมแบบอิสระ พร้อมพวงมาลัยและกล่าวต้อนรับที่วัดสระพังทองหนองสังข์
- 09.00 น. ทำพิธี (เ็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
- การละเล่นเดินบักกะโลก
 - การละเล่นเดินแครือไม้
 - การละเล่นบักอี่
- 10.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมสืบชะตาต่ออายุ
- 10.30 น. ชมศูนย์ศิลปวัฒนธรรมไทกะเลิง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดสระพังทองหนองสังข์พร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่า เช่น อั่วกบและแกงไก่ใส่หอย เป็นต้น
- 13.30 น. เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมการพายเรือแข่งพร้อมชมภูมิทัศน์รอบหนองน้ำประจำหมู่บ้าน
- 14.30 น. เดินทางสู่พระธาตุศรีคุณไหว้พระประจำวันเกิดวันพุธ
- 15.30 น. เข้าชมและร่วมกิจกรรมการทอดผ้าอ้อมคราม
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมส่งนักท่องเที่ยวโดยกลอนสรภัญญะและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง 2 วัน 1 คืน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ตลาด น.ส.ร. (หนองสังข์ราชบำรุง) โดยการพ่อนกตมแบบอิสระ พร้อมพวงมาลัยและกล่าวต้อนรับที่วัดสระพังทองหนองสังข์
- 09.00 น. นักท่องเที่ยวพร้อมกันที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
- การละเล่นเดินบักกะโลก
 - การละเล่นเดินแครือไม้
 - การละเล่นบักอี่
- 10.00 น. ชมศูนย์ศิลปวัฒนธรรมไทกะเลิง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดสระพังทองหนองสังข์
- 13.30 น. เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมการพายเรือแข่งพร้อมชมภูมิทัศน์รอบหนองน้ำประจำหมู่บ้าน
- 14.30 น. เข้าชมและร่วมกิจกรรมการทอดผ้าอ้อมคราม
- 15.30 น. ชมการเลี้ยงโคขุน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- 16.00 น. นั่งรถซาเล้ง ชมภูมิทัศน์และวิถีชุมชนของชาวหนองสรวง
- 17.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทกะเลิง โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทกะเลิง อั่วกบและแกงไก่ใส่หอย เป็นต้น
- 18.00 น. ทำพิธี (เย็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญวัดสระพังทองหนองสรวงพร้อมรับประทานอาหารเย็นและชมกิจกรรมการแสดงต่างๆ เช่น รำวงย้อนยุค หมอลำย้อนยุค
- 20.00 น. สัมผัสที่พักแบบโฮมสเตย์และพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2

เวลา

- 06.00 น. ตักบาตรเช้า
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ข้าวต้ม – ข้าวจี๋- ชา กาแฟ โอวัลติน
- 08.00 น. เข้าร่วมพิธีสืบชะตา ต่ออายุคำโพธิ์-คำไฮ (คำโพธิ์-คำไพร)
- 10.00 น. ชมสินค้าและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ส่งนักท่องเที่ยวโดยกลอนสรภัญญะและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 900 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 799 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. อาจารย์ศิริพงษ์ เหง้าสุวรรณ 089-8438970
2. กำนันกะสิน พ่อหาร 083-1485495

4.4.2.14 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

ภาพที่ 4.17 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

4.4..15 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไท 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมฟังบรรยายสรุปที่ศูนย์เรียนรู้
- 09.00 น. ชมกิจกรรมวิถีสังคม ความเป็นอยู่ในเรื่องของวิถีเศรษฐกิจชุมชน
- 10.00 น. เดินทางเข้าเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ฐาน
- ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย
- ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้
- ฐานที่ 3 ฐานประหยัด
- ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นสะบ้า)
 - การละเล่นหมากเก็บ
 - การละเล่นชาโดกเถก
- 10.30 น.
- 11.00 น.
- 11.30 น.
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวภูไท โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าภูไท เช่น อ่อมห้วยไส้ไก่ แจ่วซ้อมภูไท เป็นต้น
- 13.30 น. เดินทางเข้าสู่กิจกรรมฐานที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 14.30 น. เข้าร่วมกิจกรรมฐานที่ 6 ฐานเอื้ออาทร
- 15.00 น. กิจกรรมเกษตรพอเพียงและซื้อของฝากของที่ระลึก
- 16.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุปและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 300 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 250 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าภูไท 2 วัน 1 คืน

เวลา

- 09.00 น. ชมกิจกรรมวิถีสังคม ความเป็นอยู่ในเรื่องของวิถีเศรษฐกิจชุมชน
- 10.00 น. เดินทางเข้าเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ฐาน
- ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย
- ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้
- ฐานที่ 3 ฐานประหยัด
- ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นสะบ้า)
 - การละเล่นหมากเก็บ
 - การละเล่นชาโดกเถก
- 10.30 น.
- 11.00 น.
- 11.30 น.
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวภูไท โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น อ่อมห้วยไส้ไก่ แจ่วซ้อมภูไท เป็นต้น

- 13.30 น. เดินทางเข้าสู่กิจกรรมบานที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 14.30 น. เข้าร่วมกิจกรรมฐานที่ 6 ฐานเอื้ออาเรีย
- 15.00 น. กิจกรรมเกษตรพอเพียง
- 17.00 น. จัดนันทนาการเที่ยวเข้าบ้านพักแบบโฮมสเตย์
- 18.00 น. จัดกิจกรรมการต้อนรับแบบพาเลงที่ลานวัฒนธรรม
- บายศรีสู่ขวัญ
 - การแสดงดนตรีพื้นบ้าน
 - การเต้นบาสโลบ

วันที่ 2

เวลา

- 06.00 น. ทำบุญตักบาตรร่วมกับเจ้าของบ้าน
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า ที่บ้านพักร่วมกับเจ้าของบ้าน
- 08.00 น. รวมกันที่ศูนย์ซื้อของฝากของที่ระลึก
- 10.00 น. กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้สึก
- 11.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุปและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 500 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 400 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เบอร์ติดต่อประสานงาน

1. คุณพ่อถวัลย์ ผิวขำ 087-2301599
2. คุณแม่หงส์สุดา ผิวขำ 081-0474218

4.4.2.16 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไท

ภาพที่ 4.18 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทนี้คณะวิจัยนำเสนอผลสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์
 2. เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
 3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
 4. เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์
- เนื้อหาในบทนี้ ประกอบด้วย

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

จากข้างต้น รายละเอียดดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

5.1.1.1 ไทดำ

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ จังหวัดเลย ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูล ศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยวใกล้กับศูนย์วัฒนธรรมไทดำ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอเชียงคาน ประมาณ 33 กม. ถึงบ้านแสนสำราญ แยกแล้วเลี้ยวขวา ตรงไปอีกประมาณ 5 กม. เลี้ยวซ้ายตรงบ้านหินตั้ง (มีป้ายบอกว่าเทศบาลตำบลเขาแก้ว) ตรงมาอีก ประมาณ 3 กม. พอถึงสามแยกบ้านนาป่าหนาดเลี้ยวซ้าย ประมาณ 1 กม. ถึงศูนย์วัฒนธรรมไทดำ อยู่ซ้ายมือ 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำตุ้มนก-ตุ้มหนู นั่งรถอีแต่น เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรม หอเจ้าบ้าน วิถีชีวิตของชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง แต่ขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่ง

อำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีการจัดการด้านความปลอดภัยโดยแบ่งเวรยามรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ

5.1.1.2 พวน

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน จังหวัดหนองคายใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยวภายในวัดธรรมเจดีย์ แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 20 คน และยังขาดการจัดการในด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากถนนมิตรภาพอุดรธานี-หนองคาย เลี้ยวซ้ายตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 ระยะทาง 42 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งของอำเภอศรีเชียงใหม่ เดินทางต่อไปยังเส้นทางอำเภอศรีเชียงใหม่ - สังคม ประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งตำบลบ้านหม้อ 3) ด้านสิ่งดึงดูด วัดอรัญบรรพต ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จุดผ่อนปรนไทย-ลาวตำบลบ้านหม้อ หมู่บ้านโฮ่ทอปเพื่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมของชาวไทพวนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ เช่น การแต่งกาย ประเพณีต่างๆ อาหารการกิน เช่น แจ่มมะเขือ ปลาต้ม สับปะรดกวน ชาวไทพวนจะเน้นอาชีพเกษตรกรรม มีความขยัน แต่ด้วยยุคสมัยเปลี่ยนไปชาวไทพวนจึงประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับราชการครู ค้าขาย เป็นต้น จุดชมวิวดอนชิงชูของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นสถานที่กำลังปรับปรุงเพื่อสร้างสปอร์ตคอมเพล็กซ์ ของเมืองหลวง เวียงจันทน์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต สวนพืช เศรษฐกิจพอเพียง เช่น มะเขือเทศ ข้าวโพด พริก พระพินาศใหญ่ที่สุดในประเทศไทย 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ.ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.3 แสก

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่

ของกลุ่มชาติ สรุปได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ แต่ยังคงมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เดินทางโดยรถยนต์สายนครพนม - ท่าอุเทน ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ วัดมงคลบุรีศักดิ์คาราม ศูนย์วัฒนธรรมไทยแสก ศาลเจ้าพ่อองค์อยู่ ศูนย์หัตถกรรมหมู่บ้านท่ากุ่ม (หมวกงอบ) 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังคงขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.4 กะเลิง

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังคงต้องการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ถึงสระบุรี บริเวณกิโลเมตรที่ 107 แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ทางหลวงหมายเลข 213 แล้วแยกขวาเข้าสู่จังหวัดกาฬสินธุ์ และผ่านจังหวัดสกลนคร ตรงเข้าสู่จังหวัดนครพนม ตามทางหลวงหมายเลข 22 รวมระยะทางประมาณ 740 กิโลเมตรและเดินทางต่อไปยัง ต.หนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม อีกประมาณ 30 กม. 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่แต่ยังคงขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.5 ข้า

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทข้า จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังต้องการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกจากจังหวัดนครพนม การเดินทางเข้าสู่ตำบล เข้าได้ 2 ทาง- เข้าทาง อ.ชะอี จ.มุกดาหาร และ อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์-เข้าทาง อ.เมือง จ.มุกดาหาร และ อ.นาแก จ.นครพนม 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ วัดโคกสว่าง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์ ศูนย์ทอผ้าของชุมชน ศูนย์จักสานของชุมชน 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.6 ญ้อ

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อ จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ แต่ยังต้องการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกที่ตั้ง วัดคามวาสี บ้านโพธิ์ หมู่ 8 ตำบลโนนตาล อำเภอนายูง จังหวัดนครพนม ห่างจาก อ.เมือง ประมาณ 28 กม. โดยใช้เส้นทางเดินทางผ่าน อำเภอนายูงสามารถไปยังอำเภอนายูง 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ บ่อเกลือสินเธาว์ (เกลือซึ่ทา) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา พระธาตุโนนตาล กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทย้อประยุกต์) การฟ้อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทย้อ 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้าน

ความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.7 โส้

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ จังหวัดนครพนม ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชน แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากกว่านี้ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกจากจังหวัดนครพนม สามารถใช้เส้นทางสายนครพนมท่าอุเทน ระยะทาง 27 กิโลเมตร ก่อนถึงท่าอุเทน 3 กิโลเมตรให้เลี้ยวซ้ายไปถนนสายท่าอุเทน โพนสวรรค์ ประมาณ 20 กิโลเมตรและวิ่งผ่านอำเภอโพนสวรรค์ ไปถนนสายโพนสวรรค์ กุสุมาลย์ ประมาณ 3 กิโลเมตรก็เข้าสู่ตำบลโพนจาน 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า สวนสมุนไพรท้องถิ่น พระธาตุจำปา ศูนย์วัฒนธรรมไทโส้ วัดศรีสว่างบ้านกลางจาน วัดศรีบุญเรืองบ้านด้าย วัดโนนสะอาดบ้านกุดตะกั่ว 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ แต่ยังคงขาดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงขาดเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.1.8 ผู้ไทย

จากการสำรวจศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดมุกดาหาร ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและใช้การ Check-List ศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และด้านการตลาด และรวบรวมข้อมูลศักยภาพเบื้องต้นของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปลงได้ว่า 1) ด้านที่พัก ไม่มีการสร้างที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน โดยการจัดการในด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้านในชุมชนแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชนมีการจัดอบรมให้ความรู้และศึกษาดูงานอยู่เป็นประจำ 2) ด้านการคมนาคม สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก บ้านภู อยู่ห่างจากว่าการอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด

มุกดาหาร 57 กิโลเมตร ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (สายหนองสูง – นิคมคำสร้อย) จากนิคมคำสร้อยระยะทาง 29 กิโลเมตร 4) ด้านกิจกรรม เยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ มีกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 6 ฐานประกอบด้วย ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่ายฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้ ฐานที่ 3 ฐานประหยัด ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ฐานที่ 6 ฐานเอื้ออาทรย์ แต่ยังคงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ ร้านค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน เป็นต้น 6) ด้านความปลอดภัย มีระบบรักษาความปลอดภัย ชรบ. ภายในชุมชน 7) ด้านสุขอนามัย ควรได้รับการพัฒนาให้รู้ในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น 8) ด้านการตลาด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ แต่ยังคงเรื่องของการกำหนดการนำเที่ยวภายในชุมชนทั้งแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

5.1.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยอนาคตภาพจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการวิจัยเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้องค์ประกอบในการนำไปพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

ตัวบ่งชี้ของแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

5.1.2.1 การบริการอย่างสร้างสรรค์

A2 ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความเป็นสากล

A3 ควรมีการพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้คอยบริการ เช่น โรงแรม

รีสอร์ท จุดกางเต็นท์

E1 ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด

E2 เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด

5.1.2.2 กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์

A1 ชาวบ้านควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์

B3 จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

C1 ควรดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่น

C2 ควรดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

D1 ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ

D2 จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

5.1.2.3 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

I4 ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง

I6 ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้

H1 ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House

H2 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ทวีวี วิทยุ

H3 ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา

5.1.2.4 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

E6 เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยวประสานงาน

F1 จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย

F2 ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในชุมชน

F3 สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว

G4 ห้องสุขาต้องสะอาด นำใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยว

J1 นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

J2 นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ของชาติพันธุ์นั้นๆ

J3 ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ

5.1.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

5.1.3.1 ไทดำ

เส้นทางที่ 1 การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เดินทางจากตัวเมืองจังหวัดเลยไป อำเภอเชียงคาน ประมาณ 33 กม. ถึงบ้านแสนสำราญเจอแยกเลี้ยวขวาตรงไปอีกประมาณ 5 กม. เลี้ยวซ้ายตรงบ้านหินตั้ง (มีป้ายบอกเทศบาลเขาแก้ว) ตรงมาอีก 3 กม. พอถึงสามแยกบ้านนาป่าหนาดเลี้ยวซ้าย ประมาณ 1 กม. ถึงศูนย์วัฒนธรรมไทดำ

5.1.3.2 ภูไท

เส้นทางที่ 2 การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ภูไท บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร บ้านภู อยู่ห่างจากการอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 57 กิโลเมตร ถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (สายหนองสูง – นิคมคำสร้อย) จากนิคมคำสร้อยระยะทาง 29 กิโลเมตร

5.1.3.3 ไทพวน

เส้นทางที่ 3 จากถนนมิตรภาพอุดรธานี-หนองคาย เลี้ยวซ้ายตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 211 ระยะทาง 42 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งของอำเภอศรีเชียงใหม่ เดินทางต่อไปยังเส้นทางอำเภอศรีเชียงใหม่ - สังคม ประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงที่ตั้งตำบลบ้านหม้อ

5.1.3.4 ไทโส้

เส้นทางที่ 4 จากจังหวัดนครพนม สามารถใช้เส้นทางสายนครพนมท่าอุเทน ระยะทาง 27 กิโลเมตร ก่อนถึงท่าอุเทน 3 กิโลเมตรให้เลี้ยวซ้ายไปถนนสายท่าอุเทน โพนสวรรค์ ประมาณ 20 กิโลเมตรและวิ่งผ่านอำเภอโพนสวรรค์ ไปถนนสายโพนสวรรค์ กุสุมาลย์ ประมาณ 3 กิโลเมตรก็เข้าสู่ตำบลโพนจาน

5.1.3.5 ไทแสก

เส้นทางที่ 5 เดินทางโดยรถยนต์สายนครพนม - ท่าอุเทน ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร ตั้งอยู่ที่ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม

5.1.3.6 ไทข้า

เส้นทางที่ 6 การเดินทางเข้าสู่ตำบลดงหลวง เข้าได้ 2 ทาง เข้าทาง อ.ชะอี จ.มุกดาหาร และอ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เข้าทาง อ.เมือง จ.มุกดาหาร และ อ.นาแก จ.นครพนม

5.1.3.7 ไทกะเลิง

เส้นทางที่ 7 จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ถึงสระบุรี บริเวณ กิโลเมตรที่ 107 แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ทางหลวงหมายเลข 213 แล้วแยกขวาเข้าสู่จังหวัดกาฬสินธุ์และผ่านจังหวัดสกลนคร ตรงเข้าสู่จังหวัดนครพนม ตามทางหลวงหมายเลข 22 รวมระยะทางประมาณ 740 กิโลเมตรและเดินทางต่อไปยัง ต.หนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม อีกประมาณ 30 กม.

5.1.3.8 ไทย้อ

เส้นทางที่ 8 ที่ตั้ง วัดคามวาสี บ้านโพน หมู่ 8 ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ห่างจาก อ.เมือง ประมาณ 28 กม. โดยใช้เส้นทางเดินทางผ่าน ตำบลอาจสามารถไปยัง อำเภอท่าอุเทน

5.1.4 วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อพัฒนาศักยภาพวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

5.1.4.1 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ 1 วัน

เวลา

08.00 น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการปัสัญลักษณ์หัวใจไทดำพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำการละเล่นพื้นบ้าน(มะกอน)พร้อมรับประทานอาหารว่าง
09.00 น.	ฟังบรรยายและกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว
10.00 น.	เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมกิจกรรมการทำตุ้มนก-ตุ้มหนูและกิจกรรมอื่นๆ

- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทดำ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทดำ เช่น ลาบ มะเขือ จูบผัก เป็นต้น
- 13.30 น. นั่งรถอีแต่นเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรม หอเจ้าบ้าน วิถีชีวิตของชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- 16.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุป ณ พิพิธภัณฑ์ชื่อของฝากของที่ระลึกและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 550 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 450 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.2 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทพวน 1 วัน

เวลา

- 09.00 น. ต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวการแสดงชุด “ไทพวนม่วนซื่น”
- 09.30 – 10.30 น. ออกเดินทางสู่วัดอรัญบรรพต ชม พิพิธภัณฑ์และเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและกราบนมัสการรูปเหมือนหลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เกจิอาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มากมาย มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา (รับประทานอาหารว่างที่วัด)
- 10.30 – 11.00 น. ออกเดินทางสู่จุดผ่นปรนไทย-ลาว พร้อมชมพระพิฆเนศ (ไม้ตะเคียน) และชมการขนส่งสินค้าแบบวิถีชาวบ้าน
- 11.00 – 12.00 น. เดินชมทัศนียภาพริมโขงบริเวณดอนชิงชู พร้อมฟังประวัติหมู่บ้านและร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เช่น แจ่มมะเขือเทศ นึ่งปลา เป็นต้นและร่วมกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด เช่น สับปะรดกวน ลูกหยีสับปะรด เป็นต้น
- 12.00 – 14.00 น. รับประทานอาหารจากฝีมือนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้านพร้อมชมการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทพวน
- 14.00 – 15.00 น. เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชาวดำบลบ้านหม้อ อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
- 15.00 – 16.00 น. เดินทางเข้าชมไร่สับปะรด สินค้าเกษตรขึ้นชื่อของ ตำบลบ้านหม้อ
- 16.00 – 17.00 น. ของฝากของที่ระลึกจากชาวบ้านพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ ราคา 350 บาท ต่อคน กรณีมาเป็นกรุ๊ปราคา 300 บาทต่อคน

5.1.4.3 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ตั้งแถว ต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยพวงมาลัยหรือดอกไม้ ผ้าเย็น พร้อมพ่อนเชิง
ต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 09.00 น. นำนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์การเล่นพื้นบ้าน
กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้
- เล่นหมากกระแต้
 - เดินขาโกกเถก
 - การเล่นเกมโป (เดินกะลามะพร้าว)
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า
- 11.00 น. เดินทางเข้าชมสวนสมุนไพรท้องถิ่น ดื่มน้ำสมุนไพรที่วัดป่าหนองกุง
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโนนทรายพร้อมร่วมทำกิจกรรมการ ท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทโส้ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทโส้
- 13.30 น. ออกเดินทางสู่ อำเภอโนนสวรรค์นัมสการพระธาตุจำปา
- 14.30 น. ออกเดินทางสู่บ้านนาหัวก่อ พร้อมพายเรือชมทัศนียภาพรอบบ่อใหญ่
- 15.30 น. เดินทางสู่ศูนย์วัฒนธรรมไทโส้ พร้อมทั้งซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน
- 16.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 699 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 599 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.4 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อ 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการพ่อนและการแห่ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของ ชาวไทย้อ
- 09.00 น. เข้ากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย้อพร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การเล่นเกมพื้นบ้านขาโกกเถก
 - การเล่นเกมพื้นบ้านวิ่งกระโป
 - การเล่นเกมพื้นบ้านยิงฝาแอบ
- 10.00 น. เดินทางไปชมบ่อเกลือสินเทา (เกลือชี้ทา) เข้าร่วมกิจกรรมการต้มเกลือสินเทา
- 11.00 น. ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทย้อ โดยการประกอบอาหาร
ประจำของชนเผ่าไทย้อ เช่น หมกจ๊ก ปิ้งอั่วปลา แจ่วป่น เป็นต้น

- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง ตำบลโนนตาล เช่น ครก แจกัน ไห
- 14.30 น. เดินทางเข้าชมสักการพระธาตุโนนตาล ซึ่งเป็นโบราณสถานประจำตำบลโนนตาล
- 15.00 น. ชมวิถีชีวิตชาวไทยอ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจากไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทยอประยุกต์)
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมส่งนักท่องเที่ยวที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยอ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.5 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสก 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว หน้าวัดมงคลบุรีศักดิ์ดาราม พร้อมดอกไม้หรือพวงมาลัย
- 09.00 น. เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกชมการแสดง แสกเต้นสากและเข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก พร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด
- การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า
 - การละเล่นพื้นบ้านชาโถกเถก
 - การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว
- 11.00 น. เดินทางไปยังศาลเจ้าพ่อองค์อยู่
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทแสก โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสวด) ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น
- 13.30 น. ลงเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงในการหาปลา
- 14.30 น. เดินทางไปยังสะพานมิตรภาพ แห่งที่ 3 ชมวิถีชีวิตตลาดอินโดจีน
- 16.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมการทำตุ๊กตาไทแสก
- 16.30 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 999บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 899 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.6 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทพำ 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวหน้าวัดโคกสว่างพร้อมด้วยดอกไม้ประดิษฐ์และขบวนแห่กลองยาว
- 09.00 น. ทำพิธีสู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพร
ต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทพำ
- การละเล่นหมุนลูกข่าง
 - การละเล่นหมากเก็บ
- 10.00 น. เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ทอผ้าของชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดโคกสว่างพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทพำ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทพำเช่น หมอนน้อยย่านาง อั่วกบ เป็นต้น และชมการแสดง ฟ้อนผีหมอ รำวงสามัคคี
- 13.30 น. เดินทางชมวิถีชุมชนรอบหมู่บ้านโดย รถอีแต๋น พร้อมชมสวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์
- 15.00 น. เดินทางเข้าสู่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชมการเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองหรือหมูก๊
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.7 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ตลาด น.ส.ร. (หนองสังข์ราชบำรุง) โดยการฟ้อนกองตุ้มแบบอิสระ พร้อมพวงมาลัยและกล่าวต้อนรับที่วัดสระพังทองหนองสังข์
- 09.00 น. ทำพิธี (เ็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพร
ต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
- การละเล่นเต้นบักกะโลก
 - การละเล่นเต้นเครือไม้
 - การละเล่นบักอี
- 10.00 น. เข้าร่วมกิจกรรมสืบชะตาต่ออายุ
- 10.30 น. ชมศูนย์ศิลปวัฒนธรรมไทกะเลิง

- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่วัดสระพังทองหนองสรวงพร้อมร่วมทำกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไท่ข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไท
ข่าเช่น อั่วกบและแกงไก่ใส่หอย เป็นต้น
- 13.30 น. เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมการพายเรือแข่งพร้อมชมภูมิทัศน์รอบหนองน้ำประจำหมู่บ้าน
- 14.30 น. เดินทางสู่พระธาตุศรีคุณไหว้พระประจำวันเกิดวันพุธ
- 15.30 น. เข้าชมและร่วมกิจกรรมการทอดผ้าอุ้มคราม
- 16.00 น. ซื้อของฝากของที่ระลึกพร้อมส่งนักท่องเที่ยวโดยกลอนสรภัญญะและเดินทางกลับโดย
สวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 599 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 499 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.1.4.8 กำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไท 1 วัน

เวลา

- 08.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมฟังบรรยายสรุปที่ศูนย์เรียนรู้
- 09.00 น. ชมกิจกรรมวิถีสังคม ความเป็นอยู่ในเรื่องของวิถีเศรษฐกิจชุมชน
- 10.00 น. เดินทางเข้าเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ฐาน
- ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย
- ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้
- ฐานที่ 3 ฐานประหยัด
- ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นสะบ้า)
 - การละเล่นหมากเก็บ
 - การละเล่นชาโกลก
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ร่วมกับชาวภูไท โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าภูไท เช่น อ่อมหอยใส่ไก่
แจ่วซุ่มภูไท เป็นต้น
- 13.30 น. เดินทางเข้าสู่กิจกรรมบ้านที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 14.30 น. เข้าร่วมกิจกรรมฐานที่ 6 ฐานเอื้ออารีย์
- 15.00 น. กิจกรรมเกษตรพอเพียงและซื้อของฝากของที่ระลึก
- 16.00 น. ส่งคณะทัวร์โดยการบรรยายสรุปและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. ราคา ต่อท่าน 300 บาท ราคาต่อ 20 ท่านขึ้นไป 250 บาท
2. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น อากาศ เป็นต้น
3. ราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

5.2 การบูรณาการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

โปรแกรมนำเที่ยว

การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง 8กลุ่มชาติพันธุ์

4 วัน 3 คืน

จังหวัดเลย-จังหวัดหนองคาย-จังหวัดนครพนม-จังหวัดมุกดาหาร

วันที่ 1

08.00 - 09.00 น.	เดินทางถึงกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทดำ บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการปักสัญลักษณ์หัวใจไทดำพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำการละเล่นพื้นบ้าน (มะกอน) พร้อมรับประทานอาหารว่าง
09.00 - 10.00 น.	ฟังบรรยายและกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว
10.00 - 11.00 น.	เยี่ยมชมบ้านพิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมกิจกรรมการทำตุ๋มนก-ตุ๋มหนูและกิจกรรมอื่นๆ
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทดำ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทดำ เช่น ลาบมะเขือ จูบผัก เป็นต้น
13.00 - 14.30 น.	ออกเดินทางไปยังจังหวัดหนองคายต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวการแสดงชุด “ไทยพวน ม่วนซื่น”
14.30 - 15.30 น.	ออกเดินทางสู่วัดอรุณบรรพต ชม พิพิธภัณฑ์และเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและกราบนมัสการรูปเหมือนหลวงปู่เหรียญ วรลาโภ เกจิอาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มากมาย มีชื่อเสียงด้านวิปัสสนา (รับประทานอาหารว่างที่วัด)
15.30 - 16.00 น.	ออกเดินทางสู่จุดผ่อนปรนไทย-ลาว พร้อมชมพระพินาศ (ไม้ตะเคียน) และชมการขนส่งสินค้าแบบวิถีชาวบ้าน
16.30 - 18.00 น.	เดินชมทัศนียภาพริมโขงบริเวณดอนชิงชู พร้อมฟังประวัติหมู่บ้านและร่วมกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด เช่น สับปะรดกวน ลูกหยีสับปะรด เป็นต้น
18.00 - 20.00 น.	รับประทานอาหารจากฝีมือนักท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้านและร่วมทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การประกอบอาหารที่ขึ้นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน เช่น แก้วมะเขือเทศ นึ่งปลา เป็นต้นพร้อมชมการแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยพวน
20.00 - 21.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย ณ โฮมสเตย์บ้านไทยพวน

วันที่ 2

06.00 - 07.00 น.	ทำบุญตักบาตรข้าวเหนียว พร้อมรับประทานอาหารเช้า
08.00 - 10.00 น.	ออกเดินทางไปยังจังหวัดนครพนม
10.30 - 11.00 น.	ตั้งแถว ต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยพวงมาลัยหรือดอกไม้ ผ้าเย็น พร้อมพ่อนช้าง ต้อนรับนักท่องเที่ยว นำนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การละเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้ - เล่นหมากระด้าง - เดินขาโลกแตก - การละเล่นเดินกะโป้ (เดินกะลามะพร้าว)
11.00 - 11.30 น.	เดินทางเข้าชมศูนย์หัตถกรรมจักสานและกลุ่มทอผ้า
11.00 - 12.00 น.	เดินทางเข้าชมสวนสมุนไพรท้องถิ่น ดื่มน้ำสมุนไพรที่วัดป่าหนองกุ้ง
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ที่วัดโนนทรายพร้อมร่วมทำกิจกรรมการ ท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทโส้ โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทโส้
13.00 - 14.00 น.	ออกเดินทางไปยังอำเภอท่าอุเทนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิง สร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการพ่อนและการแห่ ดอกไม้วัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวไทยย้อ
14.00 - 15.00 น.	เข้ากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อพร้อม รับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด - การละเล่นพื้นบ้านขาโลกแตก - การละเล่นพื้นบ้านวิ่งกระโป้ - การละเล่นพื้นบ้านยิงฝ่าแอบ
15.30 - 16.00 น.	เดินทางเข้านมัสการพระธาตุโนนตาล ซึ่งเป็นโบราณสถานประจำตำบลโนนตาล
16.00 - 16.30 น.	เดินทางไปชมบ่อเกลือสินเธาว์ (เกลือข้าทา) เข้าร่วมกิจกรรมการต้มเกลือสินเธาว์
17.00 - 18.00 น.	เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง ตำบลโนนตาล เช่น ครก แจกัน ไหและขมิ้นชีวิตชาวไทยย้อ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ทอจาก ไหมประดิษฐ์ (ชุดประจำกลุ่มไทยย้อประยุกต์)
18.00 - 20.00 น.	ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทยย้อ โดยการประกอบ อาหารประจำของชนเผ่าไทยย้อ เช่น หมกจ๊ก ปิ้งอั่วปลา แจ่วป่น เป็นต้น

วันที่ 3

06.30 - 07.00 น.	ทำบุญตักบาตรข้าวต้มมัด พร้อมรับประทานอาหารเช้า
08.00 - 09.00 น.	ออกเดินทางไปยังกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าไทแสก
09.00 - 10.00 น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยว หน้าวัดมงคลบุรีศรีศักดิ์ดาราม พร้อมดอกไม้หรือพวงมาลัย
10.00 - 11.00 น.	เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทยแสกชมการแสดง แสกเต้นสากและเข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก พร้อมรับประทานอาหารว่าง น้ำสมุนไพร-ข้าวต้มมัด - การละเล่นพื้นบ้านสะบ้า - การละเล่นพื้นบ้านชาโกละเกก - การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งกะลามะพร้าว
11.00 - 12.00 น.	เดินทางไปยังศาลเจ้าพ่อองค์อยู่ และลงเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงในการหาปลา
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทแสกร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทแสก โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทแสก เช่น เมี่ยงไทแสก (เมี่ยงตาสวด) ปลาจุ่ม ปลาเผาเผา เป็นต้น
13.00 - 14.00 น.	ออกเดินทางไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า
14.00 - 15.00 น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยวหน้าวัดโคกสว่างพร้อมด้วยดอกไม้ประดิษฐ์และขบวนแห่กลองยาวทำพิธีสู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัดและน้ำสมุนไพรต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า - การละเล่นหมุ่นลูกข่าง - การละเล่นหมากเก็บ
15.00 - 16.00 น.	เดินทางเข้าชมและร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ทอผ้าของชุมชน
17.00 - 18.00 น.	เดินทางชมวิถีชุมชนรอบหมู่บ้านโดย รถอีแต่น พร้อมชมสวนดอกไม้ เช่น ดอกดาวกระจาย ดอกชันเวียร์
18.00 - 20.00 น.	รับประทานอาหารเย็นที่วัดโคกสว่างพร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่า เช่น หมอน้อยย่านาง อั่วกบ เป็นต้น และชมการแสดง ฟ้อนผีหมอ รำวงสามัคคี
20.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัยที่โฮมสเตย์ในชุมชน

วันที่ 4

06.30 - 07.00 น.	ทำบุญตักบาตรข้าวเหนียว พร้อมรับประทานอาหารเช้า
08.00 - 09.00 น.	ออกเดินทางไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
09.00 - 10.00 น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ตลาด น.ส.ร. (หนองสังข์ราชบารุง) โดยการพ่อนกต้อมแบบอิสระ พร้อมพวงมาลัยและกล่าวต้อนรับที่วัดสระพังทองหนองสังข์
10.00 - 11.00 น.	ทำพิธี (เ็น)สู่ขวัญนักท่องเที่ยวที่ศาลาการเปรียญพร้อมอาหารว่าง ข้าวต้มมัด และน้ำสมุนไพร ต่างๆ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง - การละเล่นเต้นบักกะโลก - การละเล่นเต้นเครือไม้ - การละเล่นบักอี
11.00 - 12.00 น.	เข้าร่วมกิจกรรมสืบชะตาต่ออายุ
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันที่วัดสระพังทองหนองสังข์พร้อมร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวไทข่า โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าไทข่าเช่น อั่วกบและแกงไก่ใส่หอย เป็นต้น
13.00 - 15.00 น.	ออกเดินทางไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท
15.00 - 16.00 น.	ต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมฟังบรรยายสรุปที่ศูนย์เรียนรู้ชมกิจกรรมวิถีสังคมความเป็นอยู่ในเรื่องของวิถีเศรษฐกิจชุมชน
16.00 - 17.00 น.	เดินทางเข้าเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6 ฐาน - ฐานที่ 1 ฐานลดรายจ่าย ฐานที่ 2 ฐานเพิ่มรายได้ - ฐานที่ 3 ฐานประหยัด - ฐานที่ 4 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - การละเล่นดินมะบ้า (การละเล่นสะบ้า) - การละเล่นหมากเก็บ - การละเล่นชาโถกเถก - ฐานที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ฐานที่ 6 ฐานเอื้ออาเรีย
18.00 - 19.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันที่ศูนย์เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชาวภูไท โดยการประกอบอาหารประจำของชนเผ่าภูไท เช่น อ่อมหอยใส่ไก่ แจ่วซ้อมภูไท เป็นต้น
19.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ

1. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพต่างๆ เช่น ความต้องการของนักท่องเที่ยว อากาศ วัน-เวลา เป็นต้น

5.3 อภิปรายผลวิจัย

จากผลสรุปการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ 1 ประเด็นดังนี้

5.3.1 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงควรมีองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาดังนี้

การบริการอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความเป็นสากลควรมีการพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้อยู่บริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์ ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสดเรียงของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด

กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ชาวบ้านควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ควรดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ท้องถิ่นควรดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การประกอบอาหารท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ทวีต วิทยู ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยวประสานงาน จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในชุมชน สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว ห้องสุขาต้องสะอาด น่าใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Richards and Wilson, 2006) จัดประเภทของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ไว้ 3 ชนิด คือ 1) creative spectacles ปรากฏการณ์ความคิดสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมชุมชน 2) creative spaces พื้นที่ความคิดสร้างสรรค์ เช่น การมีส่วนร่วม การบริการ และ 3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) สร้างสรรค์ เช่น ประสบการณ์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และองค์ประกอบหรือคุณลักษณะของการท่องเที่ยว (Richards, 2010 อ้างถึงใน ภัณณิ แก้วสง่า และ นิศาชล จำนงศรี, 2555)

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงในครั้งนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติให้ได้รับประสบการณ์มากที่สุดคือกิจกรรม การประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

และพัฒนาโปรแกรมนำเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม สอดคล้องกับ (Richards, 2011) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จากการเน้นที่มรดกที่จับต้องได้เปลี่ยนไปเน้นที่มรดกที่จับต้องไม่ได้ หรือวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวกับกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เมืองสร้างสรรค์ และกลุ่มคนเชิงสร้างสรรค์ (creative industries, creative cities, and creative class) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นทางออกสำหรับการท่องเที่ยวมวลชนที่เน้นการผลิตใหม่ (re-production of mass cultural tourism) เปลี่ยนไปเน้นที่ความยืดหยุ่นและประสบการณ์จริง (authentic experiences) จากการร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งใหม่ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่ให้การท่องเที่ยว (Richards, 2010 อ้างถึงใน ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี, 2555) ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 6 ประการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว 2) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว” 3) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ 4) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน 5) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น 6) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว (ณัฐินี ทองดี และแพรวพะยอม พัวเจริญ, 2554) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดของสมองโดยเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่มีอยู่ เป็นสิ่งที่แปลกและแตกต่างจากเดิม โดยมีพัฒนาการให้ออกมาในรูปแบบใหม่ๆ โดยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องรู้จักกับสิ่งที่เราต้องการพัฒนาและเข้าใจตนเองถึงความรู้ของตนเองที่มีอยู่หลังจากนั้นจะต้องรู้จักใช้การคิดเทียบเคียงกับสิ่งที่มีอยู่ตามความเป็นจริง และฝึกจินตนาการถึงความเป็นไปได้ของทรัพยากรหรือสิ่งที่เราต้องการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะต้องมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากกระบวนการปฏิบัติการวิจัย ทำให้ได้ผลการวิจัยและองค์ความรู้ที่ค้นพบ ผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นที่สำคัญเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.4.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง

5.4.1.2 ภาครัฐควรต่อยอดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากงานวิจัย โดยจัดสรรบุคลากรที่เกี่ยวข้องอุทิศตนและเวลาดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

5.4.1.3 นโยบายวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มจากการสั่งการแบบข้างล่างสู่ข้างบน (Bottom up) เนื่องจากชุมชนมีสำนึกร่วมของชาติพันธุ์ที่เหนียวแน่นและชัดเจน

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.4.3.1 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงควรเพิ่มกิจกรรมอื่นๆเข้าไปให้มากกว่านี้

5.4.3.2 มีการสร้างจุดยืนภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

5.4.3.3 การศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เดียวกันในดินแดนไทย – ลาว เพื่อเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขงในอาเซียน

5.4.3.4 เพิ่มกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

บรรณานุกรม

- กฤตภัค ทองสุพิมพ์. (2553). การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปสุกรในเขตเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ มหบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ญาณิ ศรีมณี.(2553). เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. สำนักงานยุทธศาสตร์การพาณิชย์.
- ณัฐินี ทองดีและแพรวาโพยม พัวเจริญ. (2554). การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 1,กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- บจก. อินฟอร์เมชั่น โพรไวเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์. (2556). รายงานการศึกษาแบบสมบูรณ์ โครงการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (พิมพ์ครั้งที่ 1), กรุงเทพฯ:ศูนย์วิชาการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญทวี สอสัมพันธ์และคณะ. (2555). พัฒนาการของการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง สปป.ลาวและผลกระทบต่อชุมชน.ชุมชนท้องถิ่น ฐานรากการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน,การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ประจำปี 2555.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11. [ออนไลน์] เมื่อ 10 เมษายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- พจนา สานศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
- ภัณณิ แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี. (2555).การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย.สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วัฒนธรรม. [ออนไลน์] เมื่อ 10 เมษายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiwisdom.org>.
- วิมล จิโรจพันธ์และคณะ. (2551). มรดกทางวัฒนธรรม: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วันสาธ ศรีสวรรณ. (2553). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2549). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- สินธุ์ สโรบลและอุดร วงษ์ทับทิม. (2546). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: วนิดา เพรส.
- สุจิตรา พันธุ์ไธและคณะ. (2550). ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2556) **ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก**. ภาควิชาศิลปาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). **การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2552**. ค้นเมื่อ 15 กันยายน 2554, จาก <http://www.tourism.go.th>.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). **การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบทอย่างยั่งยืน**. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวชนบท ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคารสมาคม พัฒนาประชากร และชุมชน กรุงเทพมหานคร. 26-28 กันยายน. (อัดสำเนา).
- อรรถนัย นิตยาชิต. (2549). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำพองในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุชา ชำนาญคิดและคณะ. (2557). **การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงาน (วช.) สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อุดม บัวศรี (2538) **การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง.วารสารศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- อุตสาหกรรมสร้างสรรค์. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 เมษายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://guru.thaibizcenter.com>.
- อุไรวรรณ สุภานิตย์และศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล. (2554). **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณี ศึกษา “โหนด นา เล” อำเภอสีหิงพระ จังหวัดยะลา**. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- Bollen, K. A. *Structural Equations with Latent Variables*. John Wiley & Sons, Inc. NY, 1989.
- Byrd, E. T. , Cardemas, D. A. , and Greenwood, J. B. (2008) . Factors of stakeholder understanding of tourism: the case of Eastern North Carolina, **Tourism and Hospitality Research**, 8(3), 192-204.
- Country style, (2553). **Community Tourism: Principles**. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2553. จาก <http://www.countrystylecommunitytourism.com/community-tourism.htm>
- Clifton, J. and Benson, A. (2006). Planning for sustainable ecotourism: the case for research ecotourism in developing country destinations, **Journal of Sustainable Tourism**, 14(3), 238-254.
- Harrison, R. L. , and Reilly, T.M. (2011) . Mixed methods designs in marketing research, **Qualitative Market Research: An international Journal**. 14(1): 7-26.
- Jessica Sherman, (2007). **Honduras: Promoting Community-Based Tourism**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2553. จาก <http://www.greengrants.org/pdf/Hondurasecotourism>
- Novelli, Marina, Birte Schmitz, and Trisha Spencer. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. **Tourism Management**, 27, 1141-1152.

- Pine, J., and Gilmore, J. (1998). Welcome to the experience economy. **Harvard Business Review**. 97-105.
- Richards, G., and Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture?. **Tourism Management**. 27: 1408-1413.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: the state of the art. **Annals of Tourism Research**. 38(4): 1225-1253.
- Shikida, a, Yoda, M., Kino, A., and Morishige, M. (2010). Tourism relationship model and intermediary for sustainable tourism management: case study of the Kiritappu Wetland Trust in Hamanaka, Kokkaido, **Tourism and Hospitality Research**, 10(2), 105-115.
- Tashakkori, A., and Teddlie, C. (2010). **Mixed methods in Social and Behavioral Research**. 2nd ed. Singapore: Sage Publications.
- Wurzbarger, R.; Ageson, T.; Pattakos, A. & Pratt, S. (Eds.) (2010). Creative tourism. A global conversation. Santa Fe: Sunstone Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัยอนาคต (EDFR ครั้งที่ 2)

แบบสอบถามการวิจัยอนาคต (EDFR ครั้งที่ 2)
การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นจากผลการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรม และการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบริบท การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินแนวโน้มความเป็นไปได้ในแต่ละแนวโน้มว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งแนวโน้มดังกล่าว พึงประสงค์ หรือ ไม่พึงประสงค์และหาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในการนำไปพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
2. แนวโน้มของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านในช่องว่าง

1. อายุ [] 1.) 21-30 ปี [] 2.) 31-40 ปี [] 3.) 41-50 ปี [] 4.) 51-60 ปี [] 5.) 60 ปีขึ้นไป
2. วุฒิการศึกษา [] 1.) ปริญญาตรีสาขา.....
 [] 2.) ปริญญาโทสาขา.....
 [] 3.) ปริญญาเอกสาขา.....
 [] 4.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. อาชีพ.....ความเชี่ยวชาญ.....
4. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 แนวโน้มการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

คำชี้แจง 2.1ขอให้ท่านประเมิน ความเป็นไปได้ของแต่ละแนวโน้ม และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตัวเลือกที่ตรงกับระดับการประเมินของท่าน โดยให้น้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อย
- 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงปานกลาง
- 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมาก
- 5 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมากที่สุด

[illegible]

ด้านที่ 2 ด้านประสบการณ์และทักษะที่ได้รับ จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	แนวโน้มที่จะ เกิดขึ้น หรือเป็นจริง (เลือกได้ 1 ช่อง)					ภาพอนาคต (เลือกได้ 1 ช่อง)		เหตุผล ถ้ามี	คำตอบ เดิมของ ท่าน
	1	2	3	4	5	พึง ประสงค์	ไม่พึง ประสงค์		
1. ชุมชน									
1.1 ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการสื่อสาร ติดต่อประสานงาน									
1.2 ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการบริการ การท่องเที่ยว									
1.3 ชุมชนจะได้รับทักษะการพัฒนาผลผลิต แปรรูป สิ่งต่างๆที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน									
1.4 ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าใน ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง									
1.5 เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายใต้ความ ยั่งยืน									
1.6 ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถ พึ่งพาตนเองได้									
2. นักท่องเที่ยว									
2.1 นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความ สนุก เพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิง สร้างสรรค์ เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การ ลงมือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชุมชน									
2.2 นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการ อนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติ พันธุ์นั้นๆ									
2.3 ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ									
2.4 นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวปี การท่องเที่ยววิถีไทย									

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ทีมวิจัย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถาม
การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นจากผลการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรมและค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบริบท การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง โดยมีวัตถุประสงค์ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขงโดยแบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
2. แนวโน้มของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านในช่องว่าง

1. เพศ

- ☐ 1.) ชาย ☐ 2.) หญิง

2. อายุ

- ☐ 1.) ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 2.) 21-30 ปี
☐ 3.) 31-40 ปี ☐ 4.) 41-50 ปี
☐ 5.) 51-60 ปี ☐ 6.) 60 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

- ☐ 1.) ไม่ได้ศึกษา ☐ 2.) ประถมศึกษา
☐ 3.) มัธยมศึกษา ☐ 4.) อนุปริญญา
☐ 5.) ปริญญาตรี ☐ 6.) ปริญญาโท
☐ 7.) ปริญญาเอก ☐ 8.) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. อาชีพปัจจุบันของท่าน

- ☐ 1.) นักเรียน/นักศึกษา ☐ 2.) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างรัฐบาล
☐ 3.) ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/อาชีพอิสระ ☐ 4.) พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน
☐ 5.) แม่บ้าน/ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ☐ 6.) รับจ้างทั่วไป/ลูกจ้างรายวัน
☐ 7.) ข้าราชการบำนาญ ☐ 8.) เกษตรกร(โปรดระบุ).....
☐ 9.) อื่นๆโปรดระบุ.....

5.รายได้

☐ 1.) ต่ำกว่า 10,000 บาท	☐ 2.) 10,000 – 20,000 บาท
☐ 3.) 20,000 – 30,000 บาท	☐ 4.) 30,000 – 40,000 บาท
☐ 5.) 40,000 – 50,000 บาท	☐ 6.) มากกว่า 50,000 บาท

ตอนที่ 2 แนวโน้มการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

คำชี้แจง 2.1ขอให้ท่านประเมิน ความเป็นไปได้ของแต่ละแนวโน้ม และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตัวเลือกที่ตรงกับระดับการประเมินของท่าน โดยให้น้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อย
- 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงปานกลาง
- 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมาก
- 5 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมากที่สุด

2.2 โปรดให้คำตอบว่าภาพอนาคตของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่ง

ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง (เลือกได้ 1 ช่อง)				
	1	2	3	4	5
1. ด้านที่พัก 1 ชาวบ้านควรรวมกลุ่มพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ที่มีลักษณะดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ					
2 ลักษณะภายในที่พักแบบโฮมสเตย์และการบริการควรมีความเป็นสากล					
3 ควรมีการพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายไว้คอยบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท จุดกางเต็นท์ เป็นต้น					
2. ด้านการคมนาคม 5 ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์					
6 ควรจัดทำ Route เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง					
7 จัดทำแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 4 กลุ่มชาติพันธุ์และสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่อยู่ในเส้นทางเดินทาง					
3. สิ่งดึงดูดใจ 8 ควรดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น อาหาร การละเล่นพื้นบ้าน ด้านดนตรี หัตถกรรม การแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตดั้งเดิม และประเพณีต่างๆ เป็นต้น					
9 ควรดึงดูดการท่องเที่ยวด้วยการบอกเล่าเรื่องราว ผ่านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ให้นักท่องเที่ยวได้ประทับใจและต้องการสัมผัส					
10 การสร้างสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ เช่น แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ เป็นต้นให้เป็น 5 สิ่งมหัศจรรย์ที่แปลกและแตกต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว					
4.ด้านกิจกรรม 11ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เช่น การประกอบอาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย การร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น					
11 จัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและประสบการณ์					
13 ด้านกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การทำอาหาร การประกวดภาพถ่าย การวาดภาพ การทอผ้า การทำการเกษตร เป็นต้น					

ด้านที่ 1 ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นจริง (เลือกได้ 1 ช่อง)				
	1	2	3	4	5
5. สิ่งอำนวยความสะดวก					
14 ร้านอาหารต้องสะอาด/แหล่งอาหารสด					
15 เรื่องของห้องสุขาสาธารณะต้องมีเพียงพอและสะอาด เช่น ในปั๊มน้ำมัน ในจุดบริการนักท่องเที่ยว					
16 สิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวต้องสะอาด					
17 ไฟฟ้า ประปา ต้องเข้าถึง ระบบการสื่อสาร สัญญาณโทรศัพท์ต้องมีป้ายบอกจุดที่มีสัญญาณ					
18 ศูนย์ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวคอยบริการนักท่องเที่ยว					
19 เว็บไซต์ เบอร์ติดต่อ ชื่อ-ตำแหน่ง ต้องมีไว้ให้นักท่องเที่ยวประสานงานและค้นข้อมูล					
20 มีร้านสะดวกซื้อต่างๆ เช่น 7 Eleven Lotus เป็นต้น เพื่อรองรับการท่องเที่ยว					
21 สถานที่พักแบบโรงแรมและบริการที่เป็นสากลไว้รองรับนักท่องเที่ยว					
22 ควรมีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย					
23 จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังความปลอดภัย					
24 ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เรื่อง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในชุมชน					
25 สนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนเป็น Buddy นำเที่ยว					
26 ควรมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดรอบแหล่งท่องเที่ยว					
7. ด้านสุขอนามัย					
27 การวางแผนจัดการขยะจากการท่องเที่ยว					
28 การจัดอบรมด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม					
29 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆในชุมชนต้องสะอาด สวยงาม					
30 ห้องสุขาต้องสะอาด นำใช้ ทั้งในที่พักและในจุดบริการนักท่องเที่ยวจุดต่างๆ					
8. ด้านการตลาด					
31 ควรจัดการตลาดเชิงรุกแบบ Open House					
32 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ทวีวี วิทยุ โบชัวร์ เป็นต้น					
8.3 ควรดึงพันธมิตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการศึกษา องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นต้น					
33 การเดินทางประชาสัมพันธ์ออกบูธตามศูนย์การค้า งานการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสนใจ					
34 การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ไปติดตั้งไว้ยังแหล่งสำคัญ เช่น สนามบิน สะพานมิตรภาพหนองคาย นครพนม มุกดาหาร เป็นต้น					

ด้านที่ 2 ด้านประสบการณ์และทักษะที่ได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์	แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นจริง (เลือกได้ 1 ช่อง)				
	1	2	3	4	5
1. ชุมชน					
35 ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการสื่อสาร ติดต่อประสานงาน					
36 ชุมชนจะได้รับทักษะทางด้านการบริการการท่องเที่ยว					
37 ชุมชนจะได้รับทักษะการพัฒนาผลผลิต แปรรูป สิ่งต่างๆที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน					
38 ชุมชนจะรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง					
39 เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายใต้ความยั่งยืน					
40 ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้					
2. นักท่องเที่ยว					
41 นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลิน จากการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การลงมือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชุมชน เช่น การประกอบอาหาร เป็นต้น					
42 นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อคุณค่าในการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์นั้นๆ					
43 ได้ทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ต่างๆ					
44 นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวปีการท่องเที่ยววิถีไทย					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้เสียสละเวลาให้เข้าร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ทีมวิจัย

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามอนาคตภาพ

ผู้เชี่ยวชาญ คนที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ	สถานที่ทำงาน
1	รศ.ดร.ชวลิต อธิปัตย์กุล	อาจารย์มหาวิทยาลัย	วัฒนธรรม,สถาปัตยกรรม	ม.ราชภัฏอุดรธานี
2	ผศ.ดร.กฤษฎา ณ หนองคาย	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย	การจัดการ,การวิจัยชุมชน	ม.ราชภัฏอุดรธานี
3	ผศ.ดร.วนิช ไชยแสง	คณบดีคณะวิทยาการ จัดการ	การจัดการ,การวิจัยชุมชน	ม.ราชภัฏอุดรธานี
4	รศ.ดร.สืขชาติ อันทะไชย	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การตลาด,การวิจัยทางธุรกิจ	ม.ราชภัฏอุดรธานี
5	อ.นรเพชร พองอ่อน	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การจัดการวัฒนธรรม	ม.ราชภัฏอุดรธานี
6	รศ.ดร. ปณฐฎา จันทร์บุญเรือง	อาจารย์มหาวิทยาลัย	คณะวิทยาการจัดการ	ม.ราชภัฏเลย
7	ผศ.ไทยโรจน์ พวงมณี	อาจารย์มหาวิทยาลัย	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	ม.ราชภัฏเลย
8	อ.วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การจัดการการท่องเที่ยว	ม.ราชภัฏเลย
9	อ.วราภรณ์ ใจน้อย	อาจารย์มหาวิทยาลัย	คณะวิทยาการจัดการ	ม.ราชภัฏเลย
10	ดร. สัณชัย เกียรติทรงชัย	อาจารย์มหาวิทยาลัย	คณะวิทยาการจัดการ	ม.ราชภัฏเลย
11	อ.จิราภรณ์ พรหมเทพ	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ	มหาวิทยาลัยนครพนม
12	อ.พรพรรณ พุทธเสน	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ	มหาวิทยาลัยนครพนม
13	อ.พรหมภัสสร ชุนหบุญญทิพย์	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ	มหาวิทยาลัยนครพนม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามอนาคตภาพ

ผู้เชี่ยวชาญ คนที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ	สถานที่ทำงาน
14	อ.ปิยะพงษ์ นาไชย	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม บริการ	มหาวิทยาลัยนครพนม
15	อ.อาทิตย์พร อรุณพิพัฒน์พงศ์	อาจารย์มหาวิทยาลัย	การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม บริการ	มหาวิทยาลัยนครพนม
16	คุณ ธนิตศักดิ์ อุ๋นตา	ผู้อำนวยการวัฒนธรรม	ด้านชาติพันธุ์,วัฒนธรรม	จังหวัดนครพนม
17	คุณชัชวาล ฮัยวงศ์	ประธานชมรมมัคคุเทศก์จังหวัดอุดรธานี	ธุรกิจท่องเที่ยว	จังหวัดอุดรธานี
18	คุณทินกร ทองเผ้า	ประธานภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมาคม ไทยบริการการท่องเที่ยว	ธุรกิจท่องเที่ยว	จังหวัดอุดรธานี
19	คุณอัจฉพรณ บัญเจริญ	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	การวางแผนการตลาด,นโยบายด้าน การตลาดท่องเที่ยว	สำนักงานอุดรธานี
20	อ.ระพีพรรณ จันทรสา	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรม	วัฒนธรรม,ชุมชน	ม.ราชภัฏอุดรธานี

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ไท
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 ธันวาคม 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู อำเภอนongสูง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นางทองรัก อินทนาม	ทำไร่-ทำนา	-
2.	นางจินตนา นามเหลา	ทำไร่-ทำนา	-
3.	นายสมสนธิ์ สุนทรส์	ทำไร่-ทำนา	-
4.	นางผาสุก แสนโคตร	ทำไร่-ทำนา	-
5.	นายภรรสา นามเหลา	ทำไร่-ทำนา	-
6.	นางณัฐกาญจน์ ปัทม	ทำไร่-ทำนา	085-7494287
7.	นางหงส์สุดา ผิวขำ	ภรรยาประธานโฮมสเตย์บ้านภู ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	081-0474218
8.	นายระลึก น้อยทะรงค์	ทำไร่-ทำนา	085-0026263
9.	นายแสงสว่าง สีดี	43 ม.1 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	-
10.	นางถาวร สุนทรส	ทำไร่-ทำนา	-
11.	นางศิริจันทร์ยา บุญแย้ม	ทำไร่-ทำนา	087-1077028
12.	นางนรินทร์พย์ นามเหลา	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ไท
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 ธันวาคม 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู อำเภอนongสูง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
13.	นางจันทิมา น้อยทรงค์	ทำไร่-ทำนา	-
14.	นางน้าอ้อย สุนทรวิภาต	8/1 ม.1 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร/ทำไร่-ทำนา	-
15.	นายตระกูล คำนนท์	78 ม.1 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	088-052-9146
16.	นายคำมี ปัทม	104 ม.1 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	080-403-8068
17.	นายถวัลย์ ผิวขำ	ประธานโฮมสเตย์บ้านภู	087-230-1599
18.	นางกมลรัตน์ สีดี	ทำไร่-ทำนา	-
19.	นางกัญมณี อาจวิชัย	ทำไร่-ทำนา	-
20.	นางวันทา ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
21.	นางสาววิมาน ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
22.	นางสาวภิญโญ แสนสุข	ทำไร่-ทำนา	-
23.	นางอีสาน นามเหลา	ทำไร่-ทำนา	

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ไท
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 ธันวาคม 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
24.	นางพรเทวีญ รัตนคำ	ทำไร่-ทำนา	082-8535059
25.	นายคำม่น ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
26.	นางปราณี ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
27.	นางอุลย์ อาจวิชัย	ทำไร่-ทำนา	-
28.	นางบุญศรี บุรัตน์	ทำไร่-ทำนา	-
29.	นางอาเซีย บุรัตน์	ทำไร่-ทำนา	-
30.	นางผ้าทะเล อาจวิชัย	ทำไร่-ทำนา	-
31.	นางนิตอำพร กลางประพันธ์	ทำไร่-ทำนา	-
32.	นายบัวจันทร์ โพธิราช	ทำไร่-ทำนา	-
33.	นายแก้ว สุนทรส์	ทำไร่-ทำนา	-
34.	นายกลา ไตรยวงศ์	ทำไร่-ทำนา	-
35.	นายพงศกร แก้วศรีนวม	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ไท
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 ธันวาคม 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
36.	นายถวัลย์ จันทน์เต็ม	72 ม.2 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	-
37.	นายบุญธรรม แก้วศรีนวม	ทำไร่-ทำนา	-
38.	นางจันทิมา น้อยทรงค์	ทำไร่-ทำนา	-
39.	นางลักคณา แก้วศรีนวม	ทำไร่-ทำนา	-
40.	นายวีระศักดิ์ ทองอ่อน	ทำไร่-ทำนา	-
42.	นายชุ่ม อาจวิชัย	ทำไร่-ทำนา	-
43.	นายถวัล วิเศษศรี	ทำไร่-ทำนา	-
44.	นายโสภีร์ หนองสูง	ทำไร่-ทำนา	-
45.	นายปรีชา แสนโคตร	ทำไร่-ทำนา	-
46.	นางพาที น้อยทรงค์	ทำไร่-ทำนา	-
47.	นางลอย ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
48.	นายศักดิ์ดาชัย ปัทม	ทำไร่-ทำนา	-
49.	นางสาวภคอร สุนทรส	71 ม.1 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	082-157-3497
50.	นางประนอม ไตรยวงศ์	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทแสก
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 25 มกราคม 2558 ณ ที่ทำการกำนัน ต.อาจสามารถ อ.อาจสามารถ จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	คุณอรุณทิพย์ ป. ณ นครพนม	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล	087-9531319
2.	คุณอาทิตย์ วงษ์คะสุ่ม	รองประธานสภาวัฒนธรรมตำบล	089-8632240
3.	คุณ ธนิตศักดิ์ อุ่นตา	ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม	-
4.	นางลลิตา หาริกัน	องค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ	-
5.	นางไพจิต ไชยปัญญา	องค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ	-
6.	นางสาวกนกพร พงสุภา	-	-
7.	นายรัฐพงษ์ สิมคาน	-	-
8.	นายพัฒนา คำบัว	-	-
9.	นายยุทธศาสตร์ ต้นโพธิ์	-	-
10.	นางเบญจมาศ แยมสกุล	-	-
11.	นางสาวสุนิสา เดชศรี	-	-
12.	นางกุลธิดา บำรุงหงส์	ครู	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 27 มกราคม 2558 ณ วัดสระพังทองหนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นายแสนฮวบ ด้วงอำภา	ผู้ใหญ่บ้าน	-
2.	คุณชนิษฐาน ไชชนะนวน	แพทย์	-
3.	คุณโอธิน อินทะวงศ์	สารวัตร	-
4.	แม่พอน หงษาชุม	ทำไร่-ทำนา	-
5.	น.ส.พนิดา พ่อศรีชา	ทำไร่-ทำนา	-
6.	นางเฉลิมรัตน์ แสนสามารถ	ทำไร่-ทำนา	-
7.	นางบุญตา พ่อหาร	ทำไร่-ทำนา	-
8.	นางมะโรง ด้วงคำภา	ทำไร่-ทำนา	-
9.	นางดวงใจ ด้วงคำภา	ทำไร่-ทำนา	-
10.	นางจันทอม พ่อหาร	ทำไร่-ทำนา	-
11.	นางบุญไร ด้วงคำภา	ทำไร่-ทำนา	-
12.	นางชลดา หนึ่งคำมี	ทำไร่-ทำนา	-
13.	คุณศิริพงษ์ เหง้าสุวรรณ	ครู	-
14.	นางฮวย แสนสามารถ	ทำไร่-ทำนา	-
15.	นางจันใด ด้วงคำภา	ทำไร่-ทำนา	-
16.	นางคำใบ จันทะวงศ์	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 27 มกราคม 2558 ณ วัดสระพังทองหนองสรวง อ.นาแก จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
17.	นางสำลี นามวงษา	ทำไร่-ทำนา	-
18.	นางอุตร ลีพล	ทำไร่-ทำนา	-
19.	นางราชัน หนึ่งคำมี	ทำไร่-ทำนา	-
20.	นางคอน แสนสามารถ	ทำไร่-ทำนา	-
21.	นางถาวอน สังชาติ	ทำไร่-ทำนา	-
22.	นางโสภา หงษาชม	ทำไร่-ทำนา	-
23.	นางสำรวย เชื้อต่ายา	ทำไร่-ทำนา	-
24.	นางยอดทอง พิมพ์	ทำไร่-ทำนา	-
25.	นายพงษ์สิทธิ์ เชื้อต่ายา	ผู้ใหญ่บ้าน	-
26.	นายกะสิน พ่อหาร	กำนัน	-
27.	นายไชยยัง ด้วงคำภา	ผู้ใหญ่บ้าน	-
28.	นายสมพร เพชรดีค้าย	ผู้ใหญ่บ้าน	-
29.	นายบรรเทือง นามวงษา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	-
30.	นายบรรทม แสนสามารถ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 28 มกราคม 2558 ณ วัดสระพังทองหนองสังข์ อ.นาแก จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นายอุทิศ อุ่นไชย	ผู้ใหญ่บ้าน	092-7560637
2.	นายวิเชช คำมุงคุณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	093-4098147
3.	นายพรชัย คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
4.	นายทองคำ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
5.	นายวัฒนา นวนบุรี	ทำไร่-ทำนา	-
6.	นายถิ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
7.	นายบุญถม คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
8.	นายพินิจ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
9.	นางสาวธิดารัตน์ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
10.	นางถ่อน นวนบุรี	ทำไร่-ทำนา	-
11.	นางฤทธิ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
12.	นางเรียง คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
13.	นางคำฟอง คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
14.	นางหาว คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
15.	นางเชียม คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
16.	นางทุมลา คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทข่า
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 28 มกราคม 2558 ณ วัดสระพังทองหนองสรวง อ.นาแก จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
17.	นางโส คำมุงคุณ	ผู้ใหญ่บ้าน	-
18.	นางดอน คำมุงคุณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	-
19.	นางสมบัติ คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
20.	นางพ้าว คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-
21.	นางลิดา คำมุงคุณ	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 มกราคม 2558 ณ ชุมชนไทญ้อ ต.โนนตาล อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นายนายธีรัช สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
2.	นายพงศธร สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
3.	นางปราณี ศรีมงคล	ทำไร่-ทำนา	-
4.	นางประดิษฐ์	ทำไร่-ทำนา	-
5.	นางบุญเพ็ง	ทำไร่-ทำนา	-
6.	นายวันชัย	ทำไร่-ทำนา	-
7.	นางบุญทริกา โอกละคร	ทำไร่-ทำนา	-
8.	นางเอมมิกา ศรีมงคล	ทำไร่-ทำนา	-
9.	นางปราณี ไชยสุระ	ทำไร่-ทำนา	-
10.	นางบุญมี สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
11.	นางบุศดี เสนาศรี	ทำไร่-ทำนา	-
12.	นางสมจิต ไชยสุระ	ทำไร่-ทำนา	-
13.	นางจัดการ ศรีมงคล	ทำไร่-ทำนา	-
14.	นางขาวพร บุญชู	ทำไร่-ทำนา	-
15.	นายสมใจ ศรีมงคล	ทำไร่-ทำนา	-
16.	นางคัญทลี สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 26 มกราคม 2558 ณ ชุมชนไทญ้อ ต.โนนตาล อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
17.	นางสุพรรณ สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
18.	นางอุตร สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
19.	นางศรีพระจันทร์ กุลสอนนาม	ทำไร่-ทำนา	-
20.	นางทิพย์ทิวา ด่านจันทร์	ทำไร่-ทำนา	-
21.	นางภัทรวดี นดรัสสุ	ทำไร่-ทำนา	-
22.	นางชวนพิศ บุพศิริ	ทำไร่-ทำนา	-
23.	นางสมพร ล่วงไชย	ทำไร่-ทำนา	-
24.	นางนางวรรณิ กิตติศรีวรพันธุ์	ทำไร่-ทำนา	-
25.	นายไสย ลวงไชย	ทำไร่-ทำนา	-
26.	นางลักขณา กิตติศรีวรพันธุ์	ทำไร่-ทำนา	-
27.	นางวาริ นดรัสสุ	ทำไร่-ทำนา	-
28.	นางลำไผ่ กิตติศรีวรพันธุ์	ทำไร่-ทำนา	-
29.	นางศรีใส สุวรรณมาโจ	ทำไร่-ทำนา	-
30.	นางปราณี บุสุวะ	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 29 มกราคม 2558 ณ พิพิธภัณฑ์ไทลื้อ ต.โพนทอง อ.โพนสวรรค์ จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นายวนิดา ราชมณี	ทำไร่-ทำนา	-
2.	นางรัศมี ราชมณี	ทำไร่-ทำนา	-
3.	นางคำสี ชนะพจน์	ทำไร่-ทำนา	-
4.	นางจันทร์	ทำไร่-ทำนา	-
5.	นางสง่า	ทำไร่-ทำนา	-
6.	นางแดน	ทำไร่-ทำนา	-
7.	นางภักดี	ทำไร่-ทำนา	-
8.	นางสมใจ กุจนา	ค้าขาย	-
9.	นางนางอารีรัตน์ สุขสุนัน	ทำไร่-ทำนา	-
10.	นางสมหมาย แสนมวม	ทำไร่-ทำนา	-
11.	นางบุญฮัก ข้ามประเทศ	ทำไร่-ทำนา	-
12.	นางนาถ กุจนา	ค้าขาย	-
13.	นางบุญเทียม ราชมณี	ทำไร่-ทำนา	-
14.	นางอ้อย ใจหม่อง	ทำไร่-ทำนา	-
15.	นางเพ็ญ กุจนา	ทำไร่-ทำนา	-
16.	นางบุษบา ราชมณี	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 29 มกราคม 2558 ณ พิพิธภัณฑ์ไทลื้อ ต.โพนทอง อ.โพนสวรรค์ จ.นครพนม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
17.	นางแสงจันทร์ ข้ามประเทศ	ทำไร่-ทำนา	-
18.	นางแจ้ ข้ามประเทศ	ทำไร่-ทำนา	-
19.	นางนารี วรรณวัง	ทำไร่-ทำนา	-
20.	นางรัศมี แสนมวม	ทำไร่-ทำนา	-
21.	นางรัศมี ราชมณี	ทำไร่-ทำนา	-
22.	นายคงวิทย์ พลบูรณ์	ทำไร่-ทำนา	-
23.	นายจำรง ขวาชิจักษ์	ทำไร่-ทำนา	-
24.	นายสงวน พรหมถยถ้ำ	ค้าขาย	-
25.	นายสุวรรณ กุณา	ทำไร่-ทำนา	-
26.	นายสุเทพ ขวาชัยวี	ทำไร่-ทำนา	-
27.	นายสวรรค์ กุณา	ทำไร่-ทำนา	-
28.	นายครอง โพธิเสน	ค้าขาย	-
29.	นายบุญนะ เต็มกลาง	ทำไร่-ทำนา	-
30.	นายคำหล้า เต็มกลาง	ทำไร่-ทำนา	-

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 22 มกราคม 2558 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นางสายหยุด โขแก้ว	88/2 ม.1 ต.บ้านหม้อ	085-7602249
2.	นางสุพัตรา มณีรัตน์	75 ม.1 ต.บ้านหม้อ	087-4384396
3.	นางหนูรัก ทาศรีสุข	165 ม.1 ต.บ้านหม้อ	080-8961423
4.	นางพวงมลัย โยธา	12/1 ม.2 ต.บ้านหม้อ	-
5.	นางไพเราะ ช่างเหล็ก	13 ม.1 ต.บ้านหม้อ	084-7863634
6.	นายนิคม รุ่งภาษา	150 ม.7 ต.บ้านหม้อ	084-6839957
7.	นางวิไลวรรณ พงชายอยคำ	70/1 ม.1 ต.บ้านหม้อ	085-6471879
8.	นางมนัสดา บัวน้อย	โรงเรียนบ้านหม้อ ต.บ้านหม้อ	083-1495618
9.	นางบัวแสง โกษมาตย์	10 ม.8 ต.บ้านหม้อ	-
10.	นางสุกัญ ศรีสารคาม	254 ม.8 ต.บ้านหม้อ	-
11.	นางมาลัยทอง ทานนที	73 ม. 8 ต.บ้านหม้อ	089-5021773

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 22 มกราคม 2558 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
12.	นายไกรทอง ใจขาน	161 ม.7 ต.บ้านหม้อ	-
13.	นายสมหวัง ใจขาน	208 ม.7 ต.บ้านหม้อ	088-3057208
14.	นางเพชร โอชะพันธุ์	131 ม.7 ต.บ้านหม้อ	087-8544940
15.	น.ส.เกษราภรณ์ งามเหลือ	130 ม.7 ต.บ้านหม้อ	090-5964153
16.	นายกิตติ โมติภัย	74ม.1 ต.บ้านหม้อ	-
17.	นายเจริญชัย ประเสริฐศรี	12/2 ม.2 ต.บ้านหม้อ	-
18.	นายสนอง เข้มพรหมมา	62 ม.1 ต.บ้านหม้อ	093-4299351
19.	ว่าที่ ร.ต.หญิงสุจิตรา น้อยวิทย์	-	-
20.	น.ส.รุ่งขาดา สุกได้	15 ม.3 ต.บ้านหม้อ	-
21.	น.ส.ปริศนา ห่อเต็ม	151 ม.27ต.บ้านหม้อ	-
22.	ว่าที่ร.ต.หญิงวิลาสินี เกียรตินอก	29 ม. 2 ต.บ้านหม้อ	-
23.	น.ส.จิรัญญา ประเสริฐศรี	12/2ม. 2 ต.บ้านหม้อ	

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 23 มกราคม 2558 ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด อ.เชียงคาน จ.เลย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
1.	นายสุทิสาน นามกอง	ทำไร่-ทำนา	082-8535059
2.	นางทองดี ช้อนเปี้ยยุ่ง	ทำไร่-ทำนา	-
3.	นางบุญตา ช้อนเต็ม	ทำไร่-ทำนา	-
4.	นายอุดม ช้อนเต็ม	ทำไร่-ทำนา	-
5.	นางบุญฮอด ไพศุณย์	ทำไร่-ทำนา	084-7938289
6.	นางบุญไผ่ ไพศุณย์	ทำไร่-ทำนา	-
7.	นายเด็ดยอด ไพศุณย์	ทำไร่-ทำนา	-
8.	นางหอมไกร บุญภา	ทำไร่-ทำนา	081-7490395
9.	นางอุลัย อะทะโน	ทำไร่-ทำนา	-
10.	นางบุญร่วม ช้อนเปี้ยสูง	ทำไร่-ทำนา	089-0124063
11.	นายเหล็ก ดอนหลังหนาม	ทำไร่-ทำนา	-
12.	นายถาวร ไพศุณย์	ทำไร่-ทำนา	087-4560029

การประชุมระดมความคิดเห็นและจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง
วันที่ 23 มกราคม 2558 ณ พิพิธภัณฑ์ไทดำ บ้านนาป่าหนาด อ.เชียงคาน จ.เลย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน-อาชีพ	เบอร์ติดต่อ
13.	นายพิณ โสคงตา	ทำไร่-ทำนา	082-8535059
14.	นายเสย ช้อนเปียสูง	ทำไร่-ทำนา	-
15.	นางสาวภัทราภรณ์ ไพศุณย์	รัฐวิสาหกิจ	084-9250771/082-4863450
16.	นายเพชรตะบอง ไพศุณย์	ผอ.สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อ.ด่านซ้าย จ.เลย	083-3322828
17.	คุณวิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล	อาจารย์สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม ม.ราชภัฏเลย	